

Inhoud

12 januari 2001

5

De kroniek bestuursrecht bevat de **bestuursrechtelijke** ontwikkelingen van het laatste jaar die relevant zijn voor de advocaat. In dit nummer deel II: de wetgeving en jurisprudentie betreffende het materiële bestuursrecht.

Omslag: foto Jiri Büller

18

Sinds 1 december jl. is Marek W. **Guensberg** de nieuwe landelijk deken. Hoe zal hij proberen de eenheid van de balie te behouden? Hij praat over paardensprong en verschoningsrecht ('advocaten worden zo politieagenten') en waarschuwt de lezer alvast: 'De Orde heeft niet primair het doel om leuke dingen voor advocaten te doen maar om de belangen van rechtzoekenden te dienen.'

21

Hoe kijkt men **vanuit Londen** naar de Nederlandse advocaten, die zich steeds vaker bij Engelse kantoren aansluiten? We spraken bestuurders van Lovells, waarmee Ekelmans Den Hollander onlangs in zee ging, en van Linklaters & Alliance, waarin binnenkort De Brauw opgaat.

In het volgende nummer

- Voorwerk: buitengerechtelijke kosten
- Wie betaalt de raadsman (591a Sv)?
- Nederlandse advocaten in Londen

Register 2000 en jaarband 2001
worden meegestuurd met nr. 2001-3.

Recht

- 5 Kroniek bestuursrecht II
Vakgroep Bestuursrecht KUB

Praktijk

- 17 **Column**
Het recht zegevierde
René Klomp
- 18 Deken Marek Guensberg:
'Er is geen onderscheid tussen advocaten'
Muriel Middeldorp
Joan Wurfbain
- 21 Lovells en Linklaters stomen op
Micha Kat
- 25 Collegevergadering van 1 december 2000
Leo van Osch
- 28 **Hoe zat het ook alweer met...**
rechtsopvolging en staatverandering?
Willem Heemskerk
- 31 **De bijzondere zaak van...**
Erik Minderhoud
Meertien van Reenen
- 33 **Iks ging weer eens pleiten**
Leo van Osch

Juridische actualiteiten

- 34 Supersnelrecht is riskant
Gerard Mols

Van de Orde

- 3 Van de deken
- 36 Orde-nieuws
- 37 Agenda
- 38 Permanente opleiding
- 40 Personalía

42 Disciplinaire beslissingen

Opinie? Kritiek?

Mail uw reacties op het gebodene naar:

Advocatenblad@ebi.nl

ONAFHANKELIJKE GESPECIALISEERDE BOARDROOM CONSULTANCY EN FORENSIC ACCOUNTANCY

Ondersteuning advocatuur bij geschillen ter zake van:
fusies en overnames; jaarrekeningen, accountantscontrole en
accountantsverklaringen; belangenverstrengelingen;
waarderingsvraagstukken en schadebepaling

Optreden als deskundige in procedures

Second opinions, arbitrage en bijzondere onderzoeken

Advisering beheersingsvraagstukken en administratieve
automatisering,
bedrijfseconomische en accountancy vraagstukken

Drs. R.H. Veenstra RA
" DE ACCOUNTANT BEOORDEELD"
Kluwer bedrijfswetenschappen, ISBN 90-267-1932-9

VEENSTRA
ACCOUNTANCY-CONSULTANTS

Galerij 3, 1411 LH NAARDEN
tel.: 035-6943060 fax: 035-6951632

www.veenstraaccountancy.nl

81e jaargang – 12 januari 2001 – nr. 1
Verschijnt elke twee weken

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire Beslissingen.

Redactie

mr. S.O.H. Bakkerus
mr. A.S. Fransen van de Putte
mr. P. Habermehl
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. M. Middeldorp
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. P. Habermehl
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. H. Buskes (Orde van Advocaten)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv.
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
email: l.hesselink@ebi.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijns
Tekeningen: Floris Tilanus, Ron van Dalen
De Pinguin: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Irene Groothedde, Amsterdam

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,55 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 2: 12 januari 2000
afl. 3: 26 januari 2000

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531. *Niet-leden* betalen f 290 per jaar (incl. BTW, verzendkosten en jaarband). Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl

Losse nummers: f 15

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Van de deken Vuile was

mr. M.W. Guensberg

Op zowel Europees als nationaal niveau is de strijd tegen het witwassen van 'vuil geld' geïntensiveerd. In Nederland behandelt de Tweede Kamer een wijziging van het Wetboek van Strafrecht waarin het witwassen van opbrengsten van misdrijven strafbaar zal worden gesteld. Het Europees Parlement behandelt begin 2001 een voorgestelde wijziging van de Anti-witwasrichtlijn (91/308/EEC) die uiteindelijk in de Nederlandse wetgeving zal moeten worden geïmplementeerd.

In de wetgevingstrajecten wordt ruimschoots aandacht besteed aan de rol en de positie van advocaten en het spreekt voor zich dat de Orde zich actief en slagvaardig in de discussies mengt. Vooral met de beoogde meldplicht voor advocaten die, als het tegenzit, zal worden opgenomen in de Anti-witwasrichtlijn overschrijdt de Europese wetgever de grens van wat in rechtstaten nog betamelijk is. Eigenlijk is de gedachte om willens en wetens misbruik te willen maken van de vertrouwelijkheid die tussen advocaten en hun cliënten behoort te bestaan zonder meer verwerpelijk. Inmiddels voeren de Europese balies, ook de Nederlandse, actie bij het Europarlement om de zaak nog ten goede te keren en om het wat doorgeschooten 'incassodenken' van de Ministers van Financiën bij te stellen. Het grote belang van het innen van belastinggeld moet wijken voor het hogere rechtstatelijke belang van eerlijke rechtspleging.

Wat minder boos en bezorgd ben ik over de beoogde witwasbepalingen in ons Wetboek van Strafrecht. Een advocaat die redelijkerwijs moet vermoeden dat hij wordt betaald met gelden afkomstig uit een misdrijf, zal zich in beginsel schuldig maken aan heling of aan het nieuwe delict van witwassen. Dat is een begrijpelijke en ook niet onredelijke benadering van de problematiek. In de Kamerbehandeling is terecht aan de orde gekomen dat er wel sprake is van een spanningsveld tussen de strafrechtelijke norm – 'Gij zult niet helen of witwassen'

Pijnlijk is dat de suggestie van witwassen door advocaten blijft hangen zonder dat er concrete aanwijzingen zijn

– en het recht van eenieder op rechtsbijstand door een advocaat (art. 6 EVRM). Een advocaat heeft immers nauwelijks mogelijkheden om de herkomst van gelden van zijn cliënt te traceren en bovendien is onduidelijk hoe een advocaat in gevallen waarin het geld van zijn cliënt 'verdacht' is aan een behoorlijke honorering zou kunnen komen. Het kan aldus voorkomen dat een advocaat ongewild en juist omdat hij van oordeel is dat een rechtzoekende zijn onmiddellijke bijstand behoeft, zelf in de problemen komt. Dat gevaar kan in de praktijk overigens worden ingedamd als de advocaat een redelijk honorarium in rekening brengt en als hij staat op girale betaling van zijn declaraties. Als er aanwijzingen zijn dat de opdracht aan de advocaat (mede) strekt tot voorbereiding, ondersteuning of afscherming van onwettige activiteiten, dan zal een advocaat zich onmiddellijk moeten terugtrekken. Doet hij dat niet dan stelt de advocaat zichzelf bloot aan zowel tuchtrechtelijke als strafrechtelijke vervolging.

De Minister van Justitie heeft de Orde verzocht om de 'Richtlijnen ter voorkoming van betrokkenheid van de advocaat bij criminele handelingen' nog eens tegen het licht te houden en te bezien of aanpassing of verduidelijking nodig is. De Orde gaat op dat verzoek in: een werkgroep zal de evaluatie van de Richtlijn voor haar rekening nemen. Als aanscherping van de Richtlijn wenselijk en mogelijk blijkt zonder dat de kernwaarden van ons beroep worden aangetast, dan ligt het in de rede om ervan uit te gaan dat die er komt.

Pijnlijk en zorgwekkend is wel dat de suggestie van witwassen door of met behulp van advocaten steeds maar boven de markt blijft hangen zonder dat er concrete aanwijzingen zijn dat advocaten op dit vlak een relevante rol spelen. Tegen de nog immer onbewezen verdachtmakingen bestaat echter maar één goede remedie. Houd u verre van alles wat met witwassen te maken heeft, tenzij u als raadsman optreedt voor iemand die daarvan wordt verdacht. Leest u allen de 'Richtlijn voorkoming betrokkenheid misdrijven' nog eens goed door en doe bij gereide twijfel de vuile was de deur uit.

Recht Kroniek

Bestuursrecht 2000 (II)

De jaarlijkse Kroniek bestuursrecht met de belangwekkende ontwikkelingen in het bestuursrecht voor de advocatenpraktijk, beslaat dit keer twee afleveringen. In nummer 22 van vorig jaar het bestuursprocesrecht, in dit nummer de wetgeving en jurisprudentie betreffende het materiële bestuursrecht.

**Prof. dr. Philip Eijlander,
mr. Meriam Embregts,
mr. Sander Jansen,
mr. Karin Merckx,
mr. drs. Bernd van der Meulen,
mr. Jurgen de Poorter,
mr. Wilma Rutten,
dr. Wim Voermans en
mr. Paul Zoontjens¹**

Vakgroep Staats- en bestuursrecht,
Katholieke Universiteit Brabant

Kernbegrippen Awb

Belanghebbende en soorten belangen

In haar uitspraak van 20 september 1999 (*RAwb* 2000, 18 m.a. Widdershoven) bevestigt de ABRS haar vaste rechtspraak dat bij de beoordeling van de belanghebbendheid geen rol speelt of de belangen waarin appellanten willen worden beschermd deel uitmaken van de belangen die bij het besluit waartegen zij opkomen moeten worden afgewogen.

Vaste jurisprudentie is dat iemand die slechts via een contractuele relatie door een besluit wordt getroffen niet belanghebbend wordt geacht, aangezien deze slechts beschikt over een afgeleid belang. Opvallend is dan ook de uitspraak van de Pres. Rb. Rotterdam d.d. 23 april 1999 (*JB* 1999, 130 m.nt. R.J.N.S.) waarin wordt uitgemaakt, dat er in bijzondere gevallen aanleiding kan zijn te oordelen dat de belangen van werknemers, niettegenstaande hun contractuele relatie met de werkgever, toch rechtstreeks bij een tot de werkgever gericht subsidiebesluit zijn betrokken. In het onderhavige geval was daarvan naar het oordeel van de president sprake, nu de geweigerde eenmalige bijdrage was bestemd voor een afvloeiingsregeling voor het resterende personeel.

Naast natuurlijke personen en rechtspersonen kunnen ook bestuursorganen onder omstandigheden als belanghebbende worden beschouwd. Opmerkelijk is echter de terughoudendheid van de Afdeling op dit punt (*ABRS* 5 maart 1999, *RAwb* 1999, 128 m.a. J.C.A. de Poorter).² In genoemde uitspraak overwoog de Afdeling dat gedeputeerde sta-

ten niet als belanghebbenden konden worden beschouwd bij een weigering bestuursdwang aan te zeggen, op de grond dat het innemen van een ander standpunt zou leiden tot een doorkruising van de bevoegdheidsverdeling tussen Gedeputeerde Staten en burgemeester en wethouders. (Zie in vergelijkbare zin: Pres. Rb. Rotterdam 10 februari 1997, *JB* 1997, 95 m.nt. RJNS).

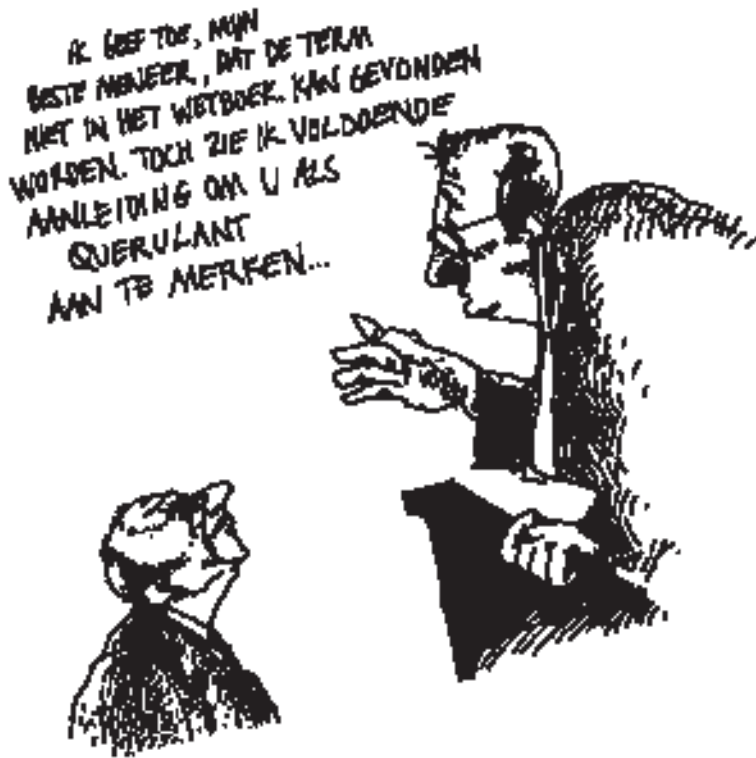
Vermelding verdient ook de rechtspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak ten aanzien van het (behoud van) procesbelang in hoger beroep. In haar uitspraak van 12 januari 1999 (*JB* 1999, 47 m.nt. F.A.M.S.) verklaart de Afdeling het hoger beroep van B&W tegen de uitspraak van de rechtbank, waarbij het beroep tegen de in bezwaar gehandhaafde afwijzing van een verzoek om schadevergoeding ex art. 49 WRO ongegrond wordt verklaard, niet-ontvankelijk. B&W hebben geen processueel belang bij een antwoord op de vraag of de rechtbank op goede gronden tot deze beslissing is gekomen, nu een antwoord op deze vraag voor hen niet tot een gunstiger resultaat van de procedure kan leiden. Anders lag dat laatste in *ABRS* 12 oktober 1998, *JB* 1999, 4. In dat geval had de rechtbank het besluit vernietigd, zonder alle stellingen van appellante te honoreren. De Afdeling overwoog dat het hoger beroep niet hoeft te zijn gericht tegen het dictum van de uitspraak; nodig is slechts dat het hoger beroep zich richt tegen een oordeel over het bij de rechtbank bestreden besluit, voorzover in geschil. Omdat een voor appellante gunstiger uitspraak mogelijk was geweest en de Minister opnieuw op het

¹ Philip Eijlander en Wim Voermans voerden de eindredactie.

² Eveneens gepubliceerd in *AB* 1999, 418 m.nt. dG; *JB* 1999, 87 m.nt. F.A.M.S.; Gst. (1999) 7104.2, m.a. J.M.H.F. Teunissen; *Bouwrecht* 1999, p. 582 m.nt. H.J. de Vries en *AA* 2000, pp. 287-292 m.nt. L.J.A. Damen.

Recht

bezwaar dient te beslissen met inachtneming van de uitspraak van de rechtbank, dient procesbelang te worden aangenomen.

Iets verder gaat daarentegen ABRS 12 februari 1999, *RAwb* 1999, 106 m.a. J.C.A. de Poorter.³ Ook hier werd nog processueel belang aangenomen hoewel er, anders dan in voornoemde zaak, geen restgeschil meer bestond dat nog concrete betekenis had voor de afhandeling van de voorliggende zaak. De Afdeling besliste dat de vergunningaanvrager nog wel degelijk belang had bij toewijzing van de vergunning – al was de periode waarvoor de vergunning was aangevraagd reeds verstreken en werd het niet hebben van een vergunning gedoogd – nu het alsnog verkrijgen van een vergunning appellant bij een volgende vergunningaanvraag een sterkere positie zou verschaffen. Een van de vereisten om als belanghebbende aangemerkt te kunnen worden is dat het moet gaan om een voldoende *concreet* en tot de betrokkene te herleiden belang. Dit criterium speelt in de praktijk vooral ook bij de uitleg van het begrip belanghebbende bij besluiten van algemene strekking.

In de uitspraak van 28 september 1999 (*Gst.* 2000, 7114, m.nt. Goorden), waar het ging om een besluit tot het treffen van een verkeersmaatregel (opheffen van de voorrangsregeling op een kruispunt), overwoog de Afdeling bestuursrechtspraak dat met het stellen van het vereiste van het zijn van belanghebbende een zekere begrenzing is beoogd in de mogelijkheden tegen een besluit bezwaar te maken en beroep in te stellen en dat iemand die niet in de directe omgeving van het kruispunt woont en evenmin op het gebruik daarvan is aangewezen zich onvoldoende onderscheidt van andere weggebruikers om als belanghebbende aangemerkt te kunnen worden. De invoering (per 1 januari 1998) van de Wet premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (*Pemba*) heeft tot belanghebbende jurisprudentie inzake het belanghebbende-vereiste geleid. In welke omstandigheden heeft de werkgever een *rechtstreeks* belang bij een besluit tot toekenning van een uitkering aan een van zijn werknemers? De werkgever kan immers (op termijn) de gevolgen van dit besluit ondervinden door een verhoging van de premie.

Er doen zich in de praktijk verschillen voor tussen grote en kleine werkgevers en eigenrisicodragende en geen eigenrisicodragende werkgevers. De jurisprudentie ter zake is talrijk en nog volop in ontwikkeling. De Rechtbank Dordrecht zag geen rechtvaardigingsgrond voor het maken van onderscheid tussen kleine en grote werkgevers: 'Het enkele feit dat bij grote werkgevers het effect op de te betalen premie van elk individueel geval veel kleiner is dan bij kleine werkgevers en wellicht zelfs te verwaarlozen maakt dit niet anders.' Uit de systematiek van art. 1:2 van de Awb vloeit immers voort dat bepalend voor de vraag of een natuurlijk persoon of een rechtspersoon als belanghebbende kan worden aangemerkt is of er sprake is van een *rechtstreeks* belang en niet in welke mate een betrokkene in zijn of haar bestaande belangen wordt aangetast. Het maken van een onderscheid tussen werkgevers met grote financiële belangen en werknemers met kleine financiële belangen kan dan ook niet in overeenstemming worden geacht met art. 1:2 (Rb. Dordrecht, 10 december 1999, *JB* 2000, 82 m.a. AWH).

3 Eveneens gepubliceerd in AB 1999, 248 m.nt. FM.

Kenmerkend voor het stelsel van Pemba is dat het effect van keurings- en uitkeringsbesluiten pas op termijn (kunnen) leiden tot premieverhogingen voor de werkgever. Kan dan wel worden gesproken van een *direct* en *actueel* belang? Rechtbank Leeuwarden oordeelde dat bij een werkgever die geen eigen risico draagt de mogelijke toekomstige gevolgen van een WAO-besluit niet voldoende actueel en concreet zijn om die werkgever als belanghebbende te kunnen aanmerken (Rb. Leeuwarden, 13 maart 2000, JB 2000, 150, m.a. AWH, zie ook Pres. Rb. Leeuwarden, 21 januari 2000, JB 2000, 36). De Rechtbank Roermond denkt daar anders over; het feit dat een besluit tot toekenning van een arbeidsongeschiktheidsuitkering op zichzelf beschouwd voor de werkgever gevolgen heeft is voldoende om de werkgever als belanghebbende aan te merken, ongeacht de onzekerheid over de daadwerkelijke gevolgen voor de gedifferentieerde premie (zie Rb. Roermond, 13 maart 2000, *Rechtspraak.nl* AA 5238, zie ook Rb. A'dam, 31 januari 2000, JB 2000, 108, m.a. AWH). Het derde lid van art. 1:2 bepaalt dat ten aanzien van *rechtspersonen* als hun belangen mede worden beschouwd de algemene en collectieve belangen die zij krachtens hun doelstellingen en blijkens hun feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen. In de casus waarin de Stichting Jeugdzorg Groningen beroep instelde tegen een besluit dat een van haar leden trof overwoog de Afdeling bestuursrechtspraak dat het moet gaan om een aan de statutaire doelstelling ontleend *collectief* belang dat los kan worden gezien van dat van individuele leden (Afd. Bestuursrechtspraak, 28 februari 2000, *Rechtspraak.nl* AA 5092). Het moet dus gaan om meer dan alleen individuele belangen.

Besluit

Een van de 'grensgebieden' tussen een besluit in de zin van art. 1:3 van de Awb en de feitelijke handeling, die niet op rechtsgevolg is gericht, omvat de zogenoemde *bestuurlijke rechtsoordelen*.

Het gaat daarbij om (schriftelijke) mededelingen van een bestuursorgaan over de geldende rechten en verplichtingen. In de regel worden dergelijke oordelen niet als besluit aangemerkt; ze hebben immers geen zelfstandige rechtsgevolgen, maar duiden slechts de rechtsgevolgen van andere besluiten aan. Toch heeft de Afdeling bestuursrechtspraak een (strategische) lijn ontwikkeld waarin rechtsoordelen onder omstandigheden als besluit worden aangemerkt. Deze lijn komt er in hoofdzaak op neer dat een bestuurlijk rechtsoordeel als besluit wordt aangemerkt indien het voor betrokkene 'onevenredig bezwarend' is om een toekomstig appellabel of handhavingsbesluit af te wachten.

De uitspraak van de Rechtbank Almelo van 28 april 2000 (JB, 2000, afl. 7, pp. 602-608, m.nt. Schlössels) verfijnt deze afdelingsjurisprudentie. In het geding was het rechtskarakter van een brief van burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede waarin onder meer werd medegedeeld dat het gebruik van het huis door betrokkenen in strijd is met het geldende bestemmingsplan. De rechtbank stelt vast dat in casu geen sprake is van de uitleg van een algemeen verbindend voorschrift, maar van een aan betrokkene verleende beschikking en meer bijzonder van een aan een bouwvergunning verbonden (beperkend) voorschrift en overweegt dat voorkomen moet worden dat een belanghebbende door het vragen van een rechtsoordeel de inhoud van een beschikking eenvoudig aan bezwaar en beroep kan onderwerpen nadat de oorspronkelijke termijnen daarvoor zijn verstreken.

De uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van 17 december 1999 laat zien dat een mededeling van een bestuursorgaan dat door een situatie in strijd komt met de gemeentelijke bouwverordening in combinatie met de mededeling dat burgemeester en wethouders na het verstrijken van een aangegeven termijn gebruik zullen gaan maken van hun bevoegdheid om daartegen op te treden

niet op rechtsgevolg is gericht. Burgemeester en wethouders maken immers (nog) geen gebruik van hun handhavingsbevoegdheid, terwijl voor betrokkene wel duidelijk wordt gemaakt wat er gebeurt indien deze niet zelf een einde maakt aan de illegale situatie.

Bevoegdheid tot het nemen van besluiten

Doorbreekt attributie de bestaande ondergeschiktheidsrelatie?

Het enerzijds bestaan van een zelfstandige, geattribueerde bevoegdheid bij een ambtenaar, en anderzijds de ondergeschiktheidsrelatie waarin deze ambtenaar verkeert, maakt het noodzakelijk om de gevolgen van attributie te regelen. De voorgestelde regeling beoogt buiten twijfel te stellen dat bij attributie van een bevoegdheid aan een persoon of college werkzaam onder verantwoordelijkheid van een ander bestuursorgaan de ondergeschiktheidsrelatie niet wordt doorbroken. Het feit dat de onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame betrokkene naar buiten toe de bevoegdheid op eigen naam uitoefent, laat de bestaande relatie tot dat bestuursorgaan onverlet. Hieraan is gestalte gegeven door in de Awb uitdrukkelijk neer te leggen dat het bestuursorgaan onder wiens verantwoordelijkheid de werkzaamheden worden verricht bevoegd is tot het geven van algemene aanwijzingen en aanwijzingen voor een enkel geval.⁴ Het bestuursorgaan heeft daarmee alle mogelijkheden tot sturing inzake de uitoefening van een geattribueerde bevoegdheid door een persoon of college, onder zijn verantwoordelijkheid werkzaam. Verder wordt ook de inlichtingenplicht met betrekking tot de geattribueerde bevoegdheid in de regeling inzake attributie verankerd. Daarmee wordt onderstreept dat de betrokkene ook op het terrein waarop hij met openbaar gezag is bekleed, zich niet kan onttrekken aan de relatie waarin hij staat tot het bestuursorgaan onder wiens verantwoordelijkheid hij werkzaam is.

Delegatie

De uitspraak ABRS 15 februari 1999 (*Gst.* 1999, 7098, 2 m.nt. HH) is van groot belang voor zowel de theorievorming inzake delegatie als voor de praktijk binnen de

4 Art. 10.1.3.1 van het voorontwerp.

gemeentelijke organisatie. Door de gemeenteraad was aan B&W de bevoegdheid gedelegeerd om voorbereidingsbesluiten als bedoeld in art. 21 WRO te nemen. De Afdeling overweegt dat delegatie van deze bevoegdheid, gelet op de in de WRO neergelegde verdeling van bevoegdheden tot het vaststellen van bestemmingsplannen en het verlenen van vrijstellingen daarvan, strijdig is met het stelsel van deze wet. Delegatie behoeft daarom een uitdrukkelijke, tot afwijking van de WRO strekkende grondslag in een formele wet. De WRO voorziet hierin niet. Zo'n grondslag wordt evenmin geboden door art. 156 Gemeentewet, dat slechts een algemene bepaling over de overdracht van bevoegdheden van de gemeenteraad aan B&W bevat. Deze algemene bepaling volstaat niet wanneer, zoals in dit geval, de aard van de bevoegdheid zich tegen delegatie verzet. In ABRs 10 maart 2000 (*JB* 2000, 118 m.nt. RJGHS) is de Afdeling kort en duidelijk. Zij overweegt dat de WRO niet toelaat de bevoegdheid van Provinciale Staten om onderdelen van streekplannen, die een besluitkarakter hebben, te delegeren aan Gedeputeerde Staten. Deze uitspraak past in de jurisprudentie van de Afdeling zoals hiervoor aangegeven.

Geen delegatie aan ondergeschikten

Toepassing van art. 10:14 Awb is aan de orde in Rb. Arnhem 27 april 1999 (*Awb-katern* 1999, 60). In casu was de bevoegdheid tot het verlenen van ontheffingen voor het innemen van standplaatsen op een markt overgedragen aan een ambtelijke marktcommissie. Deze commissie bestond oorspronkelijk uit een ambtenaar van de gemeentesecretarie, een ambtenaar van gemeentepolitie en een ambtenaar van gemeentewerken. De vertegenwoordiger van de politie was geen lid meer van de commissie, maar nog slechts adviseur. De rechtbank acht deze vorm van delegatie onaanvaardbaar nu alle leden van de commissie ondergeschikt zijn aan het college van B&W.

Mandaat tot het beslissen op bezwaar

Voorwerp van geschil in ABRs 17 augustus 1999 (*AB* 1999, 412 m.nt. MSV; *JB* 1999, 228) is het besluit, inhoudende de weigering tot aanwijzing van een circuitgebied inge-

volge de Luchtvaartwet genomen door de Directeur-Generaal (op eigen naam). De Afdeling gaat tamelijk soepel om met het bevoegdheidsgebrek bij het nemen van het primaire besluit. Zij houdt het er voor dat de Directeur-Generaal het besluit namens de minister heeft genomen omdat de aanwijzing van een circuitgebied aan de minister is opgedragen. De beslissing op bezwaar is echter eveneens door de Directeur-Generaal namens de minister genomen. Art. 10:3, derde lid, Awb staat evenwel in de weg aan het verlenen van mandaat tot het beslissen op een bezwaarschrift aan degene die het besluit waartegen het bezwaar zich richt, krachtens mandaat heeft genomen. Op grond hiervan komt het besluit wel voor vernietiging in aanmerking.

Ontoereikend mandateringsbesluit

In CRvB 11 maart 1999 (*AB-kort* 1999, 314; *AB* 1999, 225; *RAwb* 1999, 163 m.nt. Voermans) is een geschil aan de orde waarbij in weerwil van art. 10:10 Awb bij het instellen van hoger beroep door een gemandateerde (de bedrijfsvereniging) de verwijzing naar de mandaatgever (het Lisv) ontbreekt. Aan dit gebrek wijdt de Raad uitgebreide overwegingen. De Raad beantwoordt de vraag of het ontbreken van die verwijzing als consequentie moet hebben dat het beroep niet-ontvankelijk is, ontkennend. Op grond van de ter zake geldende voorschriften is in

de ogen van de Raad redelijkerwijs duidelijk dat de bedrijfsvereniging beoogde namens het Lisv hoger beroep in te stellen. Ook is duidelijk dat met het instellen van beroep door de bedrijfsvereniging op eigen titel geen enkel redelijk doel zou zijn gediend. Daarmee moet het niet-vermelden van het Lisv als mandaatgever bij het aantekenen van beroep worden gezien als een kennelijke misslag, aldus de Raad. In Rb. Dordrecht 12 mei 1999 (*JB* 1999, 180 m.nt. ARN) blijkt de in geding zijnde beslissing op bezwaar volgens de ondertekening namens GAK Nederland BV genomen door het sectorhoofd Mutatie en Kwaliteitscontrole. Ondermandaat was op dat moment nog niet verleend. Het bestreden besluit is echter door het bevoegde orgaan bekrachtigd en een mandaatsbesluit is alsnog genomen. Uit het oogpunt van een doelmatige rechtspleging gaat de rechtbank toch in op de inhoudelijke grieven en bepaalt dat de rechtsgevolgen van het besluit in stand kunnen blijven. Deze lijn in de jurisprudentie vertoont een grillig karakter. Rb. Zwolle 6 mei 1999 (*Awb-katern* 1999, 42; *JB* 1999, 144 m.nt. RJNS) betreft een geschil over een verzoek aan de Minister van Justitie om inlichtingen op grond van de Wet openbaarheid van bestuur. Het besluit wordt als volgt ondertekend: 'Het College van procureurs-generaal, namens het College, het Hoofd Kabinet en Voorlichting, voor deze, D.J. de Jong'. De rechtbank is van oordeel dat het besluit onbevoegd is genomen wegens schending van de artikelen 10:5, tweede lid en 10:9, Awb. Het feit, dat het besluit achteraf wordt bekrachtigd kan volgens de rechtbank het bevoegdheidsgebrek niet helen. Ook in ABRs 5 juli 1999 (*NJB-katern* 1999/32, nr. 35; *AB* 1999, 381 m.nt. MSV) werd een gebrek in de besluitvorming geconstateerd

5 Zie daarvoor de kroniek Materieel bestuursrecht in *Advocatenblad* 20, 29 oktober 1999, p. 1019-1020.

wegens een ontoereikend mandateringsbesluit. Een besluit op grond van de Vogelwet 1996 was namens de Minister van LNV genomen, zonder dat daaraan een toereikend mandateringsbesluit ten grondslag lag. Anders dan de rechtbank is de Afdeling van oordeel dat dit gebrek niet van dien aard is, dat de rechtsgevolgen van het vernietigde besluit in stand kunnen worden gelaten.

Sinds de Afdeling bestuursrechtspraak voor het eerst een uitspraak heeft gedaan omtrent de rechtmatigheid van mandaat aan een ambtenaar inzake de goedkeuring van bestemmingsplannen zijn er vele uitspraken gevolgd waarin de vraag naar rechtmatigheid van mandatering aan een ambtenaar of lid van het college van GS dan wel B&W aan de orde kwam.⁵ In ABRS 19 juli 1999 (*AB-kort* 1999, 499; *Gst.* 2000, 7111, 3 m.nt. HH) was niet aan de orde de goedkeuring van een bestemmingsplan, maar de goedkeuring van een wijziging van het bestemmingsplan door een ambtenaar in mandaat genomen. Tegen een wijzigingsplan kunnen bij GS geen bedenkingen worden ingediend en het bestreden besluit strekte niet tot onthouding van de goedkeuring. Gelet hierop ziet de Afdeling geen grond voor het oordeel dat de aard van de bevoegdheid tot het nemen van het besluit zich tegen mandaatverlening verzette.

Ondertekenings- en beslismandaat

In ABRS 22 februari 1999 (*Gst.* 1999, 7101, 3 m.nt. HH) is het bestreden besluit tot verlening van een milieuvergunning aan de orde.

Dit besluit was ondertekend door de wethouder van VROM. Uit het mandaatsbesluit bleek dat in het geval van verlenen van een milieuvergunning mandaat wordt verleend aan de chef afdeling milieuzaken. Een uitzondering is hierbij gemaakt voor besluiten, waartegen bedenkingen tegen het ontwerp van het besluit zijn ingebracht. Uit de stukken noch anderszins is gebleken van een besluit op grond waarvan de portefeuillehouder van VROM gemandateerd is een besluit als het onderhavige zelfstandig te nemen. De Afdeling is van oordeel dat de gemandateerde afdoeningsbevoegdheid terugvalt aan de mandant, in casu het college van B&W. In Vz. ABRS 27 januari 1999 (*Gst.* 1999, 7107, 3 m.nt. HH) stelt de voorzitter vast dat het bestreden besluit inzake goedkeuring van het bestemmingsplan, hoewel namens de directeur van de directie Ruimte, Milieu en Water ondertekend, is genomen door het college van GS. Hij is van oordeel dat in dit geval geen sprake is van een mandaat aan een ambtenaar van de bevoegdheid om te beslissen over de goedkeuring van het bestemmingsplan, maar dat het uitsluitend gaat om ondertekeningsmandaat. De voorzitter ziet geen grond voor het oordeel dat het niet aanvaardbaar is om de bevoegdheid tot ondertekening van een besluit van GS over de goedkeuring van een bestemmingsplan op te dragen aan een ambtenaar. Hij wijst daartoe op art. 10:11, lid 1 Awb, welk art. ten tijde van het bestreden besluit weliswaar nog niet in werking was getreden, maar beoogt het geldende recht vast

te leggen. In ABRS 25 januari 1999 (*Gst.* 1999, 7106, 4 m.nt. CG) gaat het om de ondertekening van een bestuursdwangbesluit door een gemeentesecretaris. De Afdeling overweegt dat uit de ondertekening weliswaar niet blijkt dat er sprake is van ondertekeningsmandaat, doch dat gebleken is dat het besluit door B&W is genomen en namens hen door de gemeentesecretaris is ondertekend. Voorts is gebleken dat de gemeentesecretaris daartoe ingevolge een uit 1991 daterend besluit van B&W bevoegd was, aangezien niet kan worden geoordeeld dat zij zich niet op het standpunt hebben kunnen stellen dat hier geen sprake was van een stuk dat politiek zeer gevoelig dan wel van bijzondere importantie voor de stad is in de zin van dat besluit. De rechtbank heeft dan ook met recht geconcludeerd dat het besluit bevoegd is genomen en ondertekend.

Primaire besluitvorming

(Uitgebreide) voorbereidingsprocedure

De toepasselijkheid van een voorbereidingsprocedure is afhankelijk van een wettelijk voorschrift of een besluit van een bestuursorgaan. Uit ABRS 29 september 1998, *AB* 1999, 456, m.nt. L.A.J. Spaan; *M&R* 1999, nr. 36, volgt dat de keuze van het bestuursorgaan voor de een of andere procedure volledig door de bestuursrechter wordt getoetst. Daarbij staat het het bestuursorgaan niet vrij, zoals in casu, om voor zowel de wijziging als voor de aanvulling van een eerder door de Afdeling (gedeeltelijk) vernietigde revisievergunning, paragraaf 3.5.6 toe te passen met de daaraan verbonden korte inzagertermijn. Ten aanzien van de onderdelen waaromtrent opnieuw moest worden besloten, de aanvulling dus, had toepassing moeten worden gegeven aan de paragrafen 3.5.2 tot en met 3.5.5.

De in het eerste lid van deze bepaling bedoelde termijn tot aanvulling van de aanvraag is niet fataal. De jurisprudentie laat daarvan twee situaties zien. Is besloten tot het in behandeling nemen van de aanvraag dan kan nog om aanvullende gegevens worden verzocht. Zie de eerste, hierna weergegeven uitspraak. Doet het bestuursorgaan een verzoek om aanvullende gegevens na verloop van de in het eerste lid bedoelde termijn dan blijkt

JE WOET LANZAMERHAND WER ZO'N BESTJE
HIE IK OVER DE DINGEN; IK GEET JE BIJ DEZE HET
MANDAAT OM NAMENS MIJ TE TOEKENEN EN OM TE
BESLUITEN OF JE DAT I.O. DOET,
(OF ZELFSTANDIG)...

daaruit dat de sanctie van het niet in behandeling nemen van de aanvraag niet meer kan worden toegepast. Voor aanvulling in deze situatie geldt echter een beperkende voorwaarde. Zie de tweede uitspraak hierna.

In ABRS 13 juli 1999, *AB* 2000, 76, m.nt. FM wordt feitelijk vastgesteld dat het bestuursorgaan de aanvraag in behandeling heeft genomen. Derhalve kan de sanctie ingevolge art. 4:5, j° 3:18 Awb op onvolledigheid van de aanvraag niet meer worden toegepast. Pas naar aanleiding van bedenkingen van omwonenden heeft het bestuursorgaan zich op het standpunt gesteld dat de door appellante overgelegde gegevens niet afdoende zijn voor een goede beoordeling van de vergunningsaanvraag en hebben zij om toezending van nadere gegevens verzocht. Kan dat? Volgens de Afdeling kan niet gesteld worden dat het bestuursorgaan vanwege het in behandeling nemen van de aanvraag in strijd met het vertrouwensbeginsel heeft gehandeld door in een later stadium aanvullende gegevens noodzakelijk te achten. De omstandigheid dat het bestuursorgaan de aanvraag in behandeling heeft genomen staat er op zichzelf niet aan in de weg dat het de aangevraagde vergunning uiteindelijk weigert. Niettemin kan het bestuursorgaan in een dergelijk geval niet volstaan met de enkele stelling dat het niet nader overleggen van de gevraagde aanvullende gegevens tot een onvoldoende onderbouwde aanvraag heeft geleid. Daarom strijd met de zorgvuldigheid.

Volgens ABRS 29 juli 1999, *JB* 1999, 245, m.nt. Pieke van den Brekel staat art. 3:18, eerste lid, Awb noch enig ander wetsart eraan in de weg dat een aanvraag na het verstrijken van de termijn wordt aangevuld. Door het tot de aanvrager gericht verzoek tot het verschaffen van ontbrekende informatie kan het bestuursorgaan niet meer de sanctie van art. 4:5 toepassen. Evenmin wordt met een dergelijk verzoek de beslistermijn opgeschort. Het *ingrijpend wijzigen* van de aanvraag na het verstrijken van de wettelijke termijn moet echter in strijd worden geoordeeld met het systeem van de wet. Dergelijke aanvullingen dienen bij het nemen van een beslissing op de aanvraag buiten beschouwing te worden gelaten. Zoals ook de annotator aangeeft, is het de vraag uiteraard wat onder ingrijpende wijzigingen moeten worden ver-

staan. De uitspraak bevat daarover geen nadere criteria. In het voorliggende geval achtte de Afdeling in elk geval geen ingrijpende wijziging aan de orde.

Eenieder kan schriftelijke of mondelinge bedenkingen inbrengen tegen een ontwerp-besluit. Na de bedenkingenfase wordt door het bestuursorgaan een appellabel besluit genomen. In het milieurecht bestaat tussen het beroepsrecht en het inbrengen van bedenkingen in de voorfase een duidelijke koppeling. Volgens art. 20.6, tweede lid, Wm kan beroep bij de rechter slechts worden ingesteld door degenen die bedenkingen hebben ingebracht tegen het ontwerp-besluit, door de adviseurs die gebruik hebben gemaakt van de gelegenheid advies uit te brengen over het ontwerp-besluit, door degenen die bedenkingen hebben tegen wijzigingen die bij het nemen van het besluit ten opzichte van het ontwerp daarvan zijn aangebracht, en door belanghebbenden aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten geen bedenkingen te hebben ingebracht tegen het ontwerp-besluit. De jurisprudentie als gevolg van deze koppeling is uitgebreid. In de recente tijd is op dit punt weer nieuwe jurisprudentie gevormd.

Een zeer kritisch onthaal kreeg ABRS 19 april 1999, *M&R*, 82, m.nt. Ten Veen; *RAwb* 1999, 149, m.nt. F.M.C. Vlemminx. Art. 3:25 Awb vereist dat mondelinge bedenkingen binnen de termijn van vier weken na het ter inzage leggen van het ontwerp-besluit bij het bestuursorgaan moeten zijn ingebracht. Het bestuursorgaan moet daartoe eenieder desgevraagd binnen die termijn in de gelegenheid stellen. Wat geldt, indien eerst na afloop van de termijn gelegenheid is geboden tot het inbrengen van bedenkingen? Volgens vaste jurisprudentie van de Afdeling brengt dan een redelijke wetstoepassing met zich mee dat het niet-tijdig inbrengen van bedenkingen geen hindernis vormt om de appellant in beroep te ontvangen (ABRS 3 juli 1997, *Gst* 1998, 7075, 3). Bij de thans aan de orde zijnde uitspraak brengt de Afdeling hierop een belangrijke nuancering aan: als het verzoek om een mondelinge gedachtewisseling op een zodanig laat tijdstip plaatsvindt, dat het gelet op de omstandigheden van het geval voor het bestuursorgaan praktisch onuitvoerbaar was om daaraan nog binnen de termijn

te voldoen, geldt strijd met art. 3:25 Awb en kan de betrokkene dientengevolge niet in beroep worden ontvangen. In casu restten nog zo'n zeven dagen van de bedenkingentermijn toen het verzoek werd ingediend. Volgens de critici gaat het hier om een substantieel deel van de termijn en kan daarom de uitspraak niet bevredigend genoemd worden. Vlemminx legt in zijn annotatie rechtstreeks het verband met art. 6 EVRM en vraagt zich af in hoeverre deze jurisprudentie in dit licht houdbaar is.

Ook een nuancering op de weergegeven vaste lijn in de jurisprudentie, maar van deels andere aard, betreft ABRS 21 januari 1999, *M&R*, 85, m.nt. Freriks. *Aanvullende, nieuwe schriftelijke* bedenkingen die worden ingebracht tijdens een mondelinge gedachtewisseling die wordt gehouden buiten de termijn, worden voor het recht op beroep buiten beschouwing gelaten. De regel van redelijke wetstoepassing heeft dus geen betrekking op nieuwe schriftelijke bedenkingen. Daarvoor geldt de termijn van art. 3:24 Awb onverkort. Zie ook ABRS 12 maart 1999, *M&R*, 18, m.nt. Claassen-Dales.

Motivering

Een besluit dient te berusten op een deugdelijke motivering. Zoals bekend, kunnen aan deze norm twee elementen worden ontleend: de plicht om een besluit te motiveren en de plicht een deugdelijke motivering te bezigen.

Het eerste element komt in een tweetal uitspraken uit de recente tijd aan de orde. Zie ABRS 22 februari 1999, *RAwb* 1999, 126, m.nt. Voermans. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben het besluit tot goedkeuring van de wijziging van een bestemmingsplan niet gemotiveerd. Kennelijk gingen zij ervan uit dat de motivering bij belanghebbenden al bekend was, nu deze bedenkingen hadden ingebracht bij de voorbereiding van het besluit en daarop door het gemeentebestuur was ingegaan bij de vaststelling van het ontwerp-besluit. Volgens de Afdeling gaat het bij het vaststellen van het ontwerp-wijzigingsbesluit en het goedkeuringsbesluit niet om uitoefening van één en dezelfde bevoegdheid, in welk geval onder omstandigheden wel met één motivering zou kunnen worden volstaan. De afweging die

gevraagd wordt van GS heeft een zelfstandig karakter en behoeft daarom zelfstandige motivering.

Volgens ABRS 24 juni 1999, *RAwb* 1999, 179, m.nt. O.J.D.M.L. Jansen geldt er een zelfstandige plicht tot motivering bij punitieve sancties, in casu de vermindering van de

2463 DE PROTEST AL 261:
SLA UW VRIJWIL IEDERE DAG. WEET
NIET WAAROM -- ZIJ WEET HET
WEL...

onderwijsbekostiging op grond van overtreding van de Tijdelijke wet arbeidsbemiddeling onderwijs (TWAUO). Het verdraagt zich, aldus de Afdeling, niet met de elementaire beginselen van het bestuursrecht dat bij het besluit waarbij een sanctie wordt opgelegd, elke motivering ontbreekt. Het vermoeden van het bestuursorgaan dat de opgelegde sanctie geheel dan wel grotendeels samenhang met het niet-naleven van de in de wet neergelegde regels, kan niet tot een andere conclusie leiden.

Bij punitieve sancties gelden ook strikte eisen ten aanzien van de deugdelijkheid van de motivering. Men vergelijkte ABRS 15 april 1999, *RAwb* 1999, 146, m.nt. O.J.D.M.L. Jansen. Op de punitieve sanctie ingevolge (eveneens) de TWAUO ziet art. 6 EVRM. Uit de onschuldpresumptie neergelegd in het tweede lid van art. 6 EVRM, vloeit voort dat de bewijslast voor wat betreft de (rechts)feiten, die de overtreding constitueren, bij het bestuursorgaan ligt dat de bestuurlijke boete heeft opgelegd. Op grond hiervan, mede in aanmerking nemende dat door het bestuursorgaan de juistheid van de uiteenzetting van appellante niet is bestreden, is de Afdeling van

oordeel dat de in het bestreden besluit neergelegde motivering voor het opleggen van een sanctie in dit geval als ontoereikend moet worden aangemerkt. Het bestuursorgaan kon derhalve niet volstaan met het argument dat gelet op het ex tunc-karakter van de rechterlijke toetsing door de overtreder niet met vrucht een beroep kan worden gedaan op feiten en omstandigheden die het bestuursorgaan ten tijde van het nemen van de bestreden beslissing niet bekend waren noch behoeften te zijn.

In het algemeen dient in de motivering het evenredig verband tot uitdrukking te worden gebracht tussen de hoogte van de opgelegde boete en de geconstateerde overtreding. Zie bijvoorbeeld Rb. Den Haag 25 mei 1999, *RAwb* 1000, 3, m.nt. O.J.D.M.L. Jansen. De rechtsplicht tot motivering in het concrete geval keert volledig terug in het geval het bestuursorgaan zich voor het opleggen van de boete baseert op wettelijke voorschriften die door de rechter onverbindend zijn verklaard. Daarentegen ABRS 16 oktober 1998, *RAwb* 1999, 84, m.nt. O.J.D.M.L. Jansen: als in de gegeven motivering onvoldoende blijkt van een evenredig verband, hoeft dit gebrek niet altijd te leiden tot vernietiging van het besluit. Geen vernietiging vindt plaats, indien gelet op het bewust verstrekken van onjuiste gegevens door appellante niet kan worden staande gehouden dat het bestuursorgaan niet in redelijkheid tot het opleggen van een boete van een bepaalde omvang heeft kunnen overgaan.

Advisering

Welke eisen mogen worden gesteld aan de adviseur en aan de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan met betrekking tot het advies? Wat betreft de positie van de medisch adviseur bevat CRvB 9 maart 2000, *AB* 2000, 215, m.nt. HH uitgangspunten die nagenoeg gelijkkluidend zijn aan die voor het bestuursorgaan. De Regeling GVP bepaalt dat het aantal te vergoeden behandelingen door een fysiotherapeut is beperkt tot negen per indicatie per jaar. Wanneer na deze negen behandelingen voortzetting door de behandelend arts noodzakelijk wordt geacht moet een behandelplan bij het bestuursorgaan worden ingediend. Dit plan wordt vervolgens door de medisch adviseur beoordeeld. Uitsluitend indien de medisch adviseur de medische

noodzaak onderkent kan de behandeling voor rekening van de dienst GVP worden voortgezet. Voor zijn oordeel kan de medisch adviseur aansluiting zoeken bij de lijst 'Aandoeningen voor langdurige en intermitterende fysiotherapie, oefentherapie Cesar en oefentherapie Mensendieck'. Dit ontslaat hem echter, aldus de Raad, niet van de verplichting om, indien daartoe aanleiding bestaat, te onderscheiden of in gevallen waarin ingevolge de lijst geen medische noodzaak bestaat die gelet op de bijzonderheden van het geval toch aanwezig is. De eis die de Raad hier aan de adviseur stelt is volstrekt analoog aan de inherente afwijkingsbevoegdheid bij beleidsregels ingevolge art. 4:84 Awb.

In ABRS 11 januari 2000, *JB* 2000, 63, m.nt. Piek van den Brekel wordt nader ingegaan op het karakter van het advies ter beoordeling van de kwaliteit van kunstwerken. Volgens de Afdeling gaat het bij een dergelijk advies om de objectivering van naar hun aard subjectieve oordelen die zich niet licht in woorden laten (samen)vatten. Aan zo'n advies kunnen slechts beperkte motiveringseisen worden gesteld. Het gaat erom dat de rechtstreeks belanghebbende inzicht wordt verschaft in de gedachtegang die aan het advies ten grondslag ligt.

In Rb. Den Haag (REK) 16 april 1998, *AB* 1999, 190, m.nt. Sew. wordt de praktijk van de Staatssecretaris van Justitie bij asielzaken, om bij zijn besluiten uit te gaan van individuele ambtsberichten die, daarbij inbegrepen de achterliggende stukken, door de tegenpartij niet mogen worden ingezien en niet mogen worden getoetst, gekapitteld. De rechtbank stelt vast dat de staatssecretaris er een vaste praktijk op na houdt om in geen geval enig onderzoek te doen naar de achterliggende stukken van een individueel ambtsbericht en dat hij van mening is dat het, ingeval de vreemdeling-tegenpartij de juistheid of zorgvuldige wijze van totstandkoming van het ambtsbericht betwist, aan de rechtbank is om in voorkomende gevallen inzage te vragen in de achterliggende stukken om die betwisting te kunnen toetsen. De rechtbank acht bij een en ander de eigen verantwoordelijkheid van de staatssecretaris onvoldoende tot haar recht komen, hetgeen impliceert dat hij bij de voorbereiding van het besluit zich dient te verdiepen in het ambtsbericht en de achterliggende

stukken, om deze met inachtneming van de Awb-voorschriften aan zijn besluit ten grondslag te leggen.

Bekendmaking

De in deze bepaling voorgeschreven wijze van bekendmaking van besluiten die tot een of meer belanghebbenden zijn gericht is, vooral in combinatie met de norm van art. 6:8, eerste lid, Awb omtrent de aanvang van de bezwaartermijn, in verschillende zaken van recente datum aan de orde geweest. De jurisprudentie kan hierbij worden onderverdeeld in gevallen waarbij het accent wordt gelegd op de verplichting van het bestuursorgaan tot behoorlijke bekendmaking en die waarbij geen gevolgen worden verbonden aan onbehoorlijke, c.q. onjuiste bekendmaking.

Voor de laatste categorie is illustratief ABRS 7 maart 2000, *JB* 2000, nr. 105 m.nt. F.A.M.S. Het besluit van B&W dat een weigering behelsde om vrijstelling te verlenen ten behoeve van de bouwplannen van appellant, was in een B&W-vergadering genomen en mondeling aan appellant medegedeeld. Hoewel hierbij niet was voldaan aan de wettelijke vereisten, werd door de Afdeling aangenomen dat appellant op de hoogte was van het besluit, zodat hij daartegen een bezwaarschrift had kunnen indienen. Hij had desgewenst ook om een schriftelijke bevestiging van het mondeling medegedeelde besluit kunnen verzoeken en vervolgens bezwaar kunnen maken. Nu noch het een noch het ander door appellant is ondernomen, is het besluit rechtens onaantastbaar geworden.

In het belastingrecht blijft men daarentegen bij de bekendmaking uitgaan van de strikte eis van schriftelijkheid van het besluit. Zie HR 15 maart 2000, *JB* 2000, nr. 156, m.nt. R.M.P.G.N.-C. Een aanslagbiljet vennootschapsbelasting gericht aan A, woonachtig te Zwitserland, was verzonden naar het Nederlandse adres van B die gedurende enige jaren betrokken is geweest bij transacties van A en namens A heeft opgetreden. Het aanslagbiljet was gedagtekend op 15 februari 1996. In eerste instantie werd door het Hof vastgesteld dat A op of rond 4 oktober 1996 op de hoogte is gesteld van de opgelegde aanslag. Eerst op 27 november 1996, zeven weken na 4 oktober, werd door A bezwaar

gemaakt. Het Hof concludeert dan dat door A niet binnen de termijn bezwaar is gemaakt. De Hoge Raad neemt uitdrukkelijk afstand van dit oordeel van het Hof. Hij overweegt – in lijn met eerdere jurisprudentie – dat indien de aanslag niet op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt, de bezwaartermijn pas aanvangt op de dag van ontvangst door de belanghebbende of zijn vertegenwoordiger van het aanslagbiljet of van een afschrift daarvan. Nu het Hof in zijn overweging niet duidelijk maakt dat het aanslagbiljet zélf of een afschrift daarvan door belanghebbende of zijn vertegenwoordiger is ontvangen op of rond 4 oktober, vangt de bezwaartermijn op die datum niet aan.

In CBSF 6 december 1999, *AB* 2000, 171, m.nt. G.A.C.M. van Ballegooij wordt de verplichting van het bestuursorgaan (Informatie Beheer Groep) om zijn besluiten op basis van de Wet op de studiefinanciering op de juiste wijze bekend te maken scherp aangezet. Het College oordeelt dat voor de beantwoording van de vraag of een besluit dat naar een onjuist adres is verzonden op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt, van doorslaggevend belang is 'of de bekendmaking van dit besluit op een zorgvuldige wijze is voorbereid en geschied'. In dit kader mag het bestuursorgaan ervan uitgaan dat, zolang er een rechtsbetrekking bestaat tussen hem en de belanghebbende studerende, of voorzover er een aanvraag of bezwaarschrift van de betrokkene bij hem in behandeling is, de bij hem bekende adresgegevens juist zijn. In het andere geval bestaat er bij het bestuursorgaan in het algemeen de verplichting een nader adresonderzoek te verrichten, waarvan aantoonbaar moet zijn gebleken. Zie voor een vergelijkbare zaak: CBSF 31 december 1999, *JB* 2000, nr. 32.

Voor de beantwoording van de vraag aan welke belanghebbenden bekendmaking moet geschieden dient als uitgangspunt de rechtstreeks geadresseerde van het besluit, in de regel de aanvrager. In ABRS 10 januari 2000, *AB* 2000, 79, m.nt. MSV was er sprake van een besluit, gedateerd 11 december 1995 van de Staatssecretaris van VROM, waarbij met toepassing van art. 9 Huurprijzenwet Woonruimte de huurprijzen werden vastge-

steld van woningen aan een aantal met name genoemde straten in Amsterdam. Conform de systematiek, vastgelegd in het toenmalige, op de wet steunende Besluit huurprijzen woonruimte, werd het besluit uitsluitend naar de gemeenteraad verzonden. Aan het besluit ging een aanvraag van de verhuurder van een van de woningen vooraf dat volgens voorschrift langs de gemeenteraad naar de staatssecretaris moest worden geleid. De betreffende verhuurder kwam eerst 10 maanden later tegen dit besluit in bezwaar, omdat hij het pas op 30 augustus 1996 van de gemeenteraad toegezonden had gekregen. Anders dan de rechtbank achtte de Afdeling de belanghebbende verhuurder ontvankelijk in zijn bezwaar. Onverlet de wettelijke systematiek oordeelde zij dat niet de gemeente maar de verhuurder aanvrager was, omdat het immers ging om het nader vaststellen van de financiële relatie tussen huurder en verhuurder. De staatssecretaris had derhalve zijn besluit ook aan de belanghebbende verhuurder moeten toezenden. Nu dit niet was gebeurd, ging de bezwaartermijn pas lopen op 31 augustus 1996.

Een ander geval, maar met toepassing van hetzelfde uitgangspunt, betrof ABRS 19 november 1999, *RAwb* 2000, nr. 74, m.nt. Voermans. Daarin oordeelde de Afdeling dat nu het besluit niet was gericht tot de appellant en hij niet de aanvrager is van het besluit, hij niet behoorde tot degenen aan wie het besluit individueel diende te worden bekendgemaakt. Volgens de Afdeling had de rechtbank dan ook terecht vastgesteld dat het bedoelde besluit door de bekendmaking aan de aanvrager in werking was getreden en dat door die bekendmaking de termijn voor het indienen van bezwaar was gaan lopen.

Het ontbreken van een rechtsgangverwijzing, of een onjuiste rechtsgangverwijzing kan bij sommige rechters gevolgen hebben voor het lopen van de bezwaartermijn, maar het hoeft niet. Een en ander moet steeds per geval worden vastgesteld. Zie recent CRvB 14 oktober 1999, *AB* 2000, 41, m.nt. HH. Haaks hierop, maar naar mag worden aangenomen typerend voor het ruimtelijk ordeningsrecht, staat ABRS 3 september 1999, *RAwb* 2000, 12, m.nt. A.A.J. de Gier; *BR* 1999, p. 951,

m.nt. H.J. de Vries; *JB* 1999, 250: doordat in strijd met art. 3:12 Awb geen mededeling is gedaan van de mogelijkheid voor eenieder om bedenkingen bij GS in te dienen tegen de wijzigingen die in dit besluit ten opzichte van het ontwerp-besluit zijn aangebracht, komt het bestreden besluit 'om die reden' voor vernietiging in aanmerking.

Het lijkt erop dat volgens de jurisprudentie het ontbreken, respectievelijk de onjuistheid van een rechtsgangverwijzing moet worden onderscheiden. Eerst komen gevallen van het ontbreken van een rechtsgangverwijzing aan de orde.

In het bij CRvB 14 oktober 1999, *AB* 2000, 41, m.nt. HH berechte geval behoefde appellante er niet op bedacht te zijn dat het om een publiekrechtelijke beslissing ging. Ook gedaagde was zich lange tijd niet bewust van de publiekrechtelijkheid van het besluit. Nu er in dit geval bij het besluit niet de mogelijkheid van bezwaar was vermeld, leidt dit tot verschoonbare termijnoverschrijding.

In CRvB 7 oktober 1999, *JB* 1999, 289; *AB* 2000, 35, m.nt. HH wordt een nieuwe algemene regel geformuleerd in geval van het ontbreken van een rechtsgangverwijzing. Het is onduidelijk of deze ook geldt bij een onjuiste rechtsgangverwijzing, maar dat moet niet worden uitgesloten. Volgens de CRvB zal een bestuursorgaan, indien dat heeft nagelaten toepassing te geven aan art. 3:45 Awb en uit het buiten de termijn ingediende bezwaarschrift niet zonneklaar blijkt wat de reden is van de termijnoverschrijding, het bezwaar *niet* kennelijk niet-ontvankelijk mogen achten. Het bestuursorgaan zal dan de belanghebbende als regel in de gelegenheid moeten stellen om de oorzaken van de termijnoverschrijding tijdens het horen of anderszins toe te

lichten, teneinde na te gaan of toepassing dient te worden gegeven aan art. 6:11 Awb.

Wat betreft de onjuiste rechtsgangverwijzing, zie onder meer CRvB 7 december 1999, *AB* 2000, 102, m.nt. JhvdV; *M&R*, nr. 26, m.nt. Vogelesang-Stoute. Een ten onrechte niet aan belanghebbende toegezonden of uitgereikt besluit wordt gepubliceerd in de Staatscourant, met daaronder een foutieve vermelding van het ingaan van de bezwaartermijn. In dit geval mocht belanghebbende vertrouwen op de juistheid van deze vermelding.

Toezicht en handhaving

Toezichtshandeling een besluit?

Hoewel afdeling 5.2 Awb niet van toepassing is op het toezicht in financiële toezichtswetten, – omdat het toezicht wordt uitgeoefend door een instantie en niet door een persoon (art. 5:11 Awb) –, is de redenering van (de president van) het College van Beroep voor het bedrijfsleven inzake het toezicht in bedoelde wetten ook van belang voor het handhavingstoezicht van afdeling 5.2. Voortbouwend op eerdere jurisprudentie (CRvB 21 juli 1998, *RAwb* 1999, 16 m.a. O.J.D.M.L. Jansen) heeft het College beslist dat een schriftelijke inlichtingenvordering op basis van een financiële toezichtswet geen besluit in de zin van art. 1:3 Awb is. Een dergelijke vordering heeft wel rechtsgevolgen maar is daar niet op gericht omdat het rechtsgevolg – de verplichting om medewerking te verlenen – geldt krachtens de wet en niet krachtens een bestuursbesluit (CRvB 2 maart 1999, *RAwb* 1999, 113 m.a. O.J.D.M.L. Jansen). De president van het College is evenwel een andere mening toegedaan zoals blijkt uit: Pres. CRvB 28 oktober 1998, *RAwb* 1999, 85 m.a. O.J.D.M.L. Jansen onder *RAwb* 1999, 113.

Preventieve bestuursdwangbeschikking

Reeds in ABRS 4 september 1997, *AB* 1997, 396 m.nt. FM heeft de Afdeling bestuursrechtspraak uitgemaakt dat een preventieve dwangsbeschikking alleen kan worden opgelegd 'indien sprake is van een klaarblijkelijk gevaar van een op zeer korte termijn te verwachten overtreding van een concreet bij of krachtens de wet gesteld voorschrift waar-

door ernstige schade zal ontstaan, en indien die overtreding in de beschikking kan worden omschreven met die mate van duidelijkheid die uit een oogpunt van rechtszekerheid ten aanzien van handhavingsbeschikkingen is vereist'. In Vz ABRS 1 februari 1999, *AB* 1999, 302 m.nt. GJ is het aangescherpte criterium ook gehanteerd voor het preventief nemen van een bestuursdwangbesluit. Een paar maanden later hanteerde de voorzitter evenwel weer het 'oude' criterium namelijk dat er sprake moet zijn van een 'klaarblijkelijk gevaar' dat verboden activiteiten zouden worden voortgezet: Vz ABRS 21 mei 1999, *M&R* 1999, 97 m.nt. Uylenburg.

Overtreder

Een last onder dwangsom kan alleen worden opgelegd aan een overtreder. De vraag wie als overtreder dient te worden aangemerkt, blijft de bestuursrechtelijke gemoederen bezighouden. Zo is een zogeheten 'C.i.f.-koper' volgens de voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak geen overtreder: Vz ABRS 7 september 1999, KG 1999, 308. De betekenis van een 'C.i.f.-koop' is onder meer dat de verkoper er zorg voor draagt dat verzending van de goederen plaatsvindt en dat de koper het recht verkrijgt op aflevering van de goederen tegen afgifte van het cognossement. In geval van invoer van nikkelstof is een kennisgeving en/of toestemming als bedoeld in de EVOA (een Europese Verordening) vereist door degene die de nikkelstof in bezit (of onder wettelijke controle) heeft en die het voornemen heeft om deze stof over te (doen) brengen. Voor het vervoer van de stof van St. Petersburg naar Rotterdam ontbrak de bedoelde kennisgeving en/of toestemming. De koper is evenwel niet de kennisgever en is dus geen overtreder. Dientengevolge kan aan hem geen last onder dwangsom worden opgelegd.

Een voor de handhaving van bestemmingsplannen aardige uitspraak is ABRS 21 januari 1999, *AB* 1999, 297 m.nt. JSt. Als in de bij een bestemmingsplan behorende voorschriften is bepaald dat het verboden is gronden en opstallen te gebruiken in strijd met de bestemming, kan aan degene die grond of opstal in strijd met de bestemming *laat* gebruiken geen last onder dwangsom worden opgelegd.⁶

6 Vergelijk Pres. Rb. Breda 8 oktober 1999, *JB* 1999/294 m.nt. R.J.G.H.S.

Recht

In het geval van een zonder milieuvergunning geëxploiteerde jachthaven was door het gemeentebestuur aan een vereniging als beheerster van de jachthaven een last onder dwangsom opgelegd voor elke dag dat zij zonder vergunning de haven exploiteerde. De vereniging vond dat zij ten onrechte was aangemerkt als beheerster omdat het lidmaatschap van de vereniging niet verplicht was, zij geen zeggenschap had over de percelen van de afzonderlijke particuliere eigenaren en haar activiteiten in de jachthaven van beperkte omvang waren. Volgens de Afdeling bestuursrechtspraak kon de vereniging evenwel als overtreder worden aangemerkt nu zij voldoende feitelijke zeggenschap had over de activiteiten die in de jachthaven plaatsvonden (ABRS 28 december 1999, *M&R* 2000, 36).

In ABRS 14 oktober 1999, *Gst.* 7116, nr. 6 m.nt. CG stond (eveneens) centraal of betrokkene het ook daadwerkelijk (zowel feitelijk als juridisch) in zijn macht had om normconform handelen te bewerkstelligen. In casu ging het om een door een man gerealiseerde illegale aanbouw op percelen die eigendom waren van zijn vrouw met wie hij buiten gemeenschap van goederen was getrouwd. Volgens de Afdeling bestuursrechtspraak kon de man (de overtreder) niet aannemelijk maken dat het buiten zijn macht lag om de illegale aanbouw te verwijderen en kon aan hem dus een last onder dwangsom worden opgelegd.

Bestuurlijk gedogen

De oogst aan uitspraken met betrekking tot de 'beginselaanspraak op/beginselplicht tot handhaving' is rijk.⁷ In de sfeer van het ruimtelijk bestuursrecht komt het er kort gezegd

KOMT ZO'N AL-
-JAREN BEDROGEN BELANG-
BEDDENDE DERDE ALS MOSTERD
NA DE MAALTIJD MIJN GERIETELIJK
ONBETROFFEN BELASTEREN....
WIL ZO'N RECHTER HET HÖRBU...

RIET MOEST
DE RECHTSZekerheid
VAN DE OVERTREDER
MER - KWAN - SELD !

veelal op neer dat als door een derde een verzoek om handhaving is gedaan alleen in bijzondere gevallen van handhaving kan worden afgezien.⁸ Als bijzondere omstandigheid kan niet worden beschouwd de kostenpost voor de overtreder om het illegaal gebouwde af te breken (ABRS 22 december 1998, *AB* 1999, 398 m.nt. dG onder *AB* 1999, 399).

Een bijzonder geval kan wel worden aangenomen indien concreet zicht bestaat op legalisering van de illegale situatie (zie bijvoorbeeld ABRS 12 februari 1999, *AB* 1999, 321 m.nt. JSt). Gedogen van het gebruik van een perceel in strijd met het bestemmingsplan voor een periode van 10 jaar zonder dat concreet uitzicht bestaat op legalisatie is in elk geval niet toegestaan: ABRS 8 januari 1999, *AB* 1999, 399 m.nt. dG. Volgens de Afdeling bestuursrechtspraak hebben burgemeester en wethouders met het stellen van een dergelijk lange termijn onvoldoende oog gehad voor de belangen van de belanghebbende derden die om handhaving van het bestemmingsplan hebben verzocht.

Volgens de Afdeling bestuursrechtspraak is van een bijzonder geval ook sprake als het door een belanghebbende derde gedane handhavingsverzoek dermate laat is ingediend dat de rechtszekerheid van de overtreder zich tegen handhavend optreden verzet: ABRS 17 augustus 1999, *Gst.* 7113, nr. 5 m.nt. CG.

Een iets andere insteek is door de bestuursrechter gekozen in twee milieurechtelijke zaken: ABRS 13 juli 1999, *AB* 2000, 140 m.nt. GJ onder *AB* 2000, 141 en ABRS 15 juli 1999, *AB* 2000, 141 m.nt. GJ. In beide gevallen was door (een) derde(n) een verzoek om handhaving gedaan. De hiervoor weergegeven standaardoverweging uit het ruimtelijk bestuursrecht die ook in milieurechtelijke zaken voorkomt (voorkwam?), komt hier niet voor. De Afdeling overweegt dat het bestuur bevoegd was tot het toepassen van bestuursdwang. Bij de uitoefening van die bevoegdheid dient het bestuur de belangen die met de uitoefening van bestuursdwang zijn gediend af te wegen tegen die welke daardoor worden geschaad. In beide gevallen vond de Afdeling dat het bestuur in redelijkheid tot het afzien van handhavingsmaatregelen had kunnen komen.⁹

Van belang bij de beantwoording van de vraag of er mag worden gedoogd is of het bestuur ervan op de hoogte is wat er aan de hand is. Hiervoor is het noodzakelijk dat het bestuur op behoorlijke wijze toezicht uitoefent (of laat uitoefenen). Als het bestuur zich heeft vergewist van de concrete situatie kan het beoordelen of het bevoegd is om te handhaven en, als het bevoegd is, of het van zijn handhavingsbevoegdheid gebruik zal maken: ABRS 23 augustus 1999, *AB* 2000, 20 m.nt.

⁷ Zie in dit verband: F.C.M.A. Michiels, Belangenafweging bij sanctiebesluiten, *AA* 49 (2000) 2, pp. 111-117 en de aldaar besproken jurisprudentie.

⁸ Ook buiten de sfeer van het ruimtelijk bestuursrecht wordt deze 'formule' door de bestuursrechter gehanteerd. Zie voor een voorbeeld in de sfeer van het waterschapsrecht: Vz ABRS 14 januari 1999, *AB* 1999, 300 m.nt. AvH.

⁹ Zie in dit verband ook: ABRS 23 september 1999, *M&R* 2000, 27 m.nt. Uylenburg.

¹⁰ Dit geldt ook voor een weigering om te gedogen die het

ChB. In deze zaak had het dagelijks bestuur van een zuiveringschap gedoogd dat een bedrijf bepaalde stoffen op het oppervlaktewater loosde. Het bestuur had echter niet onderzocht om welke stoffen het precies ging. Het kon daardoor niet bepalen welke overtredingen door het bedrijf werden begaan. Tevens kon het bestuur daardoor niet beoordelen hoe ernstig de lozingssituatie was. Die beoordeling had echter niet achterwege mogen blijven alvorens werd besloten te gedogen.

Als een bestuursorgaan schriftelijk weigert om te gedogen levert dat in de regel geen besluit in de zin van art. 1:3 Awb op, omdat zo'n weigering niet meer is dan een verklaring van een bestuursorgaan dat een gedraging/toestand die verboden is niet kan worden gedoogd.¹⁰ Een uitzondering op deze (jurisprudentiële) regel deed zich (weer eens) voor in ABRS 22 juli 1999, *AB* 1999, 340 m.nt. FM. In dit geval ging het om een situatie waarin het College van burgemeester en wethouders beleidsregels had vastgesteld waarin was neergelegd in welke gevallen permanente bewoning van recreatiewoningen in strijd met het bestemmingsplan was toegestaan. Volgens de Afdeling bestuursrechtspraak moest de schriftelijke negatieve reactie van het college op een verzoek om permanente bewoning van een recreatiewoning worden gezien als een weigering de beleidsregels toe te passen, hetgeen een besluit in de zin van art. 1:3, tweede lid, Awb opleverde.¹¹

Openbaarheid van bestuur

Belangenafweging in het kader van de Wob

In het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) dienen volgens de Afdeling bestuursrechtspraak (ABRS 25 april 2000 nr. H01.99.0635)¹² het algemene of publieke belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de (relatieve) weigeringsgronden te beschermen belangen te worden afgewogen, maar niet het specifieke belang van de verzoeker. Deze belangenafweging kan niet leiden tot niet algemene openbaarmaking, dat wil zeggen slechts bekendmaking aan een bepaalde verzoeker met een specifiek belang.¹³

De aanleiding tot deze uitspraak was een positieve beslissing van een hoofdofficier van justitie (namens de Minister van Justitie) op een verzoek van een korpschef van de regiopolitie om inzage in dan wel afschrift van twee tegen een politie-ambtenaar – werkzaam bij die regiopolitie – opgemaakte processen-verbaal ter zake van diefstal c.q. verduistering. Het verzoek was door de korpschef gedaan in verband met eventueel tegen de betrokken politie-ambtenaar te nemen disciplinaire maatregelen.

Belangenafweging stond eveneens centraal in ABRS 25 april 2000, *AB* 2000, 210 m.nt. SZ). Hierbij ging het om een verzoek tot inzage in de declaraties van de Minister van Binnenlandse Zaken en in betalingen die voor

en door de Minister in de uitoefening van zijn functie zijn gedaan. De Minister had totaaloverzichten verschaft van de declaraties voor maaltijden, buitenlandse reizen, binnenlandse dienstreizen en representatie en had ter zake van de openbaarmaking een abstracte belangenafweging gemaakt. Volgens de Afdeling dient echter – gelet op het belang van de persoonlijke levenssfeer en op de onevenredige benadeling van bij de aangelegenheid betrokken personen dan wel van derden (art. 10, tweede lid, onder e en g) – per document (art. 1, aanhef en onder a) de vraag te worden beantwoord of aan die belangen een zodanig gewicht toekomt, dat openbaarmaking achterwege mag blijven.

gevolg is van een tegen een gedoogverklaring gegrond verklaard bezwaar: ABRS 5 juli 1999, *JB* 1999/199 m.nt. F.A.M.S.

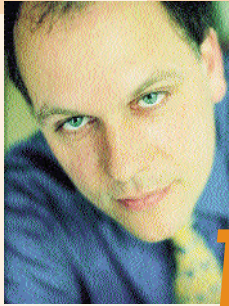
¹¹ Als het bestuur schriftelijk wel beslist tot gedogen maar onder voorwaarden dan kunnen de voorwaarden volgens de Afdeling bestuursrechtspraak slechts terughoudend worden getoetst (ABRS 5 juli 1999, *AB* 1999, 280 m.nt. MSV).

¹² Gepubliceerd in www.rechtspraak.nl Elro-nummer AA 5818.

¹³ Zie ook ABRS 25 april 2000, nr. 199900528/1 gepubliceerd in www.rechtspraak.nl Elro-nummer AA 5848.

René Klomp

Foto: Cynthia van Elk

COLUMN

Het recht zegevierde

Toen Katherine Harris, *Secretary of State* van Florida, eind november de 25 kiesmannen van Florida aan partijgenoot Bush toewees, verklaarde ze parmantig dat *the rule of law* had gezegevierd. Dat was wat voorbarig, gezien de tientallen procedures die toen nog bij de diverse gerechten liepen. De vraag is echter wel of deze presidentsverkiezing in de rechtszaal beslist had moeten worden. Maar de vraag is ook waarom de betrokkenheid van advocaten zoveel weerstand opriep.

In de nacht van de verkiezingen werd Florida eerst aan Gore toegewezen, toen aan Bush en ten slotte hielden de media het op *too close to call*. ABC-commentator George Stephanopoulos werd gevraagd wat hij Bush of Gore zou adviseren als hij op dat moment in de *war-room* van een van beide teams zou zitten. Hij aarzelde geen moment: *Let's bring in the lawyers*. Dat klinkt een stuk aardiger dan *Shakespeare's First, let's kill the lawyers*. Toch kon het invliegen van de advocaten daags na de verkiezingen op weinig enthousiasme rekenen in de VS. Op de een of andere manier hebben Amerikanen een geweldige hekel aan advocaten, al voegen ze daar aan toe: 'Onze eigen advocaat is *top*; het zijn de anderen die we verafschuwen'. En de meer gematigden noemen hen een 'noodzakelijk kwaad'. Hoe komen advocaten, in het bijzonder Amerikaanse, toch aan zo'n beroerd imago? Komt het doordat ze de indruk wekken meer problemen te veroorzaken dan op te lossen? Of doordat het lijkt dat ze bereid zijn over elk probleem, hoe futiel ook, een procedure te beginnen? Bekertje koffie omgegooid? Proces! Rokerslongen? Proces! En het lijkt erop dat met vergelijkbare procedures ook Nederlandse advocaten voor hun image moeten vrezen.

Wat daar aan te doen? Zou een p.r.-cursus een verplicht onderdeel van de studie moeten worden? Of zouden juristen juist moeten worden geleerd elke publiciteit te vermijden? *No key is better than low key*, zoals een collega-columnist op deze plaats betoogde. Een derde mogelijkheid is natuurlijk het zo veel mogelijk voorkomen van het eigenlijke procederen. Het aanspannen van een procedure zou als laatste mogelijkheid moeten worden beschouwd. Een verhoging van de kostenveroordeling zou wat dat betreft geen slecht idee zijn. En waarom worden niet, net als in Duitsland mogelijk is, de reële kosten bij de verliezer in rekening gebracht?

Terug naar de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Kan de verkiezing van de president door een rechterlijk college beslist worden? Ja natuurlijk, zou ik denken. Dat is de plaats waar in een rechtsstaat verschillen van mening worden beslist. Een rechterlijke uitspraak is dan het logische slot van een noodzakelijke procedure, met de onmisbare inbreng van het 'getabberde befgajes' (Martin van Amerongen). En iedereen heeft zich direct nadat het *Supreme Court* gesproken had, bij zijn beslissing neergelegd, al was bijna iedereen ervan overtuigd dat Gore de meeste stemmen had behaald. De kracht van de rechtsstaat had niet beter geïllustreerd kunnen worden. Heeft het recht toch gezegevierd.

n

Praktijk

Nieuwe deken mr. Marek W. Guensberg

Sinds 1 december jl. is mr. Marek W. Guensberg de Algemeen deken van de Nederlandse Orde van Advocaten. Een gesprek over de soms problematische diversiteit van de balie, het vertrek van secretaris Frederik Heemskerk, de accountantskwestie en het verschoningsrecht. En de deken noemt nog de polemiek die hij mist in dit blad.

Muriel Middeldorp
Joan Wurfbain
Redactieleden

‘Er is geen onderscheid tussen advocaten’

Waarom werd u algemeen deken?

‘In de eerste plaats omdat Peter von Schmidt auf Altenstadt terugtreedt als deken en in de regel de waarnemend deken wordt voorgedragen als zijn opvolger. Maar zeker ook omdat ik het leuk vind en van besturen hou.’

Dit laatste blijkt uit de vele bestuursfuncties die Guensberg (52) heeft naast zijn baan als, in ondernemingsrecht gespecialiseerde, advocaat bij CMS Derks Star Busmann Hanotiau. Zo zat hij jarenlang in het bestuur van zijn kantoor, zit hij onder meer in de raad van toezicht van diverse gezondheidsinstellingen, is hij lid van de Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten en was hij de afgelopen tweeënhalve jaar waarnemend deken. Guensberg is getrouwd en heeft twee zonen.

Bent u al gewend aan uw nieuwe baan?

‘Als waarnemend deken ben je vanzelfsprekend op de hoogte van de meeste zaken die spelen, maar nu ik zelf deken ben, valt de dynamiek van het dekenaat op. Zo had ik deze week overleg met Duitse en Zwitserse collega's over de nieuwe Europese witwasrichtlijn, zat ik bij de pleidooien voor het Hof van Justitie in wat breed de NOvA-case is gaan heten (de ‘accountantszaak’) en zijn we druk bezig met de opvolging van Frederik Heemskerk, die per 1 mei de Orde als algemeen secretaris verlaat en raadsheer wordt bij het Hof Den Haag. Ook nu realiseer ik me pas dat ik als deken ook een aantal andere functies bekleed, zo zit ik bijvoorbeeld in het juridische adviescomité voor het Joegoslavië-

Foto's: Jiri Bülter

tribunaal. Die verscheidenheid en complexiteit van de materie maakt steun van de leden van de Algemene Raad en het Bureau onontbeerlijk.’

Hoe kijkt u aan tegen het vertrek van Heemskerk?

‘Het is comfortabel voor een deken als er een vent naast je zit zoals Frederik die alles weet. Voor de Orde is het een groot verlies dat hij vertrekt, zeker gelet op zijn ervaring, maar ook omdat hij het al die jaren bijzonder goed heeft gedaan. Dit valt des te meer te waarderen omdat de positie van algemeen secretaris lastig is. Aan de ene kant is hij geëngageerd aan de Bureau medewerkers en aan de andere

Het belang van de accountantskwestie wordt steeds groter nu meer balies en regeringen zich mengen in de strijd

**Natuurlijk zijn er
advocaten die
minder procederen
dan anderen maar
er zijn geen hele
kantoren of secties
die dat nooit meer
doen**

**De tien doelstellingen van de
Nederlandse Orde van Advocaten**

1. De advocaat is onafhankelijk en integer.
2. De advocaat kent zijn vak.
3. De advocaat is cliëntgericht.
4. De advocaat heeft zijn praktijk goed georganiseerd.
5. Er is efficiënt toezicht op de naleving van de orderegels.
6. Rechtshulp door advocaten is bereikbaar voor iedereen.
7. De Orde draagt bij aan goede wetgeving.
8. De Orde draagt bij aan goede en eerlijke rechtspleging.
9. De Orde maakt de samenleving duidelijk wat advocaten doen en waarom.
10. De Orde maakt de leden en de samenleving duidelijk wat de Orde doet en waarom.

kant is hij loyaal aan de Algemene Raad. Dat is niet altijd makkelijk.'

**Hoe staat het met
die accountantszaak?**

'Ik verwacht dat de gerechtelijke procedure in de accountantskwesitie binnen twee jaar tot een einde komt. Het belang wordt steeds groter nu meer balies en regeringen zich mengen in de strijd. Er speelt overigens meer dan alleen de vraag of de regel mededingingsrechtelijk gezien stand kan houden dat geïntegreerde samenwerking met accountantskantoren verboden is. Ook is aan de orde of openbare lichamen ondernemingsverenigingen (kunnen) zijn en in hoeverre dat van invloed is op de mate waarin hun regelgeving bestand is tegen nationale en Europese mededingingswetten. De Orde, overigens met de Vereniging van Europese balies (CCBE), de Europese Commissie en vele Europese regeringen, meent dat de orderegelgeving deze toets goed kan doorstaan.

Het is een boeiende materie en de Orde stelt zich op het standpunt dat de door haar uitonderhandelde paardensprongoplossing de meest verstreckende is als het gaat om samenwerking met accountants. Deze houdt in dat samenwerking wel mogelijk is met belastingadviseurs die op hun beurt weer met accountants samenwerken mits via die belastingadviseurs aantoonbaar geen sprake is van winst- of verliesdeling en geen sprake is het delen van de zeggenschap met accountants. Voorop staat dat de advocaat onafhankelijk en in absolute vertrouwelijkheid voor zijn cliënt moet kunnen optreden.'

**Wat wordt de komende periode het
speerpunt van het beleid van de
Orde?**

'Wij willen vooral zichtbaar maken wat de diverse advocaten bindt. In de pers dreigt een verkeerd beeld te ontstaan van de advocatuur door de onevenredige aandacht voor met name bepaalde markante groepen van advocaten. Ook zouden advocaten van grotere kantoren nooit meer een toga aan hebben en dus niet meer onder de noemer 'advocatuur' geschaard moeten worden. Wat mij betreft is er geen onderscheid tussen advocaten. Natuurlijk zijn er advocaten die minder procederen dan anderen, maar het is bepaald niet

zo dat er hele kantoren of secties zijn die nooit meer procederen of procesgerelateerd advieswerk doen. Dat foutieve beeld schept problemen. Zo zijn er lieden die opperen dat 'advocaten zonder toga' niet moeilijk moeten doen over meldplicht van witwaspraktijken omdat aan hen de privileges van de advocatuur 'oude stijl' niet meer toekomen. Het is echter te gek voor woorden dat een advocaat die met een onroerendgoedzaak bezig is en zijn cliënt meldt hem dat hij een bankrekening in het buitenland heeft, de telefoon zou moeten pakken om daar melding van te maken en die melding niet met zijn cliënt mag communiceren omdat hij dan in overtreding is.'

**U gaat het natuurlijk helemaal
anders doen dan uw voorganger?**

'Ik heb grote bewondering voor Peter von Schmidt. Peter heeft zijn sporen verdiend en nagelaten als landelijk deken. Hij gaf de aanzet tot onder meer de modernisering van de Advocatenwet, de Boekhoudverordening, de Verordening op permanente opleiding en de Klachten- en geschillenregeling. Von Schmidt heeft zich geconcentreerd op het neerzetten van een nieuw verordeningengebouw. Ik zal mij inzetten om dat gebouw goed bewoonbaar te maken voor alle advocaten. Dat laatste is een grote uitdaging. De pluriformiteit van de balie, die natuurlijk moet worden toegejuicht, levert specifieke bestuurlijke problemen op. Je kunt heel kleine en heel grote kantoren niet steeds op dezelfde manier benaderen. Het zou makkelijker zijn om een beroepsgroep te besturen die zeer eenvormig is. Maar nogmaals; die veelvormigheid is een groot goed dat beslist onaangetast moet blijven.'

Wat wilt u zelf bereiken?

'Ik wil komen tot een Orde waarbinnen de interne contacten worden geïntensiveerd. De grootste gemene deler van wat advocaten doen en voorstaan moet zichtbaar worden. Ik heb grote zorgen over de meldplicht van vermoedens van witwassen. Advocaten worden zo gemaakt tot politieagenten. Samen met de Duitssprekende balies hebben wij vastgesteld dat zoiets zelfs niet van advocaten in totalitaire regimes verlangd wordt. Ik begrijp niet waarom er vanuit de samenleving niet meer wordt gegerend tegen een dergelijke meld-

Praktijk

plicht. Essentiële waarden voor het goed functioneren van een rechtsstaat, zoals onder meer onafhankelijke advocatuur, zijn in het geding terwijl daar geen valide rechtvaardiging voor bestaat. Ik beschouw het als mijn taak alles te doen om dat te voorkomen. Ik verwacht verder in mijn ambtsperiode vooruitgang te boeken met de doelstelling van de Orde dat rechtshulp door advocaten bereikbaar moet zijn voor iedereen en ga ervan uit dat de uurvergoeding in toevoegingszaken op de verlangde f 200 uitkomt. Staatssecretaris Cohen heeft aangegeven die uurvergoeding op zijn plaats te vinden op voorwaarde dat de geleverde kwaliteit zichtbaar wordt, de zogeheten kwaliteitstoets. Wij zijn daar druk mee bezig. Het Orde-standpunt is dat, zodra een en ander inzichtelijk is gemaakt, die hogere vergoeding niet nog langer mag worden uitgesteld. Als de overheid dat voor een medewerker van het Bureau voor Rechtshulp betaalt, dan heeft een advocaat die een toevoegingszaak doet daar óók recht op. Verder zal ik blijven hameren op de kernwaarden van het beroep van advocaat.'

Hoe gaat u dit allemaal bereiken?

'De Orde heeft zich recent op haar positie en taken als PBO beraden en die vervat in tien doelstellingen (zie kader, *red.*). Een aantal doelstellingen grijpt terug op de kernwaarden van het beroep: onafhankelijkheid, partijdigheid en vertrouwelijkheid. De tien doelstellingen zullen toetssteen zijn voor het ordebeleid.

Verder zijn de kleine en de grote BiZa (Binnenlandse Zaken, *red.*) in het leven geroepen die er voor moeten zorgen dat de Algemene Raad dichtbij de plaatselijke Raden van Toezicht komt te staan. De kleine BiZa houdt zich bezig met centralisatie: een aantal zaken kan efficiënter en beter vanuit Den Haag worden geregeld. Gedacht wordt bijvoorbeeld aan centrale incasso van hoofdelijke omslag en controle op verordeningen die zich daarvoor lenen. De grote BiZa houdt kort gezegd in dat er veel beter contact moet komen met de advocaten en met de vele besturen en commissies in advocatenland. Er is een steeds frequentere uitwisseling van informatie en dat alles heeft natuurlijk ten doel om de betrokkenheid over en weer te vergroten. We willen ook meer en nadrukkelijker aan de balie uitleggen waar de Orde

mee bezig is en waarom het de moeite loont voor de individuele advocaat om daarbij betrokken te zijn.

Tot slot zou ik het plezierig vinden wanneer discussies over wezenlijke zaken zoals de accountantszaak, de witwasrichtlijn of de vestigingsrichtlijn uitvoeriger in het *Advocatenblad* aan de orde komen dan nu het geval is. Het doet mij soms pijn om te zien dat in *Account* meer daarop gerichte polemieken is te vinden dan in ons eigen blad.'

Blijft de interne organisatie ongewijzigd?

'De organisatie van Het Bureau wordt op een andere wijze vormgegeven. Nu is er een dagelijks bestuur waarin de zaken door de deken, waarnemend deken, een AR-lid en de algemeen secretaris worden voorbereid. We stappen over op een managementteam dat bestaat uit de hoofden van de afdelingen Rechtspraktijk/Communicatie, Juridische zaken, Opleiding en P&O met de algemeen secretaris als voorzitter. Dit team krijgt een eigen verantwoordelijkheid en zal voortaan het 'voorwerk' voor de Algemene Raad doen en de uitvoering van het werk aansturen. We hebben nogal wat personeelsverloop gekend en er bestaat binnen het Ordebureau het probleem dat grote carrièrestappen niet mogelijk zijn. Mede om die reden hebben we tot deze andere opzet besloten: als we het werk niet met carrièreperspectieven aantrekkelijk kunnen maken, dan moeten we zorgen dat het werk inhoudelijk boeiender wordt.'

Nog even terug naar die 'polemieken', het openingscommentaar in het *Advocatenblad* leent zich toch ook daarvoor?

'Kenmerk van het openingscommentaar is dat het door advocatuur en buitenwacht, waaronder de politiek en andere beroepsgroepen, onder de loep wordt genomen. Dat betekent dat politiek gevoelige onderwerpen soms wat voorzichtig worden behandeld en het kan voorkomen dat een openingscommentaar daardoor aan kracht inboet. De Orde heeft niet primair het doel om leuke dingen voor advocaten te doen maar om de belangen van rechtzoekenden te dienen. Het is een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en 'Van de Deken' is daarom niet altijd alleen gericht op leesplezier.'

Tot slot, rijdt u ook in een Lada, zoals uw voorganger een tijdje deed?

'Nee, in een Volvo.'

V70 zeker?

'Ja.'

Hoe ziet de wereld u?

'Ik hoor wel eens dat men mij rustig en beschouwend vindt. Maar of ik dat nu echt ben?'

n

Praktijk

Lovells en Linklaters stomen op

Praten in Londen

De fusie met Ekelmans Den Hollander zet Lovells definitief op de Nederlandse advocatenkaart. Linklaters & Alliance hoopt binnenkort met De Brauw en kantoren uit vijf andere landen op te gaan in één Europees kantoor. Micha Kat sprak in Londen met enkele managing partners, over winstdeling, exodus van partners, belangenconflicten maar ook over de aantrekkelijkheid van... Nederland.

Micha Kat
freelance journalist

Foto's: Micha Kat

John Pheasant

Die *magic circle* van de vijf invloedrijkste Engelse kantoren: is dat nu onzin of niet? Lovells wordt er in elk geval niet toe gerekend, maar staat wel hard te bonken op de deur van dit exclusieve *lawyers heaven* dat thans wordt bevolkt door Linklaters, Clifford Chance, Freshfields, Allen & Overy en Slaughter & May. De getallen na de fusie met Ekelmans spreken voor zich: meer dan 270 partners en 1.200 advocaten in 27 kantoren *round the globe*, een fantastisch cliëntenbestand en een fraaie winstgevendheid die door het blad *Commercial Lawyer* wordt geschat op gemiddeld 400.000 pond per partner (ter vergelijking: Linklaters scoort 725.000, Clifford 560.000). Belangrijker nog is dat het blad meldde dat de winst vorig jaar met 21% is gestegen.

'Onze ambitie is een Europees kantoor te worden dat wereldwijd actief is als *business law firm*' zegt *international partner* John Pheasant die zijn bestuursfunctie (50%) combineert met een antitrustpraktijk. Een overzicht van de ontwikkelingen hiertoe in 2000: in januari fuseerde Lovells met Boesebeck Droste in Duitsland, in februari werd een kantoor in Boedapest geopend, in oktober kantoren in Milaan en Rome en in december werd de fusie met Ekelmans bekendgemaakt (de tweede dus van Lovells) na een zeer snelle onderhandelingsstijd van ruim drie maanden. Pheasant: 'We zijn thans in gesprek met fusiekandidaten in Spanje. Reeds in 1997 besloten

we dat fusie het primaire vehikel moest worden voor onze expansie.' Qua grootte (aantal advocaten) claimt Lovells thans nummer vier te zijn van Europa.

Dutch Operation

Het hoofdkantoor van Lovells in Londen heeft niet de grandeur dan dat van Allen & Overy, Linklaters of Freshfields. Het kantoor zit in een grauwe bunker die vaag doet denken aan het kantoor van Nauta Dutilh in Rotterdam. Zeer binnenkort wordt een nieuw kantoor betrokken in de directe nabijheid dat meer allure uitstraalt. Waarom de stap naar Nederland gezet? Pheasant: 'Nederland is voor ons erg interessant, onder meer omdat we in Engeland al veel Nederlandse cliënten bedienden zoals ABN-Amro, ING en Akzo Nobel. De meeste *cross border transactions* hebben voorts wel ergens een Nederlandse connectie. Ten slotte zien we goede mogelijkheden nieuwe Nederlandse cliënten te winnen, vooral in sectoren als de bio-industrie en IT waar Nederland erg goed in is.' Pheasant zegt dat de Nederlandse advocatuur 'zeer sophisticated is, zeer *open-minded* en bovendien qua attitude sterk lijkt op de Engelse'. Deze omstandigheid heeft volgens hem de *Dutch operation* aanmerkelijk gemakkelijker gemaakt.

Stibbe, waar Lovells aanvankelijk mee sprak, was veel te groot voor wat Lovells in Nederland wil en stelde ook te veel eisen.

Nederland is interessant omdat we in Engeland al veel Nederlandse cliënten bedienden en omdat we nieuwe Nederlandse cliënten hopen te winnen in de bio-industrie en IT

Praktijk

Ekelmans gaat met Lovells

Het in Amsterdam gevestigde kantoor Ekelmans Den Hollander en het internationale kantoor Lovells besloten onlangs tot een fusie, per 1 mei aanstaande. De fusie leidt tot een kantoor van meer dan 270 partners, onder 1.200 juristen. Ekelmans Den Hollander telt nu 33 partners, onder 55 juristen. De huidige *managing partners* van het Nederlandse kantoor, Jan de Snaijer en Bert Oosting, 'zullen na de fusie leidinggeven aan de Nederlandse vestiging van Lovells,' aldus het persbericht.

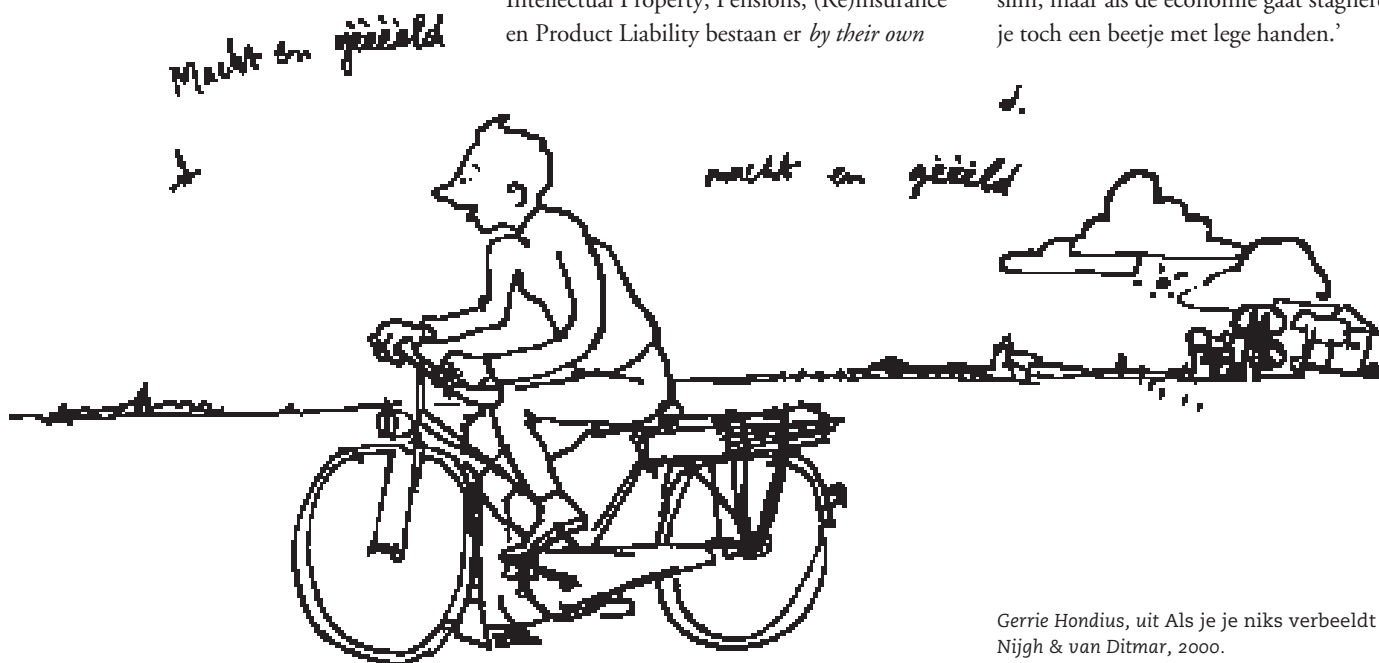
Ekelmans blaast wat lager van de toren. Bert Oosting, *joint managing partner*: 'We hebben gekozen voor een lagere instap in hun lock-step-systeem, mede omdat we een jonge maatschap zijn. Overigens gaan onze winstdelen wel omhoog. *Full equity partners* hebben we dus nog niet. Mede hierdoor menen we wel vanaf het begin een bijdrage te kunnen leveren aan de winst. Wat zeker meespeelde was dat we onze tarieven niet omhoog willen zien gaan. Ook de kwestie van de naam was voor ons geen issue: juist het feit dat onze naam nationaal maar zeker ook internationaal weinig bekendheid genoot was voor ons reden deze stap te zetten. Vanaf mei heten we Lovells. We vinden nu in een keer aansluiting bij de internationale top. Uiteindelijk zullen er mondiaal maximaal tien kantoren zijn die het internationale topwerk verdelen. Wij zitten daar nu bij.' Pheasant: 'We kenden Ekelmans vooral vanuit onze IE-praktijk. Qua omvang was het precies wat we zochten en bovendien wordt het kantoor excellent bestuurd. En de cliëntenportefeuille (onder andere Glaxo Welcome, Merck Sharpe & Dome, Honeywell, Rabobank en Fortis) was natuurlijk ook dik in orde.'

Partners uit de markt trekken

Een significant verschil tussen Lovells en de kantoren uit de *magic circle* is dat Lovells veel breder opereert en niet focust op de commerciële transactiepraktijk. Rechtsgebieden als Intellectual Property, Pensions, (Re)insurance en Product Liability bestaan er *by their own*

rights en niet als ondersteuning van de *corporate* praktijk. Die situatie sluit prima aan bij die van Ekelmans dat ook een breed, traditioneel kantoor is. Pheasant: 'Maar dat wil niet zeggen dat onze transactiepraktijk een vergelijking met die van Linklaters of Freshfields niet kan doorstaan. We werken voor 160 bedrijven uit de Fortune 500-lijst. Relaties met Exxon, Texaco en Ford bestaan al decennialang.' De sterke aanwezigheid van Lovells in *energy* is de reden dat het kantoor in Moskou recent werd uitgebreid met een nieuwe partner. En de fusie met het Duitse kantoor Boesebeck Droste zorgt voor een sterke aanwezigheid in Oost-Europa; het kantoor in Warschau is recent uitgebreid met maar liefst zes nieuwe (Poolse) partners.

Oosting: 'We kunnen nu sterk gaan groeien, van 50 tot 90 *fee earners* in de komende jaren, vooral ter versterking van het ondernemingsrecht en het belastingrecht. We zullen binnen korte tijd een flink aantal nieuwe partners uit de markt trekken.' De eerste, Marc Wallheimer (IE), partner bij Trenité van Doorne, meldde zich reeds een dag na het bekendworden van de fusie en vanaf die tijd rinkelt de telefoon voortdurend, vooral dankzij mensen van de 'grote kantoren'. Oosting: 'Ondertussen gaan we de integratie bevorderen door het uitwisselen van Engelse en Duitse partners en medewerkers. Voor ons was die brede praktijkvoering een cruciaal element. Alles zetten op de transacties lijkt nu wellicht slim, maar als de economie gaat stagneren sta je toch een beetje met lege handen.'

Zal De Brauw net als kantoren in Duitsland en Zweden worden geconfronteerd met een exodus van partners die de Engelse optie niet zien zitten?

De Brauw gaat op in Linklaters

In juli 1998 besloten zes kantoren uit Engeland, Nederland, Zweden, Duitsland, Italië en België te streven naar het opgaan in één groot kantoor: Linklaters & Alliance (L&A). Medio november 2000 werd de fusie beklonken tussen Linklaters en het Duitse Oppenhoff & Radler. De Brauw Blackstone Westbroek staat nu samen met De Bandt, van Hecke, Lagae & Loesch (Belgie) en Lagerlof & Leman (Zweden) op de nominatie als tweede kantoor aan L&A te worden toegevoegd.

Linklaters: a long way to go

In de ontvangsthall van Linklaters in Londen krijg je koffie aangeboden (met vijf soorten koekjes) van bedienden in livrei. Het zijn dus niet alleen de omvang van de Engelse kantoren die zoveel indruk maakt: het is ook de luxe en de stijl. Ratelende karren vol met flessen mineraalwater, vers fruit en sandwiches in gangen en hallen: dat is het beeld dat vooral beklift.

Terence Kyle, *chief executive*, is voor Linklaters & Alliance de hoofdverantwoordelijke voor het spectaculaire fusieproces. Sprekend met hem wordt snel duidelijk dat het allerm minst een simpel proces is. Bijvoorbeeld de fusie met de Duitsers: in de Duitse pers verscheen het ene verhaal na het andere over ontevreden Oppenhoff-partners die het heft in eigen handen wilden houden en 'uitbraken'. Ook in Zweden is dit gebeurd. Zal De Brauw in dit rijtje volgen en eveneens worden geconfronteerd met een 'exodus' van partners die de 'Engelse optie' niet zien zitten?

Kyle: 'Er zijn daar richtingen waarvan we nu nog niet zeker weten of ze bij ons passen. Mogelijk zijn er partners die uitstappen. Wij willen alleen enthousiaste mensen die volledig achter onze missie staan. Dat elke Nederlandse partner een aanbod krijgt kan ik nu nog niet garanderen. Het zal waarschijnlijk wel zo zijn dat elke partner die uittreedt dat doet op grond van zijn eigen keuze, net zoals het ging in Duitsland.' Volgens Kyle zijn de 12 'Berlijnse' partners van Oppenhoff (onroerend goed, media, telecom) uitgestapt 'omdat ze dachten niet meer te kunnen blijven doen wat ze altijd gedaan hebben'. Kyle: 'Er is een hoop ophef over ontstaan: het vermijden van *conflicts of interest* waardoor bestaande relaties zouden moeten worden afgestoten zou een belangrijke reden zijn. Mijn indruk is dat dit argument is gebruikt als afleidingsmanoeuvre voor het eigenlijke hoofdbezwaar: verlies aan invloed. Bij Hogan & Hartson, het Amerikaanse kantoor waar ze onderdak hebben gevonden, zijn ze elk een van de acht partners in Duitsland, bij ons zouden ze terechtkomen in een Engels/Duits kantoor van 330 partners dat wil toegroeien naar een Europees kantoor van honderden partners. Van de meeste partners paste hun praktijk inderdaad ook minder bij die van ons; van de hele groep zijn er maar een of twee die we er

echt graag bij hadden willen hebben.' De Zweedse partners die vertrokken (onder meer een drietal partners van de vestiging in Göteborg in zeerecht en ondernemingsrecht) wachtten de definitieve fusie niet eens af. Kyle: 'Het kantoor verliest regelmatig partners. Dat was al zo lang voordat wij in beeld kwamen. In dit geval ging het om *retirements* en een ruzie. Maar ik wil ook best geloven dat enkelen weggingen omdat ze de komende fusie niet zagen zitten.'

Winstdeling is hangijzer

Nederland, Zweden en België zijn nu ongeveer even dicht bij de volledige fusie. Of even veraf, het is maar hoe je het bekijkt. Kyle kiest duidelijk voor de eerste invalshoek. Hij moet wel. Kyle: 'We richten ons nu op de eerste helft van 2001. Dan moeten deze kogels door de kerk kunnen worden gejaagd. Vanaf het eind van deze zomer zijn de onderhandelingen in een stroomversnelling geraakt.' Wat zijn de gevaarlijkste beren op de weg? Het heetste hangijzer is zoals valt te verwachten de winstdeling binnen de megafirm in wording. Kyle: 'Tussen de verschillende kantoren bestaan grote verschillen in winstgevendheid. De Brauw, De Bandt en Lagerlof zitten op ongeveer hetzelfde niveau.' Wat voor niveau is dat vergeleken met Linklaters zelf? Kyle, na enige aarzeling: 'Als we Linklaters over 1999 op 100 stellen, komen die drie nog niet aan de 50. Dat geldt overigens ook voor de Duitsers.' De Italianen renderen volgens Kyle weer beter. Andere bronnen geven echter aan dat de partners van Gianni Origoni zelfs nog aanmerkelijk meer binnenharken dan die van Linklaters zelf (vooral dankzij de extreme *leverage* in Italië waar een partner soms acht medewerkers voor zich heeft werken) en zij daarom niet volledig willen fuseren. Kyle: 'Dat laatste klopt in elk geval. Ze willen volledig meedraaien in de alliantie, maar de besprekingen over een *full blown merger* zijn voorlopig stopgezet.' Welke oplossing zal worden gekozen voor het dichten van de 'inkomenskloven' weet Kyle nog niet. Wel weet hij dat subsidiëring van het ene kantoor richting het andere moet worden voorkomen. Hiermee is *full equation*, mocht dat ooit al een optie zijn geweest, in elk geval definitief van de baan.

Problematisch is verder de *corporate gover-*

Qua winstgevendheid halen De Brauw, De Bandt en Lagerlof nog niet de helft van Linklaters

nance, ofwel: wie krijgt het voor het zeggen? Kyle: 'We kunnen niet alle partners een stem geven over alles, laat dat duidelijk zijn. Maar we zijn er nog niet uit. Moet er toch een vorm van stemrecht blijven en zo ja, op elk issue of op slechts enkele categorieën? Tevens weten we ook nog niet hoe we de overkoepelende *board* moeten inrichten als de fusies feiten zijn geworden. Wel duidelijk is, dat de bestaande structuur Linklaters/Oppenhoff met als *chairmen* Charles Allen Jones van Linklaters en Michael Oppenhoff van O&R het uitgangspunt is. De andere kantoren worden in die structuur geschoven.' Wat dan de consequenties zullen zijn voor de *International Board*, waarin thans Peter Wakkie en Louis van Lennep namens De Brauw zitting hebben, is nog onduidelijk. Het zijn 'aanzienlijke problemen' die nog moeten worden opgelost.

Belangenconflicten

Het kwam al even ter sprake: *conflicts of interest*. De geluiden die uit het veld opklinken wijzen op belangrijke conflicten binnen de alliantie. Kyle: 'Tsja, ik weet het: dit punt is een stokpaard van Peter Wakkie. Een Linklaters-cliënt wil een De Brauw-cliënt overnemen: daar moeten we toch iets op bedenken. Gelukkig waren we hier al mee bezig voordat we de beslissende fase van de besprekingen in gingen. Soms moeten kantoren een cliënt in een bepaalde situatie de deur wijzen. Vaker echter spelen we open kaart en laten we de keuze aan de cliënt zelf. Als de een de ander niet in de weg zit met een fusie of overname zie ik geen noemenswaardige problemen.' Dat belangenverstrengelingen op de loer liggen, blijkt wel uit het feit dat de hoogste jurist van Ahold (cliënt van De Brauw) niet wist dat Linklaters in Parijs optreedt voor Carrefour, Aholds grootste Europese concurrent. Maar: het betreft hier (De Brauw en Linklaters) in formele zin nog twee verschillende kantoren en bovendien wil Carrefour Ahold voorzover bekend niet overnemen. Het is een in potentie groot probleem, want niet alleen de *conflicts* tussen Linklaters en De Brauw komen in beeld, maar ook die tussen De Brauw en de Duitsers, Belgen, Zweden en mogelijk ook de Italianen. Kyle: 'We treden op voor concurrenten in dezelfde branche en dat zullen we blijven doen met uitzondering van die gevallen waarin de een wil dat we in een specifieke zaak

tegen de ander optreden.'

De onderhandelingen zijn zeer gecompliceerd, maar dat komt volgens Kyle niet door de cultuurverschillen. 'Iedereen is gemotiveerd en direct. Toen we in 1998 het *commitment* tekenden, rekenden we op een periode van tussen de drie en vijf jaar voor de implementatie. Na een halfjaar ontdekten we echter dat de kantoren dat te lang vonden duren.' Toch kan ook Kyle niet ontkennen dat het klimaat in de alliantie-landen op veel punten enorm verschild. Kyle: 'Marketing is een goed voorbeeld. In Zweden zijn er nauwelijks restricties, terwijl in België weer zo goed als niets is toegestaan. Toch hebben alle kantoren per dit jaar een professional in huis voor marketing. Dat hebben we toch maar mooi bereikt. Een centraal orgaan coördineert de marketing voor de hele alliantie. In deze operatie hebben we veel geld gestoken.'

M&A

De concurrentie tussen de grote Engelse kantoren is legendarisch, maar toch ziet Kyle de Amerikanen inmiddels als even grote concurrenten. De laatste jaren zijn kantoren als Skadden Arps, Weil Gotshal en Shearman & Sterling neergestreken in Londen en in het licht van de mondialiserende *corporate practise* vormt deze ontwikkeling een serieuze bedreiging voor de Engelse topkantoren. Kyle: 'We hebben als L&A al vastgelegd dat we uiteindelijk zullen gaan fuseren met een Amerikaans kantoor. Het is de enige manier om *complete credibility* te behouden bij onze cliënten. Dit najaar hebben we enkele belangrijke conclusies bereikt; thans beginnen we aan de implementatie.' In concreto betekent dit dat er thans contacten met mogelijke Amerikaanse fusiepartners gelegd gaan worden. Gezien de status van Linklaters zal slechts een gering aantal kantoren in aanmerking komen: Skadden Arps, Sullivan & Cromwell, Cravath, Shearman & Sterling, Davis Polk en Cleary Gottlieb: dat zijn ze zo'n beetje. White & Case wordt althans in Den Haag niet meer gezien als 'de top'.

Net als in het bedrijfsleven gaat ook in de advocatuur de M&A-hype gewoon door. Gek is dat niet, want wat doen *corporate lawyers* anders dan het optimaal faciliteren van hun internationale, fuserende, overnemende en ter beurze gaande cliënten?

Terence Kyle

Praktijk

Collegevergadering

1 december 2000

Op de zolder van De Brauw in Den Haag sprak het College van Afgevaardigden over de nieuw opgezette Beroepsopleiding, de regelingsbevoegdheid van de Orde en de gevolgen van de vestigingsrichtlijn. En scheidend deken Peter von Schmidt kreeg er een lintje opgespeld.

Leo van Osch
redactielid

De deken heet de afgevaardigden welkom op de zolder van De Brauw. Bij het woord zolder moet u niet meteen denken aan uw eigen rommelzolder. De afmetingen zijn zodanig dat het tafeltennistoernooi van een middelbare school er eenvoudig kan worden afgewerkt. Een middelbare school in China wel te verstaan. Enigszins detonierend zijn de klaptafeltjes tussen de rijen stoelen, die doen denken aan de de tafeltjes op de jaarlijks terugkerende foto van een of ander megaexamen in de Beatrixhal in Utrecht.

Het is vandaag het laatste optreden van de deken als voorzitter en na afloop is een receptie gepland

bij de Orde, met aansluitend een Indisch buffet. De agenda van vandaag is zo mager dat de deken de afgevaardigden oproept de 'vergadering zodanig uit te bouwen' dat er geen hiaat ontstaat tussen vergadering en voornoemd buffet. De notulen van de vorige vergadering worden maar niet voorgelezen 'al zou dat natuurlijk fijn wat tijd opsouperen' en in die ietwat jolige stemming gaat de deken voort met enkele mededelingen waaronder de juridische strijd tussen de Orde en Price Waterhouse die in het stadium van de mondelinge behandeling bij het Europese Hof is aanbeld. Volgens de deken zijn de opinies niet ongunstig voor de Orde en met enig vertrouwen spreekt de deken uit dat de samenwerkingsverordening, meer specifiek de daarin opgenomen beperkingen, in stand zal blijven.

Ook wordt melding gemaakt van het vertrek van algemeen secretaris Heemskerk, die na 15 jaar werk voor de Orde raadsheer bij het Hof in Den Haag wordt.

Docenten gezocht

Op de agenda prijkt de financiële onderbouwing van de beleidswijzigingen op opleidingsgebied. In het kort: de beroepsopleiding wordt nog meer toegesneden op de praktijk en dat kost geld, onder andere voor het wijzigen van cursusmateriaal. Portefeuillehouder Gerritsen licht toe.

Vanuit de zaal veel stemmen om de Beroepsopleiding in eigen hand te houden, dat wil zeggen met docenten die hun sporen in de advocatuur hebben verdiend, maar dan wel met een adequate beloning van die docenten. Zo noemt Haans (Breda) een vergoeding voor correctiewerkzaamheden van f 100 per uur niet adequaat. Volgens de AR is er gekozen om de Permanente Opleiding volledig buitenshuis te laten verzorgen en wordt niet getornd aan het principe om de Beroepsopleiding intern te blijven verzorgen. Docenten krijgen inmiddels een hogere vergoeding, maar een marktconforme beloning is uitgesloten.

Nu nog docenten vinden. Gerritsen doet een oproep aan allen om docenten aan te melden, maar dat is wat al te vrijblijvend. Utenhoven (Den Haag) meent tussen twee filtersigaretten door dat de Algemene Raad best eens de boodschap mag uitdragen dat lesgeven leuk is en ook Le Belle (Alkmaar), zelf docent, doet een soortgelijke duit in het zakje. 'Wat doet de Raad nu precies?', wil hij wel eens weten, maar veel verder dan: 'We gaan er hard achteraan' geeft Gerritsen zich niet bloot.

Raming 2001

Guensberg licht de raming van inkomsten en uitgaven toe voor het jaar 2001 en de meerjarenraming voor de jaren 2002 en 2003. Peek (Breda) heeft tevoren al vragen gesteld over de omslag van overheadkosten over de diverse afdelingen van de Orde en krijgt nu tekst en uitleg. Theunissen (Den Bosch) heeft zich gestoord aan het feit dat de verklaring van de gestegen kosten

Foto's: Jiri Büller

Scheidend deken Peter von Schmidt auf Altenstadt

Praktijk

van de beroepsopleiding niet tevoren is gegeven. Eenens (Den Haag) ten slotte kan zich in grote lijnen wel vinden in de raming. Hij heeft nog wat vragen over de elektronische plannen van de Orde met betrekking tot de nieuwsbrief, welke vragen door Van de Putte vlot worden beantwoord: de digitale nieuwsbrief wordt door Elsevier begeleid, verschijnt waarschijnlijk eenmaal per week en is bestemd voor alle advocaten.

Financiële bijdrage

De vaststelling van de financiële bijdrage levert kritiek op van Van der Meulen (Leeuwarden) die namens de noordelijke fracties pleit voor de invoering van een buitencategorie advocaten met superinkomens. Die zouden meer moeten bijdragen aan de kosten van de Orde, zo betoogt hij. Deken en algemeen secretaris beloven dat te zullen meenemen. Heemskerk doet alvast een voorzet met de waarschuwing dat het een omslagstelsel is naar draagkracht en geen vorm van belastingheffing naar draagkracht.

Regelingsbevoegdheid

De Orde worstelt in het kader van het mededingingsrecht al enige tijd met de vraag welke regels zij nu zelf mag stellen en welke regels meer op het terrein van de – centrale – overheid liggen. Enige duidelijkheid lijkt te zijn geschapen in de zogenaamde EPI-beschikking van 7 april 1999 van de Europese Commissie en een brief van Eurocommissaris Van Miert. Uit beschikking en brief lijkt te kunnen worden afgeleid dat een beroepsorganisatie zelf tuchtrechts mag vaststellen zonder dat dit in strijd komt met de mededingingswetgeving. Beschikking en brief passen mooi in de ophanden zijnde wijziging van art. 28 van de Advocatenwet en de AR stelt het college voor in te stemmen met die wijziging: 'Het College van Afgevaardigden stelt verordeningen vast in het belang van de goede uitoefening van de praktijk (...)'.

Het College is wat huiverig. Nog vers in het geheugen staat de maartvergadering waarin de AR tevergeefs pogde de gedragsregels onder te brengen in een verordening. Het college meent bij monde van Niezink (Groningen) maar ook Vallenduik (BOA) dat de wijziging van art. 28 geen dwingend opstapje mag zijn naar het alsnog onderbrengen van gedragsregels in een verordening. Welnu, zo bezweert de deken, dat is van deze wijziging niet de beweegreden, al zou het uit mededingingsrechtelijk standpunt niet onver-

standig zijn. De wijziging is enkel bedoeld om de regelgevende bevoegdheid van de Orde steviger te verankeren. Bijbedoelingen zijn de AR vreemd. Dat wil Ekering (Rotterdam) wel eens zwart op wit zien, maar uiteindelijk gaat het College akkoord met de wijziging. De zaal laat horen dat een herijking van de gedragsregels wordt gewenst. De AR belooft daarop terug te komen.

Vestigingsrichtlijn – en lintje

De *dottore* in de rechten die in een studio in Venetië zijn praktijk uitoefent kan al incidenteel in Nederland terecht voor het verlenen van diensten (zie de richtlijn in Vademecum 2000 p. 397). Ook kenden we al een diplomarichtlijn (Vademecum p. 416) die wederzijdse erkenning van hogeroponderwijsdiploma's regelt. Met de nieuwste richtlijn, die al in maart jl. geïmplementeerd had moeten zijn, kan een advocaat uit een ander EU-land zich – desgewenst onder zijn oorspronkelijke beroepstitel – permanent in Nederland vestigen. Ook kan hij of zij zich als Nederlands advocaat inschrijven: door erkenning van het 'eigen' diploma, waartoe een aanvullend examen is vereist, of op basis van de in Nederland opgedane driejarige beroepservaring.

Bannier (Amsterdam) had als deken van deze kosmopolitische balie al wat verzoeken tot voorwaardelijke inschrijving (*Advocatenblad* 1998, p. 903) op de plank liggen. Hij had ook al de nodige praktijkervaring met de nieuwe materie. Ook Van Moorsel (Rotterdam), Ten Doeschate (Utrecht) en Vallenduik (ditmaal voor Haarlem) roeren de trom – tot het betoog van de laatste ruw wordt onderbroken door Guensberg die door de glazen deuren de gestalte van de secretaris-generaal van het Ministerie van Justitie, de heer Borghouts ontwaart.

Zonder al te veel plichtplegingen worden de beraadslagingen in het College afgebroken om Borghouts in de gelegenheid te stellen de loftrumpet over scheidend deken Von Schmidt te steken en hem de versierselen van Officier in de Orde van Oranje op te spelden. De deken laat het zich deemoedig aanleunen, evenals de toespraken van Bannier (Amsterdam), die verschillende soorten palen als rode draad in zijn betoog heeft gegeven, en Guensberg die de deken een op het *Advocatenblad* gelijkend nummer aanbiedt onder de titel *Vonschmidt Aufaltenblad*. Dit 'liber amicorum' bevat, lees ik op de weg terug, een keuze uit de openingscommentaren ('Van de deken') en een weerwoord van daartoe aangezochten.

De deken heeft het laatste woord. Getuige de citaten uit het Frans wel enigszins voorbereid op een praatje maakt hij duidelijk dat het mooi is geweest en dat hij moet plaatsmaken voor een opvolger. 'U bent bij hem,' doelend op Guensberg 'in goede handen.'

Na die woorden komt er van vergaderen niets meer. Het College gaat borrelen en eten. Ik feliciteer de deken en ga mijns wegs. Het is inderdaad weer mooi geweest.

n

Scheidend secretaris Frederik Heemskerk

Besluitenlijst 1 december 2000, Den Haag

1. Verkiezingen en benoemingen

- a. Als (plv.) lid van het Hof van Discipline worden her-/verkozen:
- mr. Ch. Paulussen, advocaat te Maastricht
mr. F. Meeter, advocaat te Rotterdam
mr. E.A. Mout-Bouwman, advocaat te Amsterdam

- b. Als (plv.) lid van de Raad van Discipline te Amsterdam worden her-/verkozen:
- mr. W.D.T.D. Wiarda, advocaat te Amsterdam
mr. M.A.Th. Klaver, advocaat te Opmeer
mr. J.W. Knipscheer, advocaat te Amsterdam
mr. A.H.J. van den Biesen, advocaat te Amsterdam

Als (plv.) lid van de Raad van Discipline te Arnhem worden her-/verkozen:

mr. W.L. Harenberg, advocaat te Deventer
mr. E.M.M. van de Loo, advocaat te Hengelo
mr. J.A. van Wijmen, advocaat te Zwolle
mr. W.M. Poelmann, advocaat te Nijmegen

Als (plv.) lid van de Raad van Discipline te 's-Gravenhage worden her-/verkozen:

mr. F. Verhulst, advocaat te Rotterdam
mr. I.H.M. Baas, advocaat te 's-Gravenhage
mr. H.C. Grootveld, advocaat te 's-Gravenhage
mr. P.G. Gilhuis, advocaat te Dordrecht

Als (plv.) lid van de Raad van Discipline te 's-Hertogenbosch worden her-/verkozen:

mr. J.T.R. Lucassen, advocaat te Venlo-Blerick
mr. C.M.J. Peeters, advocaat te Oosterhout
mw. mr. P.J.W.M. Theunissen, advocaat te Roermond
mr. L.J.M. Luchtman, advocaat te Breda
mr. L.E.M. van Boxsel, advocaat te Eindhoven
mw. mr. M.I.J. Hegeman, advocaat te Maastricht

Als (plv.) lid van de Raad van Discipline te Leeuwarden worden her-/verkozen:

mr. D.C. van der Kwaak-Wamelink, advocaat te Assen
mw. mr. J.M. van Duursen, advocaat te Groningen
mr. J.H. Hemmes, advocaat te Assen

- c. Bestuurslid Stichting Service Organisatie voor Advocaten
- Tot bestuurslid van de Stichting Service Organisatie voor Advocaten (in de vacature van mr. M.W. Guensberg) wordt benoemd mr. A.S. Fransen van de Putte, wnd. deken van de Orde.

Het College besluit om op de eerstvolgende vergadering aan de hand van een notitie van de Rotterdamse afvaardiging te beraadslagen over de motie van het College van 28 november 1975 (als aantekening gevoegd bij het huishoudelijk reglement van het College van Afgevaardigden) met betrekking tot de raadpleging van de achterban.

2. Pensioenfondsen, indexering ingegane pensioenen

Het College neemt kennis van de bestemming van het restantvermogen voor de indexering (met 3%) van de ingegane verplichtingen.

3. Statutenwijziging Pensioenfondsen

Het College keurt het voorstel van het bestuur van het Pensioenfonds om in verband met de intrekking van de pensioenverordening reglement no.1 en de statuten van het pensioenfonds aan te passen in verband met de wijziging van de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993, met een enkele aanvulling goed.

4. Financiële onderbouwing beleidsplannen Opleiding

Het College kan zich na enige discussie vinden in de onderbouwing van de beleidsplannen zoals deze aan de hand van een ter vergadering uitgereikt stuk wordt toegelicht door de Algemene Raad (portefeuillehouder Opleiding mr. A. Gerritsen-Bosselaar).

5. Raming en meerjarenraming

- Het College stelt de raming over 2001 vast en stemt in met de meerjarenraming 2001/2003.
- Als Financiële Commissie voor het komende jaar wijst het College aan
mr. J.N. de Blécourt (Rotterdam)
mr. P. Rollingswier (Groningen)
mr. P.J. Siekman (Haarlem)
mr. J.H. Peek (Breda) als plv. lid

6. Financiële bijdrage

- Het College stelt de financiële bijdrage voor 2001 vast; de bedragen zijn gelijk aan die welke vorig jaar voor 2000 zijn vastgesteld.
- Op verzoek van het College zal de Algemene Raad zich beraden over de eventuele noodzaak van herziening/aanpassing van de categorie-indeling en daarover aan het College rapporteren.

7. Regelgevingbevoegdheid van de Orde/Artikel 28 Advocatenwet

Het College kan zich verenigen met de notitie en de mondelinge toelichting van de Algemene Raad.

8. Implementatie Europese Vestigingsrichtlijn 98/5/EG

Het College discuteert kort over de voorgelegde notitie en de implicaties die implementatie voor de Raden van Toezicht met zich brengt. Aan het College wordt gevraagd alsnog schriftelijk te reageren.

De vergaderingen in 2001:

vrijdag 30 maart:	Jaarbeurs Utrecht
woensdag 27 juni:	Slot Zeist
vrijdag 14 september:	Slot Zeist
vrijdag 30 november:	Jaarbeurs Utrecht

Agendapunten voor de

Collegevergadering van 30 maart 2001:

1. Jaarrekening
2. Jaarverslag
3. Collegemotie 1975 (voor te bereiden door de Rotterdamse afgevaardigden)
4. Vervolg implementatie Vestigingsrichtlijn
5. Vervolg regelgevingbevoegdheid/art. 28 Advocatenwet
6. Benoemingen (onder andere nieuwe leden Algemene Raad)

Hoe zat het ook alweer met... rechtsopvolging en staatverandering?

Partijen kunnen van gedaante veranderen, door overlijden, overname, faillissement, meerderjarigheid of cessie van de in geschil zijnde vordering. Processueel kan deze staatverandering voor de nodige complicaties zorgen.

Willem Heemskerck

redactielid

Schorsing

Art. 254 sub 1°-3° Rv bepaalt in een overigens niet-limitatieve opsomming dat de loop van een rechtsgeding wordt geschorst door de dood van een van de partijen, door verandering in de persoonlijke staat van een van de partijen¹ of door het ophouden van de betrekkingen waarin zij het geding voerde.² Overigens wordt het geding pas daadwerkelijk geschorst als de schorsingsoorzaak op de voet van art. 256 lid 1 Rv door de belanghebbende(n) aan de wederpartij wordt betekend. Deze schorsing heeft ten doel om een mogelijkheid van beraad te scheppen voor de partij, of haar rechtsopvolger(s), aan wier zijde de oorzaak van de schorsing is opgekomen.³ Hoewel art. 256 lid 1 Rv spreekt over 'moet' behoeft de schorsingsoorzaak niet te worden betekend, maar kan het geding hangende de instantie ook ten name van de oorspronkelijke partij worden voortgezet.⁴ Naar mijn mening is ook verdedigbaar dat de zaak – zonder schorsing – op naam van de rechtsopvolger(s), bijvoorbeeld erfgenamen, kan worden voortgezet.⁵ Bij overname van een onderneming, met het gelijktijdig ophouden van het bestaan van de (overgenomen) procespartij, heeft de Hoge Raad dat zelfs als regel gesteld.⁶

Rechtsopvolging onder bijzondere titel wordt in het algemeen niet als schorsingsoorzaak aangemerkt,⁷ maar de rechtsopvolger onder bijzondere titel – bijvoorbeeld een cessionaris – zal zijn belangen veilig kunnen stellen door in het aanhangige geding op de wijze als bedoeld in de art. 285 e.v. Rv te interveniëren.

In geval van faillissement van een procespartij gelden de bijzondere regels van art. 25-31 Fw;⁸ vorderingen, die op betaling uit de boedel zijn gericht, kunnen slechts worden ingesteld door aanmelding ter verificatie (art. 26 Fw), terwijl een daarop betrekking hebbend aanhangig geding van rechtswege wordt geschorst (art. 29 Fw).

Een aanhangig geding kan niet worden geschorst als het in staat van wijzen is (art. 255 Rv en 30 lid 1 Fw) en evenmin na de einduitspraak. Dat doet de vraag rijzen door of tegen wie een rechtsmiddel moet worden ingesteld, als aan deze of gene zijde inmiddels sprake is (geweest) van rechtsopvolging of staatverandering.

Rechtsmiddelen

In geval van overlijden van een procespartij dient een rechtsmiddel, op straffe van niet-ontvankelijkheid van het beroep, te worden ingesteld door de erfgenamen⁹ of een legataris,¹⁰ in geval van meerderjarigheid door de meerderjarig geworden minderjarige¹¹ en in geval van een bij gebrek aan baten opgeheven faillissement door de voormalig failliet;¹² anders gezegd, na dood, verandering van staat of verlies van hoedanigheid dienen de opvolgende belanghebbenden zich als nieuwe procespartij in de volgende instantie kenbaar te maken.

Vindt de rechtsopvolging of staatverandering ter andere zijde plaats, dan geldt hetzelfde: niet de overledene, maar diens erfgenamen dienen – eventueel met de vereenvoudigde oproeping als bedoeld in art.

1 Bijvoorbeeld ondercuratelestelling of meerderjarig worden.

2 Bijvoorbeeld de wettelijke vertegenwoordiger van een minderjarige die meerderjarig wordt of de curator van een onder curatele gestelde wiens curatele wordt opgeheven.

3 Zie bijvoorbeeld HR 8 januari 1982, *NJ* 1982, 136; zie over hervatting na schorsing de artt. 257 en 258 Rv.

4 Zie bijvoorbeeld HR 9 december 1994, *NJ* 1995, 225.

5 Vgl. bijvoorbeeld HR 18 juni 1999, *NJ* 2000, 221 (HJS), ro. 3.8.

6 HR 7 oktober 1994, *NJ* 1995, 63, ro. 3.3.

7 Zie uitvoerig G.R. Rutgers, *Losbladige Burgerlijke Rechtsvordering*, aantek. 10 op art. 254.

8 Zie voor een uitvoerige toelichting N.J. Polak, *Faillissementsrecht*, bewerkt door C.E. Polak, Deventer 1999, hfdst. 3.3, pp. 67-74.

9 HR 17 februari 1939, *NJ* 1939, 1010 (PS); HR 14 maart 1973, *NJ* 1973, 481 (WPB); HR 28 juni 1989, *NJ* 1990, 285 (MB), ro. 3.

10 HR 20 december 1974, *NJ* 1975, 436 (WLH).

11 HR 30 juni 1967, *NJ* 1968, 36 (DJV).

12 HR 6 maart 1942, *NJ* 1942, 386.

4 sub 6° onder a Rv – in het hoger of cassatieberoep te worden betrokken, niet de wettelijk vertegenwoordiger van de voormalig minderjarige, maar de meerderjarige zelf,¹³ et cetera.

Bij de overgang van rechten en verplichtingen onder algemene titel, anders dan door overlijden, ligt het anders. Hoofregel is (dan) dat een rechtsmiddel dient te worden ingesteld tegen de processuele wederpartij in de voorafgaande instantie.¹⁴ De partij die het rechtsmiddel aanwendt heeft echter soms de vrijheid om naast of in de plaats van die wederpartij haar rechtsopvolger in de volgende instantie te betrekken.¹⁵ Voorts dient (uitsluitend) de rechtsopvolger in het (cassatie)beroep te worden betrokken als de oorspronkelijke processuele wederpartij niet meer bestaat.¹⁶

In de spiegelbeeldige situatie – dus ten aanzien van de vraag *door* wie een rechtsmiddel dient te worden ingesteld – geldt mutatis mutandis hetzelfde; bij het ophouden van het bestaan van de oorspronkelijke partij dient haar rechtsopvolger, op wie alle rechten en verplichtingen zijn overgegaan, in (cassatie)beroep te komen,¹⁷ terwijl in het geval de oorspronkelijke partij nog wel bestaat, beide in beroep ontvankelijk zijn.¹⁸

Bij rechtsopvolging onder bijzondere titel – bijvoorbeeld cessie – zal de rechtsopvolger een rechtsmiddel tegen een tegen zijn rechtsvoorganger gewezen veroordeling kunnen aanwenden, nu een ‘redelijke wetstoepassing’ meebrengt dat (ook) hij als partij in de zin van art. 332 Rv kan worden beschouwd;¹⁹ art. 67 lid 2 Rv zou anders immers impliceren dat hij gebonden is aan een uitspraak, waartegen hij geen rechtsmiddel heeft kunnen instellen. De rechtsvoorganger behoudt belang bij een rechtsmiddel, bijvoorbeeld in

verband met een ten laste van hem uitgesproken (proceskosten)veroordeling. Voor de spiegelbeeldige situatie wordt hetzelfde aangenomen,²⁰ met andere woorden, ook de rechtsopvolger onder bijzondere titel kan in beroep worden betrokken.

Niet-ontvankelijkverklaring volgt in de hiervóór bedoelde gevallen – waarin door of tegen de verkeerde partij is gedagvaard – slechts dan niet, wanneer de lasthebber van de partij die het rechtsmiddel instelt niet van het overlijden of de staatverandering aan deze of gene zijde op de hoogte was en daarvan ook redelijkerwijs niet op de hoogte kon zijn.²¹ Daarnaast wordt een beroep op niet-ontvankelijkheid in strijd geacht met de eisen van een goede procesorde in het geval blijkt van omstandigheden die meebrengen dat geen sprake is van een in rechte te respecteren belang bij een dergelijk beroep.²²

In verzoekschriftprocedures speelt deze problematiek nauwelijks, omdat immers de rechter bepaalt wie als belanghebbenden door de griffier zullen worden opgeroepen en de opgave ter zake in het beroepschrift voor hem niet bindend is.²³ Slechts bij het meerderjarig worden in kinderalimentatieprocedures is opletten geboden.²⁴

Rechtsopvolging na het vonnis

In geval van rechtsopvolging na het eindvonnis krijgt de rechtsopvolger ingevolge art. 6:142 lid 1 BW (ook) de bevoegdheid om dat vonnis – na betekening van de overgang aan de geëxecuteerde (art. 431a Rv) – ten uitvoer te leggen. Dat strookt met art. 67 lid 2 Rv, dat bepaalt dat het gezag van gewijsde van een vonnis ook geldt ten aanzien van de rechtverkrijgenden onder algemene of bijzondere titel van partijen.

13 HR 5 februari 1971, *NJ* 1971, 209.

14 HR 20 maart 1942, *NJ* 1942, 444.

15 HR 8 februari 1980, *NJ* 1980, 316 (GJS), ro. 5.

16 HR 13 november 1987, *NJ* 1988, 941 (WLH), ro. 3.3.

17 HR 10 februari 1984, *NJ* 1985, 102 (MS), ro. 3; HR 5 december 1986, *NJ* 1987, 382, ro. 3.

18 HR 23 april 1993, *NJ* 1993, 382, ro. 3.

19 HR 8 juni 1973, *NJ* 1974, 76 (DJV); HR 5 juni 1992, *NJ* 1993, 204 (HJS), ro. 4; HR 11 september 1996, *NJ* 1997, 177 (Ma), ro. 3.2.

20 Aldus G.R. Rutgers, *Losbladige Burgerlijke Rechtsvordering*, aantek. 10 op art. 254, met een verwijzing naar HR 8 februari 1980, *NJ* 1980, 316 (GJS).

21 HR 17 februari 1939, *NJ* 1939, 1010 (PS); HR 5 juni 1953, *NJ* 1953, 628; HR 28 juni 1989, *NJ* 1990, 285 (MB), ro. 3.

22 HR 7 juni 1991, *NJ* 1992, 392, ro. 3; HR 25 september 1992, *NJ* 1992, 767, ro. 3.

23 Zie bijvoorbeeld HR 10 september 1993, *NJ* 1993, 777 (PAS), ro. 3.3.

24 Zie HR 3 maart 1989, *NJ* 1989, 568 (WHH); HR 27 oktober 1989, *NJ* 1990, 254 (WHH); HR 3 november 1989, *NJ* 1990, 501 en 502; HR 2 februari 1996, *NJ* 1996, 569.

De bijzondere zaak van... *Praktijk*

Advocaten ontmoeten kleurrijke personen en komen in bizarre situaties terecht. Bijna iedereen kent wel bijzondere voorvallen die tot nadenken stemmen of gewoon vermakelijk zijn. Erik Minderhoud vertegenwoordigde een gemeentelijke woningcoöperatie die een veroorzaker van overlast ontruimde: 'een hoofdstuk klein menselijk leed'.

Meertien van Reenen

freelance journalist

Een drugsverslaafde trakteerde de omwonenden op overlast: lawaai in het holst van de nacht door aanbellende mensen; relletjes op straat; vervuiling van de woning. De man vernielde regelmatig de brievenbussen van de medebewoners en haalde hun post eruit. Minderhoud: 'De post werd meegenomen naar de binnentuin van het wooncomplex en daar hardop voorgelezen. Niet alleen de inhoud van brieven maar ook het saldo op giro- en bankafschriften werd publiekelijk meegedeeld.' De bewoners gingen steeds harder klagen, de politie kwam er verschillende malen aan te pas maar niets hielp. Wat de zaak triest maakte, was het feit dat zich in het pand een woongroep van verstandelijk gehandicapten bevond. Zij werden in een zogenaamd 'begeleid wonen-project' door een stichting bijgestaan om zelfstandig door het leven te gaan. De man vernielde met enige regelmaat hun brievenbussen en presteerde het om de groep verstandelijk gehandicapten hiervan te beschuldigen. De groep kon zich niet verweren tegen dergelijke aantijgingen en raakte hier geestelijk door van slag. De begeleidende stichting luidde op een gegeven moment de noodklok.

De corporatie spande daarop een kort geding aan. Indertijd was mr. B.J. Asscher president van de Amsterdamse rechtbank. Mr. Asscher placht dergelijke kort gedingen soms zelf te behandelen. Zo ook in dit geval.

'De overlastveroorzaker verscheen in een redelijk schoon overhemd zelf ter zitting en – het moet gezegd worden – hij gedroeg zich

De president drukte de man in niet mis te verstane bewoordingen op het hart zich moest te houden

niet al te onredelijk. Bovendien werd hij door een bekwaam advocaat bijgestaan. Dit veranderde de zaak toch wel enigszins. In dit soort geschillen komt de gedaagde vaak niet eens opdagen. Doet hij dat wel dan is hij niet altijd in staat om zich coherent uit te drukken en zich overtuigend te presenteren. Meestal ligt de vordering tot toewijzing van de ontruiming dan ook al zo'n beetje gereed. In dit geval hebben wij onder leiding van Asscher ongeveer een uur over de overlast gesproken.'

Schoon overhemd of niet, de president was ervan overtuigd dat een ontruiming gerechtvaardigd was. Aangezien er enig debat

was geweest en de man zich verder goed had gepresenteerd, wilde Asscher er niettemin enige tijd over nadenken. Er werd een datum voor vonnis bepaald op ongeveer een week. Een wat lange termijn tussen mondelinge behandeling en vonnis bergt echter risico's in zich. Als de lawaaimaker beseft dat hij binnenkort waarschijnlijk zijn woning uit moet, kan hij de periode tot het vonnis als vrijbrief beschouwen om nog eenmaal goed uit te pakken. Bijvoorbeeld door de cd op maximum-volume de hele nacht door het huis te laten denderen. De president beseftte dit terdege.

'Asscher had donders goed door dat de groep verstandelijk gehandicapten al genoeg geterroriseerd was. Met deze mensen diende zorgvuldig omgegaan te worden. Hij heeft zich tot de man gericht en hem in beleefde maar niet mis te verstane bewoordingen op het hart gedrukt zich in de tussentijd moest te houden.' Dat maakte indruk want beklagde heeft zich tot het vonnis netjes gedragen.

De corporatie won de zaak. De man werd korte tijd later ontruimd en de rust in de buurt en onder de verstandelijk gehandicapten keerde terug. 'Je moet het in Amsterdam behoorlijk bont hebben gemaakt om ontruimd te worden. Op een gegeven moment neemt de overlast een zodanige vorm aan dat omwonenden ook op de momenten dat er niks aan de hand is, gaan zitten wachten tot er wat gebeurt.'

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

In al de jaren dat X advocaat was, was het de tweede maal dat hij naar Middelburg afreisde. Het was die dag precies een jaar geleden dat hij in dezelfde stad zijn schoonmoeder had begraven. X had de oproep van de rechtbank tweemaal gelezen en zijn agenda van het jaar ervoor erbij genomen om er zeker van te zijn dat het dezelfde dag in december, een paar dagen voor Kerstmis, betrof.

Bijgeloof was natuurlijk bij uitstek iets voor simplen van geest, sprak hij zichzelf moed in, maar dit soort toeval was hem niet echt welgevallig.

Het was nog donker geweest toen hij van huis was gefietst, zijn vrouw, die haar vader op die dag ging bezoeken, achterop. Op het fietspad was gestrooid en de hele weg naar het station knerpten de banden door een mengsel van rijp en zout.

Onderweg in de trein had ieder zijn eigen gedachten gehad. X was al bezig met de zaak, een verzoek voortzetting alimentatie na twaalf jaar voor een hem sympathieke oudere dame die het gevoel voor decorum alleen verloor als ze het over de Jappen had.

Zijn schoonvader kwam hen ophalen en zette X af bij de rechtbank, een tamelijk nieuw gebouw van beton, glas en staal aan de rand van het oude centrum. Daarvoor was de rechtbank sinds mensenheugenis gevestigd geweest aan een halve vissenkomp aan het Hofplein. Van dat interieur stond X, behalve een kronkelig gangenstelsel, krakend parket en veel houten lambrisering, weinig meer bij.

Dat alles was nu afwezig. Het interieur oogde modern, glad en zakelijk. Veel glas ook van binnen. In de hal stonden witte kunststof lettervormen van een halve meter hoog, die samen tot woorden als *wet* en *recht* stonden gegroepeerd.

De zitting was op de eerste verdieping. Aldaar aangekomen vroeg X de weg naar de advocatenkamer

aan een koffiejuffrouw, maar ze keek hem niet-begrijpend aan. Na wat omzwervingen bereikte X een kleine ruimte, waar antiek en modern om de aandacht streden. Oude kasten aan de wand met dito leren folianten vloekten met een grove, mogelijk door een confrère op de plaatselijk volksuniversiteit vervaardigde grenenhouten tafel in het midden van de kamer. Op een oud bijzettafeltje een klein faxapparaat en wat fotolijstjes met vergane dekens. Tegen de wand van glazen bakstenen hing het pronkstuk van

de advocatenkamer, het in donker eikenhout gelijste tableau met daarop vanaf midden 19^e eeuw de keurig gekalligrafeerde namen en voornamen van advocaten met het jaar van in- en uitschrijving. Hoogst informatief. X zocht de naam van zijn gewaardeerde tegenstrever, die kantoor hield in zijn geboortestad. Van hetzelfde jaar van beëdiging als X en luisterend naar de naam Herman, zo zag hij.

Terwijl hij aan de knoepjes van zijn toga prutste nam X de lijst nog even door om te zien of er vakboeders en/of -zusters van het tableau waren geschrappt, maar hij kon geen doorhalingen ontdekken. 'Godvrezende types en wijkende van het kwaad', mompelde X voor zich uit.

X begaf zich naar de wachtruimte, waar hij zijn cliënte begroette. Ook hier alles zakelijk en kil. Een geslaagde aquarel van het oude gebouw versterkte het gevoel van vervreemding. Ze dienden enige tijd te wachten. Zijn cliënte kende Herman en wees hem aan, een voor zijn leeftijd vroeg oude en ernstig ogende man.

In de wachtruimte had justitie blanco boeken neergelegd waar wachtende justitiabelen hun gemoed konden luchten. Dat had fraaie staaltjes racisme opgeleverd, constateerde X. Het boek leek hem goed voor twee strafbare feiten per bladzijde en een beetje OM kon zich op die manier aan het werk houden.

Eindelijk riep de bode hun zaak uit. De jonge rechter zat met zijn rug naar een grote raampartij. Achter hem verraadde een inktzwarte wolkenpartij de komst van een winterse bui. 'Herman' en X pleitten zonder dat de magistraat veel sjoegie gaf. Partijen zelf vereffenden verbaal nog wat openstaande rekeningen maar hij luisterde maar half. Buiten was het lichtjes gaan sneeuwen en zijn gedachten dwaalden af naar de begraafplaats, een paar honderd meter verder, waar de sneeuw het graf van zijn schoonmoeder zou overdekken.

Juridische Supersnelrecht is riskant

Op 31 oktober 2000 heeft de Hoge Raad uitgemaakt dat een in verzekering gestelde verdachte meteen kan worden vastgehouden en voorgeleid aan de politierechter. Strafrechtadvocaat Gerard Mols ziet van dit supersnelrecht wel de voordelen maar hij stelt voorwaarden aan de vereiste instemming van de verdachte. En is het supersnelrecht niet meer dan een middel om met een vrijheidsstraf lik op stuk te geven?

prof. mr. Gerard P.M.F. Mols
hoogleraar straf(proces)recht
Universiteit Maastricht
voorzitter van de Nederlandse Vereniging
van Strafrechtadvocaten

In verschillende arrondissementen wordt druk geëxperimenteerd met snelrecht, en sinds kort met een variant daarop: het supersnelrecht. Deze laatste vorm van berechting onderscheidt zich van de eerste doordat de berechting binnen nog kortere tijd na aanhouding plaatsvindt, en doordat de verdachte van zijn vrijheid is beroofd. Dit laatste aspect is van belang voor het supersnelrecht, aangezien dankzij de vrijheidsbeneming de verdachte binnen drie dagen en vijftien uur na zijn aanhouding ter zitting kan worden gebracht, in plaats van te worden voorgeleid aan de rechter-commissaris. De rechter kan de zaak dan onmiddellijk afdoen en in voorkomende gevallen kan ter zitting de gevangenneming worden bevolen zodat de veroordeelde zijn straf onmiddellijk kan ondergaan.

Voorwaarden

Het supersnelrecht kent als voordelen dat lik op stuk kan worden gegeven en dat de verdachte vrij snel weet waar hij aan toe is. Bovendien wordt het strafrechtelijk apparaat niet meer dan strikt noodzakelijk belast met allerlei formaliteiten, zoals de betekening van de dagvaarding die bij verdachten die zich op vrije voeten bevinden nogal eens mis dreigt te lopen, met vervelende gevolgen voor de zittingscapaciteit van dien.

Het gaat hier om zaken die relatief eenvoudig van aard zijn. Want dat is een van de voorwaarden die het Openbaar Ministerie stelt aan dit experiment. Het zal in de praktijk eerder regel dan uitzondering zijn dat bij het supersnelrecht sprake is van een bekende verdachte. Dat is geen uitdrukkelijke voorwaarde maar het kan een belangrijk criterium zijn op grond waarvan een zaak als 'eenvoudig' kan worden gewaardeerd.

Andere voorwaarden van het OM zijn dat het

een zaak betreft die in aanmerking komt voor behandeling door de politierechter, terwijl daarnaast ook de medewerking van de verdachte nodig is. Zo zal hij moeten instemmen met een dagvaardingstermijn korter dan drie dagen (art. 370 lid Sv) en zal hij afstand moeten doen van het recht voorgeleid te worden aan de rechter-commissaris. Dat laatste is naar het mij voorkomt niet strikt noodzakelijk, gelet op de hierna te bespreken wijze waarop de Hoge Raad tegen de vrijheidsbeneming en de voortzetting daarvan aankijkt.

Het is evident dat wanneer de feiten niet eenvoudig zijn vast te stellen en wanneer er behoefte is aan hulpverlening, eventueel op basis van nader onderzoek en rapportage, het supersnelrecht niet in aanmerking komt. Dan komt immers de zorgvuldigheid in het gedrang en krijgt de verdachte onvoldoende tijd om zich naar behoren op zijn verdediging voor te bereiden. Art. 6 EVRM, en meer in het bijzonder het recht op voldoende tijd om de verdediging te prepareren, is dan aan de orde.

'Belang van het onderzoek'

Zoals opgemerkt is de vrijheidsbeneming een belangrijk aspect van het supersnelrecht. Zo kan justitie een dagvaarding uitreiken tegen een termijn die korter is dan gebruikelijk, en bovendien kan een eventueel opgelegde vrijheidsstraf onmiddellijk worden geëxecuteerd. Dit zijn uit oogpunt van efficiënte rechtspleging en handhaving erkende voordelen, maar zij kunnen aanleiding geven tot de gedachte dat de vrijheidsbeneming in de vorm van de inverzekeringstelling met het perspectief van een aansluitende gevangenneming, oneigenlijk wordt gebruikt. De vrijheidsbeneming zou kunnen worden gehanteerd met het oog op het geven van lik op stuk aan de verdachte, in plaats van met het oog op het onderzoek naar

De instemming van de verdachte moet een *informed consent* zijn omdat er weinig of geen voorbereidingstijd is voor de verdediging

de feiten. Wanneer de verdachte immers heeft bekend, rijst de vraag of het nog wel nodig en daarmee juridisch mogelijk is de vrijheidsbeneming voort te zetten vanuit het onderzoeksbelang.

In de zaak waarin de Hoge Raad op 31 oktober het supersnelrecht heeft aanvaard (zie ook *Nieuwsbrief Strafrecht*, 2000, 234) ging het om een verdachte die zich schuldig zou hebben gemaakt aan diefstal van een viertal cd's uit een winkel. Na aanhouding op heterdaad is de verdachte voorgeleid voor een hulp-officier van justitie, waarna hij in verzekering is gesteld. Vervolgens is betrokkene gedagvaard na afstand gedaan te hebben van de dagvaardingstermijn (art. 370 Sv) en heeft de politierechter een veroordeling uitgesproken van twee weken gevangenisstraf; de rechter heeft daarbij tevens een bevel gevangenhouding gegeven. De officier van justitie had een bevel gevangenneming gevorderd maar dat was afgewezen.

In cassatie was de centrale vraag welke betekenis moest worden toegekend aan het begrip 'belang van het onderzoek'. De Hoge Raad beslist dat redelijke wetstoepassing met zich brengt dat onder onderzoeksbelang niet alleen moet worden begrepen het onderzoek naar het mogelijk gepleegde strafbaar feit, maar ook het onderzoek van zowel OvJ als rechter, die moet oordelen over een door de OvJ ingediende vordering tot voorlopige hechtenis. Die onderzoeken zouden dan onder meer tot doel hebben een antwoord te krijgen op de vraag of het mogelijk en wenselijk is een bevel tot voorlopige hechtenis te vorderen dan wel te geven.

De wet biedt volgens de Hoge Raad de mogelijkheid om ter zitting de gevangenneming te vorderen en te bevelen van een in verzekering gestelde verdachte, mits het onderzoek ter terechtzitting met inachtneming van de belangen en de rechten van de verdachte kan worden aangevangen binnen de termijn van de inverzekeringstelling. En daarmee was de cirkel rond: op de inverzekeringstelling kan een rechterlijk bevel gevangenneming naadloos aansluiten wanneer binnen de termijn van de inverzekeringstelling het onderzoek ter zitting is aangevangen.

Aanzuigende werking

Tegen het supersnelrecht als variant op snelrecht kunnen weinig bezwaren worden ingebracht zolang aan een aantal voorwaarden is voldaan. Dat de verdachte moet instemmen met een verkorte termijn van dagvaarding betekent in feite dat hij afstand doet van de mogelijkheid om meer tijd te krijgen voor de verdediging. De iure gaat het om het recht om zich naar behoren voor te bereiden en het komt mij voor dat de instemming van de verdachte met de supersnelrechtprocedure de kwaliteit moet hebben van een *informed consent*, juist vanwege het gevolg dat er weinig of geen voorbereidingstijd is voor de verdediging.

Het komt mij verder gewenst voor dat de toestemming pas verkregen kan worden nadat de verdachte daarover met zijn raadsman van gedachten heeft kunnen wisselen en deze laatste in de gelegenheid is geweest kennis te nemen van het dossier. Het verdient aanbeveling om wanneer supersnelrecht veelvuldig gehanteerd zou worden, met de strafadvocaatuur te overleggen op welke wijze kan worden voorzien in voldoende gekwalificeerde advocaten die zich met het supersnelrecht bezighouden. Dit vraagt immers om snelle bereikbaarheid en beschikbaarheid op zeer korte termijn. Denkbaar is dat per arrondissement een lijst wordt samengesteld met namen van advocaten die zich bereid verklaren aan het supersnelrecht deel te nemen.

Een van de bezwaren die aan het supersnelrecht kleven betreft de vrijheidsbeneming. Het is niet ondenkbaar dat het supersnelrecht een aanzuigende werking heeft op inverzekeringstelling en gevangenneming. Immers, de straf kan onmiddellijk worden geëxecuteerd en dat is het toppunt van lik op stuk. Daarvoor is dan wel gewenst dat de inverzekeringstelling wordt opgelegd, opdat de vogel niet gevlogen is als de zitting een aanvang neemt. Bovendien bestaat het risico dat waar de verdachte zich al in verzekering bevindt, de rechter eerder ertoe zal neigen om een korte vrijheidsstraf op te leggen die onmiddellijk ten uitvoer kan worden gelegd, dan dat hij kiest voor een sanctie die geen vrijheidsbeneming met zich brengt. Het zou wel eens zo kunnen zijn dat hierin de grond is gelegen voor de wens om supersnelrecht als een bijzondere variant van het wettelijk snelrecht te introduceren. De tijd zal leren of deze speculatie wordt bewaarheid.

Orde-nieuws

Procesreglement scheidingsprocedure

Per 1 januari 2001 is het procesreglement scheidingsprocedure in werking getreden. Als overgangsrecht geldt dat het procesreglement van toepassing is op alle procedures vanaf 1 januari 2001. Wat betreft de op dat moment lopende procedures is het procesreglement van toepassing op de proceshandelingen die na 1 januari 2001 nog worden verricht.

Via de website www.balienet.nl kunt u het reglement digitaal raadplegen. Ook beschikken de plaatselijke Ordes over een schriftelijk exemplaar van het procesreglement.

Basiscursussen Onderhandelen en Echtscheidingsbemiddeling

De Orde heeft de basiscursussen 'Onderhandelen en Conflictbemiddeling' en 'Echtscheidingsbemiddeling' overgedragen. Het beleid van de Afdeling Opleiding van de Orde is zich voortaan vooral te richten op de kwaliteitsborging van de Permanente Opleiding; ze wil het organiseren van daartoe geëigende cursussen uitbesteden. Naar aanleiding hiervan heeft de Vereniging Advocaat-Scheidingsbemiddelaars (VAS) in samenspraak met de Orde een nieuwe stichting in het leven groepen: IMFO, oftewel Instituut voor Mediation en Familierecht Opleidingen. Het doel van IMFO is het bevorderen van kennis en inzicht op het gebied van bemiddeling en familierecht.

IMFO neemt twee basiscursussen van de Orde over: 'Onderhandelen en Conflictbemiddeling' en 'Echtscheidingsbemiddeling'. Deze twee cursussen vormen het verplichte voortraject voor advocaten om als aspirant-VAS-lid toegelaten te worden tot de VAS-opleiding.

Voorgeschiedenis

Vijf jaar geleden zijn de beide basiscursussen door de Orde ontwikkeld in nauwe samenwerking met de VAS, als schakel tussen de Beroepsopleiding en de VAS-opleiding in – zoals dat nu heet – het 'Leerlijnen-project' van de Orde. De Orde streeft er namelijk naar per specialisatie een integraal opleidingstraject te ontwikkelen, dat voortbouwt op de Beroepsopleiding. Advocaten die willen toetreden tot één van de specialisatieverenigingen, moeten – zo is de bedoeling – eerst het geëigende leerlijn-traject hebben doorlopen. De VAS is één van de eerste verenigingen, waarvoor deze leerlijn is voltooid.

Huidige activiteiten

IMFO verzorgt nu de twee genoemde basiscursussen. Daarin wordt de verplichte leerstof behandeld voor aspirant-VAS-advocaten. De cursus 'Onderhandelen en Conflictbemiddeling' introduceert in twee dagen de basisprincipes van onderhandelen en conflictbemiddeling en richt zich op advocaten en andere juristen met minstens vijf jaar praktijkervaring. De cursus 'Echtscheidingsbemiddeling' is een training (van in totaal 6 dagen), die daarop voortbouwt voor de familiepraktijk.

Beide cursussen zijn ook interessant voor andere juristen en staan nadrukkelijk open voor hen, die (nog) geen belangstelling hebben voor het VAS-lidmaatschap.

Organisatie VAS-opleiding

Licht & De Wild, het bureau dat het secretariaat voor de VAS voert, voert ook het secretariaat van IMFO. Zo heeft het bureau nu zowel de organisatie van de VAS-opleiding als van de IMFO-opleiding in handen. Het bestuur van IMFO bestaat uit de huidige leden van het VAS-bestuur, met daaraan toegevoegd de opleider dr. A.P. Baanders. Afgelopen maand heeft ook de VAS besloten de uitvoering van de VAS-opleiding uit te besteden aan IMFO, zodat de gehele leerlijn inclusief de nascholing beter wordt geïntegreerd.

Plannen

Deelname aan de basiscursussen levert niet alleen punten op in het kader van de Permanente Opleiding van de Orde. Het is de bedoeling dat vanaf 2001 degenen, die beide cursussen met goed gevolg hebben doorlopen zich als mediator kunnen laten registreren bij het NMI (Nederlands Mediation Instituut).

IMFO zal haar aanbod uitbreiden met verdiepcursussen op het gebied van mediation en familierecht. Verder gaat IMFO trainingen ontwikkelen, die gericht zijn op andere beroepsgroepen, die zich met familie- en jeugdzaken bezighouden, zoals rechters, notarissen, artsen, maatschappelijk werkers en psychologen. Gedacht wordt ook aan cursussen waarin de verschillende beroepsgroepen elkaar ontmoeten en van elkaars invalshoek kunnen leren.

Uiteindelijk beoogt IMFO een nationaal kwaliteitscentrum te worden. Het zal dan ook ontmoetingen en intervisiegroepen faciliteren voor vakgenoten op het gebied van mediation en familierecht. Bovendien wil IMFO workshops entameren waar specialisten uit binnen- en buitenland worden uitgenodigd om vakgenoten deelgenoot te maken van hun inzichten.

Verdeling vreemdelingenzaken

Het Landelijk Stafbureau Vreemdelingenzaken bericht:

Tot dusverre worden de vreemdelingenzaken over de respectieve zittingsplaatsen van de rechtbank Den Haag verdeeld op basis van een differentiatie in de beroepsclausule aan de voet van de besluiten. Eventuele onevenwichtigheden in deze verdeling kunnen alleen achteraf worden gecorrigeerd door doorzending van beroepen en verzoeken van de ene zittingsplaats naar een andere.

Naar aanleiding van de uitbreiding van het aantal zittingsplaatsen heeft het Vreemdelingenberaad besloten te komen tot één centraal verdelingspunt, het Centraal Intakebureau Vreemdelingenzaken (CIV), van waaruit alle zaken worden toegedeeld aan de behandelend zittingsplaats. In het CIV zal slechts de minimaal noodzakelijke registratie van een beroep of verzoek plaatsvinden, om op basis daarvan de zaak te kunnen doorsturen naar de behandelend zittingsplaats. Deze doorzending zal, zo is het uitgangspunt, uiterlijk binnen één dag plaatsvinden. De behandelend zittingsplaats zal vervolgens onverwijld mededeling doen aan partijen dat zij met de behandeling van de zaak is belast.

Alle zittingsplaatsen zullen zowel bewaringszaken als andere zaken behandelen.

Bij de kwantitatieve verdeling van de zaken zal uitgangspunt zijn de personele omvang van de vreemdelingenkamers; beide categorieën van zaken zullen in beginsel worden verdeeld naar rato van die omvang.

Voorts zal bij de verdeling gelet worden op de vestigingsplaats van de gemachtigde en in bewaringszaken op de detentieplaats van de vreemdeling. De verdeling naar rato als vermeld blijft echter voorop staan. Gezien het grote aantal te verwachten bewaringszaken zullen vervoerbewegingen van gedetineerde vreemdelingen voorshands onvermijdelijk blijven. Hopelijk kan de invoering van telehoren hier binnen afzienbare tijd soelaas bieden.

Het CIV is operationeel sinds 1 januari jl. voor bewaringszaken, in de loop van het tweede kwartaal 2001 ook voor de andere zaken.

Model voor indienen beroepsschrift

Centraal Intakebureau Vreemdelingenzaken
Dreef 30
2012 HS Haarlem

- o per fax
- o per post
- o beroepsschrift tegen maatregel ex art. 26 Vw
- o beroepsschrift tegen maatregel ex art. 7a, tweede en derde lid Vw

Ten behoeve van de vreemdeling

- naam
- voornamen
- geboortedatum
- nationaliteit
- geslacht
- indien het een eerste beroep betreft: taal waarin de vreemdeling wenst gehoord te worden
- plaats waar de vrijheidsontnemende maatregel ten uitvoer wordt gelegd

Van

- naam gemachtigde
- plaats van vestiging
- correspondentieadres
- telefoon
- fax

Gronden

De maatregel of de bewaring is in strijd met de wet dan wel bij afweging van alle daarbij betrokken belangen in redelijkheid niet gerechtvaardigd te achten.

Overige gegevens

- datum oplegging maatregel
- is reeds eerder beroep ingesteld: ja/nee
- wordt verzocht om schadevergoeding
- IND-nummer indien bekend
- CRV-nummer indien bekend

Datum en ondertekening

Vereniging De Jonge Balie Breda

Het bestuur van de Vereniging De Jonge Balie Breda is voor het jaar 2000/2001 als volgt samengesteld:

Mr. B.F. Louwerier, voorzitter; mr. G.A. van der Veen, vice-voorzitter; mr. C.A.F. van Ginneken, secretaris; mr. D.K. Nijhuis, penningmeester; mr. M.K.W. van den Berg, lid; mr. W.A.J. Hagen, lid.

Secretariaat van de vereniging: Postbus 301, 4870 AH Etten-Leur, tel. 076-5022080, fax 076-5013933.

Vereniging De Jonge Balie Zwolle

Met ingang van 5 oktober 2000 is het bestuur van de Vereniging De Jonge Balie Zwolle voor het komend verenigingsjaar als volgt samengesteld:

mr. M. Sarneel, voorzitter; mr. M. Tijsseling, secretaris; mr. L.J.T. Hoksbergen, penningmeester; mr. A.R. Maarsingh, lid; mr. H. de Ruiter, lid.

Secretariaat van de vereniging: Postbus 10185, 1301 AD Almere, tel. 036-5344400, fax 036-5343520.

Agenda

Actualiteitenmiddag Vastgoedrecht

Op vrijdagmiddag 9 februari 2001 organiseert de Vereniging van Vastgoed-Juristen (VVJ) een Actualiteitenmiddag Vastgoedrecht, over actuele ontwikkelingen in jurisprudentie en wetgeving. Sprekers: mr. A.D. Flesseman (huurrecht), mr. W.G.Ph.E. Wedekind (aanbestedingsrecht), mr. P. Klik (koop van onroerende zaken), mr. A.A.J. de Gier (ruimtelijk ordeningsrecht), mr. J.P. Sturm (overdrachtsbelasting), en mr. J. G. de Vries Robbé (Wet voorkeursrecht gemeenten). Plaats: Congrescentrum De Eenhoorn, Amersfoort (t.o. station). Punten: deelnemende advocaten zullen kort na 26 januari 2001 bericht

ontvangen of (en zo ja, hoeveel) opleidingspunten worden verleend. Kosten: f 200. Aanmelding: secretariaat Vereniging van Vastgoed-Juristen, t.a.v. Mr. R.J. Lucassen, Postbus 85250, 3508 AG Utrecht, tel: 030 – 2121667, fax: 030-2121161, e-mail r.lucassen@cmsderks.nl.

Productaansprakelijkheid schadelijke stoffen

De rechtspraak op het gebied van schadelijke stoffen, zoals alcohol, tabak en asbest, neemt snel in omvang en complexiteit toe en is voor de praktijk van groot belang. Op 8 februari 2001 organiseert Vermande

een themamiddag hierover. Plaats: Hotel Lapershoek, Hilversum. Prijs: f 595 (excl. BTW). Inlichtingen: Vermande studiedagen, Postbus 20, 8200 AA Lelystad, tel. 0320-237721.

Voorzieningen

In de eerste helft van maart 2001 organiseert het bureau PAO Belastingwetenschap een studiedag Voorzieningen. De precieze datum is nog niet bekend. Inlichtingen: PAO Belastingwetenschap, Postbus 533, 2300 AM Leiden, tel. 071-5133558.

Detacheren: juridische en fiscale aspecten

De markt voor detacheringkrachten is de laatste jaren flink gegroeid. Detacheren heeft grote financiële voordelen voor de inlener en de uitlener. Belangrijk is echter de fiscale en juridische risico's zoveel moge-

lijk te beperken. Ook het concurrentiebeding is een belangrijk aandachtspunt. Deze onderwerpen komen aan bod bij het praktijkseminar op 6 maart 2001 georganiseerd door de Kamer van Koophandel Rotterdam. Plaats: Beurs-World Trade Center. Prijs f 195. Inlichtingen: Kamer van Koophandel Rotterdam, afd. Praktijkseminars, tel. 010-4057779.

Time Management

Werknemers en werkgevers zijn zich er in toenemende mate van bewust dat er steeds meer werk door minder mensen moet worden uitgevoerd om de concurrentie het hoofd te bieden. Tijdens het praktijkseminar op 15 maart 2001 leert men om in plaats van harder, slimmer te werken door een beter beheer van de beschikbare tijd. Plaats: Beurs-World Trade Center. Prijs f 450. Inlichtingen: Kamer van Koophandel Rotterdam, afd. Praktijkseminars, tel. 010-4057790.

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Arbeidsrecht

Goed werkgeverschap en goed werknemerschap****

datum: 14 februari 2001,
16.00-21.00 uur
docenten:
prof. mr. G.J.J. Heerma van Voss en mr. W.J.J. Wetzels
plaats: Driebergen
punten: 4
prijs: f 1250 (excl. BTW)
NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889

Belastingrecht

Trust en (familie-)stichting****

datum: 8 februari 2001,
15.30-20.30 uur
docenten:
mr. M.E. Koppenol-Laforce en
prof. mr. Drs. F. Sonneveldt
plaats: Hilversum
punten: 4
prijs: f 1295 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Bestuurs(proces)recht

Actualiteiten bestuursrecht*

datum: 13 juni 2001,
14.00-21.00 uur
docenten:
prof. mr. L.J.A. Damen,
prof. mr. D.A. Lubroch,
mr. H.E. Broing,
dr. H.B. Winter,
mr. F.R. Vermeer,
dr. A.R. Neerhof
plaats: Groningen
punten: 6
prijs: f 695
PAO Rijksuniversiteit
Groningen, tel. 050-3635748

Wijzigingen in de WRO en de woningwet***

datum: 20 februari 2001,
16.00-21.00 uur
docenten: mr. J. Struiksma en
mr. D.A. Verburg
plaats: Driebergen
punten: 4
prijs: f 695
NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889

Grondverwerving en onteigening***

datum: 24 januari 2001,
9.30-16.55 uur
docenten: mr. E. van der Schans,
E.W. van Gelder,
mr. J. Hoekstra,
drs. E.J.A. van der Boom,
mr. J.F. de Groot
plaats: Leiden
punten: 5
prijs: f 1299,- (excl. BTW)
Euroforum, tel. 040-2974974

Burgerlijk (proces)recht

De E-consument, consumentenbescherming in het digitale tijdperk*

datum: 22 februari 2001, 9.45-17.00 uur
docenten: mr. drs. C. Stuurman,
drs. W. Koole, mr. H.W. Wefers
Bettink, mr. U. van de Pol,
mr. G.J. Jansen,
mr. W.E.L. van Kerkvoorden
plaats: Den Haag
punten: n.n.b.

prijs: f 1095

Elsevier Juridische Academie,
tel. 078-6253863

Top class Bankgaranties****

datum: 1 februari 2001,
14.00-21.00 uur
docenten: mr. R.I.V.F. Bertrams,
mr. B.T.A. Baldwin
plaats: Driebergen
punten: 5
prijs: f 1550 (excl. BTW)
NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889

Contractenrecht in de praktijk***

data: 8 en 15 februari 2001,
15.00-21.00 uur
docenten: mr. C.A. Streefkerk,
prof. mr. R.P.J.L. Tjittes,
mr. W.L. Valk,
mr. T.H.M. van Wechem
plaats: Driebergen
punten: 10
prijs: f 2500 (excl. BTW)
NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889

E-commerce: wat moet u clients adviseren?***

datum: 18 januari 2001,
15.30-21.00 uur
docenten:
prof. mr. R.E. van Esch,
mr. J. Ouwehand,
mr. dr. C. Stuurman,
mr. B. Westerbrink
plaats: Driebergen
punten: 4
prijs: f 995 (excl. BTW)
NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten
(basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I
(redelijke basiskennis
vereist)
- **** Verdieping II
(gedegen basiskennis
vereist)
- ***** Specialisatie-opleiding

Nieuw rechtsvordering***

datum: 6 februari 2001, 16.00-
21.00 uur
docenten: mr. W.A.J.P. van den
Reek, mr. E.L. Schaafsma-
Beverluis
plaats: Driebergen
punten: 4
prijs: f 995 (excl. BTW)
NIK Juridische Opleidingen,
tel. 030-6977889

Computerrecht

IteR Congres 2001***

datum: 2 februari 2001,
9.30-18.00 uur
docenten: prof. dr. H.J. van den
Herik, prof. mr. dr. E.F. ten
Heuvelhof, prof. mr. M.E. van
Hiltten, mr. C.E. Drion
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: f 75
NWO/ITeR, tel. 070-3151947

Europees en nationaal economisch recht

Liberalisering van de ener- giemarkt*

datum: 24 januari 2001,
14.00-18.15 uur
docenten: drs. B.F. Baron van
Ittersum, dr. G.J. Zijlstra,
ir. M. van den Hoek,
drs. K. Donkervoort,
C.W.J. Kok
plaats: Gouda
punten: 3
prijs: f 995
Elsevier Juridische Academie, tel.
078-6253863

Huurrecht

Werken met huurrecht***

datum: 7 februari 2001,
9.30-16.45 uur
docenten: mr. E.E. de
Wijkerslooth-Vinke,
mr. A.S. Rueb, mr. A.W.
Jongbloed, mr. A.D. Flesseman
plaats: Maarssen
punten: 5
prijs: f 1699 (excl. BTW)
Euroforum, tel. 040-2974974

Intellectuele Eigendom

Domeinnamen*

datum: 20 februari 2001,
9.45-17.00 uur
docenten: mr. F.V.B.M.
Mutsaerts, mr. B.A. Kist,
drs. K. Bouma,
mr. drs. B. Boswinkel,
D.L. Blaauw, drs. P.J.C. van der
Wel, dr. N.A.N.M. van Eijk,
mr. drs. J.G. Wijn
plaats: Den Haag
punten: 5
prijs: f 1095 (excl. BTW)
Elsevier Juridische Academie,
tel. 078-6253863

Milieurecht

Bouwstoffenbesluit***

data: 15 en 22 februari 2001,
9.00-16.30 uur
docenten: ir. P.G.M. de Wilde,
ir. J. Blommers
plaats: Rotterdam
punten: 10
prijs: f 1995
Elsevier Juridische Academie,
tel. 078-6253863

Ondernemingsrecht

De nieuwe Wet bescherming persoonsgegevens***

datum: 22 februari 2001,
9.30-16.45 uur
docent: dr. J. Holvast
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: f 1699 (excl. BTW)
Euroforum, tel. 040-2974974

Personen- en familierecht

De positie van de vrouw in het nieuwe erfrecht**

datum: 23 januari 2001
docent: mr. P. Dukkers
plaats: Utrecht
punten: 2
prijs: f 125
Clara Wichmann Instituut,
tel. 020-6684069

Het nieuwe erfrecht**

data: 21 februari 2001 van
10.00-17.00 uur, 14 maart 2001
van 10.00-17.10 uur en 28
maart 2001 van 10.00-17.30 uur
docenten: prof. mr. E.A.A.
Luijten, prof. mr. W.R. Meijer,
mr. R.J. Holtman,

drs. H. Hoeve
plaats: Garderen
punten: 16
prijs: f 2685 (excl. BTW)
 Vermande Studiedagen,
 tel. 0320-237721

Ondernemings- en rechtspersonenrecht

Geschillen in de vennootschap****
datum: 13 februari 2001,
 16.00-21.00 uur
docenten: prof. mr. G. van Solinge, mr. J.H.M. Willems
plaats: Driebergen
punten: 4
prijs: f 1250 (excl. BTW)
 NIK Juridische Opleidingen,
 tel. 030-6977889

Ruimtelijk Bestuursrecht

Effectief Gemeentelijk Grondbeleid**
datum: 20 februari 2001,
 9.30-19.45 uur,
 20 februari 2001,
 9.00-16.30 uur
docenten: J.A.M. van den Brand, mr. A.J. Ashouwer, dr J.W. van Zundert, W.A. Rouwenhorst, mr. B.J.Th. Bouma
plaats: Kaatsheuvel
punten: 12

prijs: f 2699 (excl. BTW)
 Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid, tel. 040-2974888

Straf(proces)recht

VSO-P Strafrecht**
datum: 4 april 2001
 van 14.30-21.00 uur
 en 18 april 2001
 van 15.00-21.00 uur
docenten: o.a. mr. J.C. Zevenberg, prof. mr. G.J.M. Corstens
plaats: Leusden
punten: 8
prijs: f 825
 Nederlandse Orde van Advocaten, tel. 070-3353557

Verzekeringsrecht, schade & aansprakelijkheid

Productaansprakelijkheid van schadelijke stoffen***
datum: 8 februari 2001,
 13.30-17.00 uur
docenten: mr. drs. A.M. van der Vliet, V.W. Addam, prof. mr. C.J.J.C. van Nispen, mr. R.S. Meijer, mr. A.C. van Schaik
plaats: Hilversum
punten: 3
prijs: f 595 (excl. BTW)
 Vermande Studiedagen,
 tel. 0320-237721

Vreemdelingenrecht

Verdiepingscursus vreemdelingenrecht (B)***
datum: 26 januari, 2 en 21 februari 2001, 9.45-17.15 uur
docenten: mr. H.A. Ahmad Ali, mr. P.J.A.M. Baudoin, mr. F. Fonville, A.E.J.I. Kuhlmann, mr. P.C. Mostert, mr. J.D.M. Steenberg, mr. G.M.J. Vijfigschild, mr. A. Woltjer
plaats: Utrecht
punten: 18
prijs: f 1450
 OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

Overige Rechtsgebieden

Een veranderende beurs in een veranderende wereld*
datum: 24 januari 2001,
 10.00-16.30 uur
docenten: prof. mr. W.A.K. Rank, drs. G.A. Möller, mr. J.W.G. Vink, prof. mr. M.W. den Boogaart, Mr. M.A. Blom, prof. mr. S.E. Eisma, mr. B. van Beek, mr. A. Nederveen
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: f 695

CPO Katholieke Universiteit Nijmegen, tel. 024-3611960

Overige vaardigheden

Balanced scorecard**
datum: 25 januari 2001,
 14.00-21.00 uur
docenten: senior-consultants Oasis
plaats: Driebergen
punten: 5
prijs: f 995 (excl. BTW)
 NIK Juridische Opleidingen, tel. 030-6977889

Management/organisatie

Marktonderwerpleidende bedrijfsvoering*
datum: 6 en 7 februari 2001,
 9.30-17.00 uur
docenten: drs. E.B.M. Schoenmakers, V.H.S. Nuis, drs. W.J.A. Matthijs, dr. A.G. Berkhoff
plaats: n.o.t.k.
punten: 14
prijs: f 1725 (excl. BTW)
 ESO Management en Partners, tel. 010-4132103

Personalia

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Beijdorff, mw. mr. D.R., Piet Heinstraat 7 (7204 JN) postbus 210 (7200 AE) Zutphen, tel. 0575-583758, fax 583737, e-mail d.r.beijdorff@nysingh.nl
Beijer, mr. C., Maliestraat 1 (3581 SH) postbus 14033 (3508 SB) Utrecht, tel. 030-2364600, fax 2364192, e-mail cb@vandiepen.com
Bellen, mr. N.C. van, Does 15 (3068 GE) Rotterdam, tel. 010-4562012
Boddaert, mr. K.G.J., Keullerstraat 4 (5911 BK) postbus 505 (5900 AM) Venlo, tel. 077-3545566, fax 3520430, e-mail mail@huveradvocaten.nl

Bommel, mw. mr. P. van, Voorstraat 66 (8801 LE) postbus 76 (8800 AB) Franeker, tel. 0517-394466, fax 394508, e-mail mr.e.w.franken@balienet.nl
Boonen, mr. P.G.J.M., Het Bat 16 (6211 EZ) postbus 865 (6200 AW) Maastricht, tel. 043-3506100, fax 3506109, e-mail philboonen@hotmail.com
Bos, mr. P.B. van den, Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121111, fax 2121333, e-mail general@cmsderks.nl
Boukema, mw. mr. K., Van der Helstplein 3 (1072 PH) postbus 51143 (1007 EC) Amsterdam, tel. 020-6750756, fax 6765896, e-mail advocaten@cleerdinhamer.a2000.nl
Brakel, mw. mr. A.M., Maliesingel 20 (3581 BE) postbus 354 (3500 AJ) Utrecht,

tel. 030-2320857, fax 2320865, e-mail wijnstael@balienet.nl
Chan, mw. mr. J.J.L., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240215, fax 2240056
Collenburg, mw. mr. N.M., Biltstraat 110-112 (3572 BJ) postbus 13273 (3507 LG) Utrecht, tel. 030-2733122, fax 2735311
Delawi, mw. mr. P., Botter 11-5 (8232 JN) postbus 321 (8200 AH) Lelystad, tel. 0320-250666, fax 253268
Dellaert, mw. mr. A.M.H., Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 3651856, e-mail dellaert@barenskrans.nl
Dijk, mw. mr. B.J. van, Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 3242095,

e-mail bjvandijk@dbbw.nl
Dis, mr. L.S. van, Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741111, e-mail b.vandis@allenoverly.com
Ee, mr. D.J.L. van, Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240187, fax 2240012
Ellenbroek, mw. mr. M.J., Vosselmanstraat 260 (7311 CL) postbus 10100 (7301 GL) Apeldoorn, tel. 055-5271350, fax 5223111, e-mail m.ellenbroek@nysingh.nl
Elzinga, mw. mr. J.W., Van Swietenlaan 29 (9728 NX) postbus 1100 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5214373, fax 5258850, e-mail j.w.elzinga@plasbossinade.nl
Engelen, mw. mr. A.M., Willem II-straat 39 (5038 BC) postbus 661 (5000 AR) Tilburg,

tel. 013-5355035, fax 5369235
Fehrenbach, mr. G.W.R., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246606, fax 4125839, e-mail ger.fehrenbach@loyensloeff.com
Fisscher, mw. mr. M., Van Baerlestraat 144 (1071 BE) Amsterdam, tel. 020-3052030, fax 3052031, e-mail info@vlaskampvanloo.nl
Gal, mr. J.R., De Ruyterstraat 4 (1271 SV) postbus 1139 (1270 BC) Huizen, tel. 035-5262780, fax 5263275, e-mail gal@spaansadvocaten.nl
Gier, mw. mr. A.M. de, Wassenaarseweg 80 (2596 CZ) postbus 90636 (2509 LP) Den Haag, tel. 070-3286480, fax 3248389, e-mail nlger03@hollandlaw.nl
Hagemans, mr. H.J., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517917, fax 6267949, e-mail jurgen.hagemans@bakernet.com
Hallemans, mw. mr. E.C.D., Molenstraat 117-119 (5342 CA) postbus 117 (5340 AC) Oss, tel. 0412-637379, fax 633255
Hamer, mw. mr. M., Ramstraat 31-33 (3581 HD) postbus 13086 (3507 LB) Utrecht, tel. 030-2513344, fax 2520244, e-mail m.hamer@kbs.netlaw.nl
Helder, mw. mr. L.M.J.S., Julianasingel 33a (5802 AT) postbus 265 (5800 AG) Venray, tel. 0478-515115, fax 514081
Hermelink-Kramer, mw. mr. J., Bisonspoor 345 (3605 JW) postbus 1169 (3600 BD) Maarssen, tel. 0346-564828, fax 560764, e-mail info@schravenmade-dekoningh.nl
Heynen, mr. H.J., Deken van Oppensingel 11 (5911 AA) postbus 490 (5900 AL) Venlo, tel. 077-3548951, fax 3545330, e-mail hijheyne@zene.nl
Hoeksema, mw. mr. D.C., Zonnehof 31-35 (3811 ND) postbus 1214 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4221900, fax 4611545, e-mail c.hoeksema@mend.nl
Hullenaar, mr. S.F.W. van 't, Koningstraat 54 (6811 DH) postbus 1057 (6801 BB) Arnhem, tel. 026-3516566, fax 3512193
Kaarsgaren, mw. mr. B.M., Jan Luijkenstraat 16 (1071 CN) postbus 15724 (1001 NE) Amsterdam, tel. 020-6706060, fax 6706061, e-mail kaarsgaren@vanderkroft.com
Kalk, mw. mr. J.G., Eibergseweg 1 (7141 CD) postbus 66 (7140 AB) Groenlo, tel. 0544-463000, fax 464185, e-mail kalk@jpr.nl
Kant, mr. J.C., (Horeca Nederland) Pelmolenaar 10 (3447 GW) postbus 566 (3440 AN) Woerden, tel. 0348-489411, fax 489400
Keijbets, mw. mr. M.H.J., Parklaan 15 (6131 KE) postbus 217 (6130 AE) Sittard, tel. 046-4754638, fax 4752900, e-mail keijbets@boelsadvoc.nl
Kramer, mw. mr. M., (AJL) Plesmanstraat 2 (3833 LA) Leusden, tel. 033-4341700, fax 4341795
Kuijk, mr. W.A.A. van, Korvelseweg 142 (5025 JL) postbus 1095 (5004 BB) Tilburg, tel. 013-4635599, fax 4632266, e-mail j.van.zijl@kantoorrvanzijl.nl
Leeuwen, mr. S.J. van, Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 3651856
Lenior-Boeke, mw. mr. C., Omvalspoor 11 (2011 EK) Haarlem, tel. 023-5426580,

fax 5426581
Looijmans, mr. O.J.W.A., Molenstraat 117-119 (5342 CA) postbus 117 (5340 AC) Oss, tel. 0412-637379, fax 633255
Meeuwse, mr. B., Drentestraat 20 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 6429013, e-mail nlmeuwse3@hollandlaw.nl
Metselaar, mw. mr. A.C., Mesdagstraat 118 (2596 XZ) Den Haag, tel. 070-3746424, fax 3242616, e-mail metselaar@em-advoc.nl
Middelkoop, mw. mr. K.I.A., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741111, e-mail katinka.middelkoop@allenoverly.com
Mulder, mr. P.J.G., Huissensstraat 55 (6833 HM) Arnhem, tel. 026-3229147, fax 3210050
Naus, mr. J.P.J.M., St. Canisiussingel 19f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 3810820, e-mail j.naus@hogeveenbroek.nl
Neervoort, mw. mr. M.S., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517470, fax 6267949, e-mail marieke.neervoort@bakernet.com
Ommeren, mw. mr. H. van, IJsselkade 21 (7201 HD) postbus 236 (7200 AE) Zutphen, tel. 0575-516340, fax 517080
Ramakers, mr. B.H.H.M., Weerdjesstraat 70 (6811 JE) postbus 9218 (6800 HX) Arnhem, tel. 026-3513232, fax 3516504, e-mail mail@dekempnaer.nl
Reijnders, mr. B.C.A., Bongerdstraat 4 (5931 NG) postbus 3025 (5930 AA) Tegelen, tel. 077-3736439, fax 3735990
Riet, mw. mr. drs. M.C.E. de, (Advocatenkantoor De Riet) Aan de Heibloem 9 (6093 PE) Heythuysen, tel. 0475-497770, fax 497771, e-mail deriet@plex.nl
Roest, mw. mr. E.A., Van Boshuizenstraat 12 (1083 BA) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 6464966, e-mail e.roest@schutgroshede.nl
Sauvage Nolting, mr. J.C.W. de, Gedempte Oude Gracht 65 (2011 GM) postbus 169 (2000 AD) Haarlem, tel. 023-5319387, fax 5321700, e-mail sauvagenolting@smithuijsen.nl
Schepers, mw. mr. K.D.M., Molenstraat 117-119 (5342 CA) postbus 117 (5340 AC) Oss, tel. 0412-637379, fax 633255
Schuit, mw. mr. J.W., Paardenmarkt 1 (1811 KH) postbus 172 (1800 AD) Alkmaar, tel. 072-5144666, fax 5144600, e-mail advoc@schenkeveldenshuis.nl
Sett, mr. K.L., Maliestraat 5 (3581 SH) postbus 13244 (3507 LE) Utrecht, tel. 030-2331230, fax 2319109
Sloot, mr. L.V., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3488700, fax 3477494, e-mail lv.sloot@prdf.nl
Snikkenburg-den Haan, mw. mr. J.C., Lieve Vrouweplein 9 (5038 TS) postbus 677 (5000 AR) Tilburg, tel. 013-5441020, fax 5443245, e-mail snikkenburg@d-hadvocaten.nl
Speel-van Dijk, mw. mr. B.M., Loolaan 73 (7314 AH) postbus 10438 (7301 GK) Apeldoorn, tel. 055-5288788, fax 5288777
Steenbrink, mw. mr. J., Weerdjesstraat 70 (6811 JE) postbus 9218 (6800 HX) Arnhem, tel. 026-3513232, fax 3516504, e-mail mail@dekempnaer.nl

Szymkowiak, mr. P.W., Stationsstraat 18 (6221 BP) Maastricht, tel. 043-3263620, fax 3260315
Teeuwissen, mr. J., Apennijnenweg 11 (5022 DT) postbus 449 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-5840840, fax 5840845, e-mail jteeuwissen@hollapoelman.nl
Thijssen, mr. J.G., Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 7119999, e-mail jeroen.thijssen@cliffordchance.com
Verburt, mw. mr. S.L.A., Statenplein 19 (2582 EZ) postbus 82045 (2508 EA) Den Haag, tel. 070-3227516, fax 3521734, e-mail schlicher.advocaten@planet.nl
Vos, mr. S.W., St. Canisiussingel 19f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810891, fax 3810873, e-mail s.vos@hogeveenbroek.nl
Waszink, mr. P.M., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240655, fax 2240009, e-mail paul.waszink@nautadutilh.com
Weelderen, mr. R.A. van, Loolaan 73 (7314 AH) postbus 10438 (7301 GK) Apeldoorn, tel. 055-5288788, fax 5288777
Weise, mw. mr. C.R., Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 3651856, e-mail weise@barentskrans.nl
Willems, mr. R.A.F., Statenlaan 9 (5223 LA) postbus 90121 (5200 MA) Den Bosch, tel. 073-6271888, fax 6271800, e-mail leeuwen.eerden@baliernet.nl
Wit, mw. mr. I. de, Apennijnenweg 11 (5022 DT) postbus 449 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-5840840, fax 5840845, e-mail idewit@hollapoelman.nl
Wolbers, mr. F.J.M., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595521, fax 2595502, e-mail fwolbers@vbk.nl

Haacker, mr. B.N. (Rotterdam) 1.12.2000
Haren-Hilhorst, mw. mr. F.E.T.M. van (Maastricht) 1.11.2000
Has, mr. H.P.E. (Zaandam) 15.12.2000
Heijnen, mr. J.A.M. (Nijmegen) 17.11.2000
Heyden, mw. mr. M.A.J. van der (Weert) 1.11.2000
Hooymayers, mr. J.A.J. (Breda) 16.11.2000
Hopmans, mr. M.B. (Tilburg) 1.9.2000
Hora Adema, mw. mr. H.A. (Utrecht) 15.11.2000
Jansen, mw. mr. A.M.E. (Rotterdam) 8.12.2000
Jansen-van der Hoek, mw. mr. H.E. (Dordrecht) 1.12.2000
Joeloemsingh, mr. D. (Arnhem) 15.11.2000
Juch, mw. mr. A.M. (Breda) 31.8.2000
Koenraad, mr. L.M. (Breda) 12.12.2000
Leggen, mr. C.Ch.J.M. (Roosendaal) 31.10.2000
Loo, mw. mr. J.A. van der (Amsterdam) 24.11.2000
Maesen de Sombreff, mr. E.S. van der (Groningen) 20.11.2000
Neuerburg, mr. E.N. (Rotterdam) 8.12.2000
Oerlemans, mr. J. (Rotterdam) 15.5.2000
Oosten, mr. A.P. van (Rotterdam) 8.12.2000
Paling, mw. mr. G.M. (Rotterdam) 1.12.2000
Pluim, mw. mr. S. (Assen) 1.11.2000
Ricci, mw. mr. M. (Rotterdam) 17.11.2000
Riet, mr. J.M. van (Rotterdam) 1.12.2000
Ruhaak, mr. G.H. (Weert) 20.12.2000
Solstad, mr. H. (Rotterdam) 1.12.2000
Verstraelen, mr. J.E.A.H. (Utrecht) 24.11.2000
Weijzen, mr. F.A. (Utrecht) 1.12.2000

KANTOORVERPLAATSING

Baas, mr. J.A.N. (Roden): Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 3651856
Baremans, mw. mr. J.M. (Arnhem): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 5771775, e-mail mailamst@dbbw.nl
Bethlem, mw. mr. Ch.E. (Amsterdam): K.P. van der Mandelelaan 120 (3062 MB) postbus 4121 (3006 AC) Rotterdam, tel. 010-2425437, fax 2425434, e-mail bethlem.charlotte@kpmg.nl
Bijsterveld, mw. mr. M.P. van (Utrecht): Basicweg 14-02 (3821 BR) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 4555525, e-mail vanbijsterveld@vanriet.asocies.nl
Bisscheroux, mw. mr. M.J.: Swalmerstraat 49 (6041 CW) Roermond, tel. 0475-311418, fax 317650, e-mail mjb@ilimburg.nl
Boschma, mw. mr. F.: Advocatenkantoor Boschma, Catharijnesingel 94 (3511 GS) postbus 19199 (3501 DD) Utrecht, tel. 030-2380200, fax 2380907
Both, mw. mr. A.M.: Kouwerplantsoen 22 (3571 LT) postbus 13217 (3507 LE) Utrecht, tel. 030-2519594, fax 2519607
Brackmann, mw. mr. S.C. (Rotterdam): De Lairesestraat 133 (1075 HJ) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 6789589
Büchner-van der Linden, mw. mr. M.

OVERLEDEN

Mr. drs. ir. C.C. **Boers** (Gouda) 8.11.2000
 Mw. mr. W.M. **Grootenhuis** (Amsterdam) 20.11.2000
 Mr. drs. P. **van Maanen** (Smilde)

PRAKTIJK NEERGELEGD

Besouw, mr. J.H.J.M. van (Den Bosch) 1.12.2000
Bie, mw. mr. L.M.P. de (Rotterdam) 8.11.2000
Blommers, mw. mr. M.N. (Rotterdam) 18.11.2000
Boulogne, mw. mr. A.A. (Dordrecht) 1.11.2000
Braat, mw. mr. A.C.C. (Utrecht) 30.11.2000
Brazão Gomes, mr. R.C. (Rotterdam) 1.12.2000
Buisman, mr. P. (Hilversum) 25.9.2000
Conté, mw. mr. G.P.R. (Amsterdam) 9.10.2000
Ekkelkamp-Beldman, mw. mr. H. (Weesp) 1.12.2000
Fagel, mr. B.F. (Apeldoorn) 31.10.2000
Gessel, mw. mr. F.K. van (Amsterdam) 31.8.2000
Goldhoorn, mw. mr. M.M. (Tiel) 28.11.2000
Goté-van Zanten, mw. mr. M.A. (Amsterdam) 1.10.2000

(Rotterdam): Alexanderstraat 2 (2514 JL) Den Haag, tel. 070-3110711, fax 3110721, e-mail all@ugjlaw.nl

Bulut, mw. mr. N. (Wijchen): Blaak 28 (3011 TA) postbus 711 (3000 AS) Rotterdam, tel. 010-4406440, fax 4364400, e-mail info@plp.nl

Bunge, mr. R.A.E. (Lelystad): Euclideslaan 1 (3584 BL) postbus 3053 (3502 GB) Utrecht, tel. 030-2595252, fax 2595255

Burg, mw. mr. I.A. van der (Rotterdam): Van Riessen Advocaten, Klein Amerika 17 (2806 CA) Gouda, tel. 0182-541444, fax 585871

Van der Burgt Van Hoof Advocaten (mrs. drs. M.A.G. van der Burgt, M.M.A. van Hoof, C. Dekker en S.L.I. Meekel): Spuistraat 104 A (1012 VA) postbus 10466 (1001 EL) Amsterdam, tel. 020-6222151, fax 6222626

Claassen, mw. mr. A.J.L. (Den Bosch): Stadhuisplein 4 (5611 EM) postbus 6019 (5600 HA) Eindhoven, tel. 040-2970000, fax 2461375, e-mail info@akd.nl

Diederden, mr. drs. P.H.J. (Heerlen): DSM N.V., Poststraat 1 (6135 KR) postbus 43 (6130 AA) Sittard, tel. 046-4773534, fax 4773312, e-mail paul.diederden@dsm-group.com

Eshuis, mr. E. (Roden): Hereweg 93 (9721 AA) postbus 1105 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5997999, fax 5997977

Evers, mr. R. (Amsterdam): Boompjes 40 (3011 XB) Rotterdam, tel. 010-7104600, fax 7104666, e-mail r.evers@schutzgroshede.nl

Geraeds, mr. G.J.P.L. (Breda): Prof. W.H. Keesomlaan 8 (1183 DJ) Amstelveen, postbus 75381 (1070 AJ) Amsterdam, tel. 020-8808400, fax 8808686, e-mail gert-jan.geraeds@nl.arthurandersen.com

Haperen, mr. O.F.A.W. van (Breda): Oostmaaslaan 71 (3063 AN) postbus 4506 (3006 AM) Rotterdam, tel. 010-8801700, fax 8801999

Hellendoorn, mr. B.M. (Rotterdam): Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119634, fax 7119999, e-mail bart.hellendoorn@cliffordchance.com

Hoff, mr. G.T.J.: Spighoff Advocaten, Dijsselhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 3051699, e-mail jerry.hoff@spighoff.com

Hulskes, mw. mr. D.A.E.M. (Eindhoven): Prof. Cobbenhagenlaan 75 (5037 DB) Tilburg, tel. 013-4668888, fax 4668866, e-mail d.hulskes@devoort.nl

Advocatenkantoor I & E, Gelderlandplein 75-L (1082 LV) postbus 15534 (1001 NA) Amsterdam, tel. 020-3300673, fax 3300674, e-mail a.luttikhuis@advocaatie.nl

Jacobs, mr. C.A.R.J.: Van Marumstraat 14 (1098 RP) Amsterdam, tel. 020-6653337, fax 4689838

Jairam, mr. G. (Den Haag): Middellandplein 2-A (3021 BR) Rotterdam, tel. 010-4250280, fax 4250281, e-mail info@advokaat-net

Janssen, mw. mr. M.S. (Amsterdam): SNS Reaal Groep, Petterlaarpark 120 (5216 PT) postbus 70053 (5201 DZ) Den Bosch, tel. 073-6833118, fax 6833099, e-mail marije.janssen@sns.nl

Janssens, mw. mr. W.B. (Zeist): Advocatenkantoor De Oude Waag, Visbrug 6 (3421 AH) postbus 30 (3420 DA) Oudewater, tel. 0348-413513, fax 410694

Jonkers, mr. P.S.: Fregelaan 100 (1062 KM) Amsterdam, tel. 020-4082008, fax 4082009, e-mail p.s.jonkers@planet.nl

Jonkers & Halie Advocaten, Willemsparkweg 193 (1071 HA) Amsterdam, tel. 020-6700243, fax 6700253, e-mail jonkers.halie@wxs.nl

Jorritsma, mw. mr. C. (Alkmaar): Nieuweweg 108 (1531 AH) postbus 19 (1530 AA) Wormer, tel. 075-6539366, fax 6539368, e-mail c.jorritsma@balfour.nl

Klijn Advocaten (mrs. W.A. van Overbeek de Meyer en B.A. Siesling): Munsterstraat 2N (7418 EV) postbus 2016 (7420 AA) Deventer, tel. 0570-630857, fax 630174, e-mail klijndeventer@balienet.nl

Knippenberg, mr. M.S. van: Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804200, fax 4804299, e-mail m.s.van.knippenberg@kienhuishoving.nl

Kock, mr. C.S.P.M. de (Raalte): Steenstraat 13 (8011 TT) Zwolle, tel. 038-4231991, fax 4236085

Lambooy, mw. mr. T.E.: Burgerweeshuispad 311 (1076 HS) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785886, fax 5785800, e-mail tinekelambooy@loyensloeff.com

Menon, mr. G.M. (Rotterdam): Prof. W.H. Keesomlaan 8 (1183 DJ) Amstelveen, postbus 75381 (1070 AJ) Amsterdam, tel. 020-8808700, fax 8808787

Moojen, mr. W.E. (Utrecht): Basicweg 14-02 (3821 BR) postbus 1236 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4508000, fax 4555525, e-mail moojen@vanriet.associees.nl

Moonen, mr. J.L.C.: Hoofdstraat 88 (3972 LC) postbus 219 (3970 AE) Driebergen, tel. 0343-528585, fax 528590, e-mail herweijer@herweijer.nl

Nuijten, mw. mr. P.S.J.: Marie van Westerhovenstraat 2 (1065 GV) Amsterdam, tel. 020-6692515, fax 6159397

Pajmans, mw. mr. H.M.: Schiedamsesingel 165a (3012 BB) postbus 23400 (3001 KK) Rotterdam, tel. 010-4122448, fax 4049040

Peters-van Heck, mw. mr. I.M. (Rotterdam): SNT Nederland B.V., Blauw-roodlaan 100 (2718 SJ) postbus 470 (2700 AL) Zoetermeer, tel. 079-3686970, fax 3619695, e-mail ipeters@snt.nl

Plieger, mr. R.: Plieger Advocaten, Weverstraat 4-b (6811 EL) Arnhem, tel. 026-3702026, fax 3702096, e-mail pliegeradv@nl.packardbell.org

Quarles van Ufford, jkv. mr. F.: Considine Advocaten, Badhuisweg 177 (2597 JP) Den Haag, tel. 070-3223056, fax 3223057, e-mail f.quarles@considine.nl

Raaijmakers, mr. F.J.M. (Tilburg): Goedentijd 22 (5131 AS) Alphen, tel./fax 013-5082708, e-mail lis@worldonline.nl

Rhijn, mw. mr. L.J.E. van: Johannes Verhulststraat 80 II (1071 NJ) Amsterdam, tel. 06-16606233, fax 020-6798236, e-mail rhijn.bettink@wanadoo.nl

Riener, mr. P.W.G.: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741111, e-mail pieter.riener@allenoverey.com

Ris, mr. G. (Haarlem): Stichting Rechtsbijstand Asiel, Stationsweg 46 (2312 AV) Leiden, tel. 071-5164074, fax 071-5164098

Roessingh, mr. M.G.: Wamberg 37 (1083 CW) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 5419999, e-mail m.roessingh@schutzgroshede.nl

Scheele, mw. mr. J.A.: Van Baerlestraat 144

(1071 BE) Amsterdam, tel. 020-3052030, fax 3052031, e-mail js@vlaskampvanloo.nl

Schillhorn van Veen, mw. mr. H.K.: Euclideslaan 1 (3584 BL) postbus 3053 (3502 GB) Utrecht, tel. 030-2595252, fax 2595255

Seebregts, mr. A.M.: Bannenberg & Seebregts, Heiman Dullaertplein 3 (3024 CA) postbus 63047 (3002 JA) Rotterdam, tel. 010-4252521, fax 4252533

Snijders, mr. P.Chr. (Amsterdam): Advocatenkantoor Snijders, Koningin Wilhelminalaan 33 (1191 BS) Ouderkerk aan de Amstel, tel. 020-4724835, fax 4724836, e-mail advocaten@snijders.cjb.net

Steinz, mr. A. (Blaricum): Eemnesserweg 11-07 (1251 NA) Laren, tel. 035-5313143, fax 5317330, e-mail steinz@steinz.nl

Storm, mr. S.E. (Arnhem): Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121711, fax 2121152, e-mail s.storm@cmsderks.nl

Suringa, mr. P.: Graaf Janlaan 105 (3818 DX) Amersfoort, tel. 033-4635499, fax 4637097

Thoenes-van der Veen, mw. mr. E.M. (Emmeloord): Bloemendalstraat 7 (8011 PJ) postbus 1182 (8001 BD) Zwolle, tel. 038-4272020, fax 4272021

Velden, mr. R. van (Maastricht): Bisonspoor 1228 (3605 KZ) postbus 1089 (3600 BB) Maarssen, tel. 0346-561132, fax 574161, e-mail vanvelden@abersonadvocaten.nl

Verboom, mw. mr. E.D.M. (Waalre): Markt 2 (5492 AA) postbus 88 (5490 AB) Sint-Oedenrode, tel. 0413-477444, fax 477189

Verbrugghe, mr. A.M. (Amsterdam): Schipholpoort 100 (2034 MC) postbus 5037 (2000 CA) Haarlem, tel. 023-5300444, fax 5300402, e-mail info@pesman.nl

Verkaart, mw. mr. J.M.P.: Prof. W.H. Keesomlaan 8 (1183 DJ) Amstelveen, postbus 75381 (1070 AJ) Amsterdam, tel. 020-8808700, fax 8808787

De Voort Hermes De Bont Advocaten (mrs. drs. J.M.C. Beunen, J.B.H.M. Hermes, A.H.G. Vermeulen, H.M.Th. de Pont, T.M. Schraven, R.G.B. Hermen, J.J.P.B.M. de Voort, J.O.A.M. van Berkel, M.J. Maessen, S.F.H. Jellinghaus, E.G. Hoorn, M.K.W. van den Berg, E. Broeders, H.J.A.M. Dohmen, J.J.J.M. Leemans, A.J.H.W. Coppelmans, C.M.J. de Bont en C.A.M. Swagemakers): Prof.

Cobbenhagenlaan 75 (5037 DB) Tilburg, tel. 013-4668888, fax 4668866

Vos, mr. P.E. (Rotterdam): Kenaupark 24 (2011 MT) postbus 1156 (2001 BD) Haarlem, tel. 023-5316361, fax 5315527

Vries, mr. M. de: Prof. W.H. Keesomlaan 8 (1183 DJ) Amstelveen, postbus 75381 (1070 AJ) Amsterdam, tel. 020-8808700, fax 8808787

Waarsenburg, mr. P.L.O. van de: Advocatenkantoor Van de Waarsenburg, St. Annastraat 21A (6524 EC) Nijmegen, tel. 024-3240216, fax 3888256, e-mail vdw.advocaten@hetnet.nl

Weeber, mw. mr. H.S.R. (Amsterdam): Stichting AKN, 's-Gravenlandseweg 80 (1217 EW) postbus 25350 (1202 HJ) Hilversum, tel. 035-6714912, fax 6714919, e-mail heleen.weeber@akn.nl

Weijers, mw. mr. H.W. de: Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771638, fax 5771631, e-mail hwdewijers@dbbw.nl

Willems, mr. Th.A.M.W. (Tilburg): Willem Alexanderlaan 6 (5062 KV) Oisterwijk, tel. 013-5230296, fax 5230297, e-mail milstdonck@wxs.nl

Wittich-Schmidt, mw. mr. N. (Hengelo): Advocatenkantoor Wittich-Schmidt, Postbus 41 (7470 AA) Goor, tel. 0547-263023, fax 263948, e-mail advocatenkantoor.wittich.schmidt@tip.nl

Zillinger Molenaar & Verdonk, K.R. Poststraat 80-1 (8441 ES) postbus 542 (8440 AM) Heerenveen, tel. 0513-623666, fax 625546

KANTOORCOMBINATIE/ ASSOCIATIE

Van Gemert Ester Stoker (mrs. M.R. van Gemert en R.B. Ester-Bil) Dorpsplein 5 (6663 CS) Lent, tel. 024-3816888, fax 3816880

GMW Advocaten (mrs. D.G.M. van den Hoogen, F.W. Hoff en A. de Regt) te Den Haag (Hengelolaan 179) is opgeheven. Advocaten houden praktijk bij: GMW Advocaten, Javastraat 10-12 (2585 AN) postbus 85563 (2508 CG) Den Haag, tel. 070-3645048, fax 3615400, e-mail info@gmw.nl

TEL./FAX/POSTBUS/E-MAIL

Achekar, mr. N.F. te Amsterdam: postbus opgeheven.

Boer, mw. mr. N. de te Den Bosch: n.dboer@banningderuijter.com

Dekker Advocaten te Hoorn: postbus opgeheven.

Van Dijk Advocaten te Groningen: postbus opgeheven.

Dingemans & Partners Advocaten te Maarssen: postbus 1128 (3600 BC) Maarssen.

Van der Griend Advocaten te Rotterdam: postbus opgeheven.

Jansen, mr. E.P. te Rotterdam: tel. 010-4225088, fax 4180517.

Pellicaan c.s. Advocaten te Amsterdam: tel. 020-2060655, fax 2060250.

Veldhuizen Van Voskuilen te Driebergen-Rijsenburg: postbus opgeheven.

Vlijmen, mr. A.F.M. van te Arnhem: postbus 1217 (6801 BE) Arnhem.

NAAMSWIJZIGING

D.C. NUTS Verzekeringen B.V. te Den Haag (mr. E. Brons): **Dienstencentrum Delta Lloyd-NUTS B.V.**

Damsté/Spoor, Sanders & Vermeulen te Almelo en Hengelo: **Damsté Advocaten**

Mw. mr. M. Hiemstra te Utrecht: mw. mr. M. **Jakobs-Hiemstra**

Kantoor mr. H.D.G. Thissen-van Zwijndregt te Heerlen:

Advocatenkantoor Benzenrade

Mw. mr. H.J. Wiersma te Maasland:

mw. mr. H.J. van Duijn-Wiersma

RECTIFICATIE

Advocatenblad 22: onder praktijk neergelegd: mr. B.M. **Hellendoorn** te Rotterdam, zie kantoorverplaatsing.

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. G.J. Kemper, mr. H.P. Utermark en mr. C.H.B. Winters.

Hof van Discipline, 31 maart 2000, nr. 2882

mrs. Zwitser-Schouten, Byvanck, De Jong Schouwenburg, Orie en Smits

De advocaat die de belangen van beide partijen in een echtscheiding behandelt dient grote zorgvuldigheid te betrachten en dient zich ervan te vergewissen dat beide partijen de inhoud van een regeling begrijpen.

Advocatenwet art. 46 (1.2 Vereiste communicatie met cliënt; 2.4.2 Tegenstrijdige belangen van verschillende cliënten)

Gedragsregels 4, 7 lid 1

Feiten

Nadat partijen besloten hebben te gaan scheiden wendt de man, namens beide partijen, zich tot mr. X en legt deze een ontwerp echtscheidingsconvenant voor. Mr. X brengt enige kleine wijzigingen in het convenant aan en stuurt dat vervolgens aan beide partijen toe. Het convenant houdt onder meer in dat:

- partijen over en weer afstand doen van hun rechten op alimentatie;
- de man de onroerende zaken worden toegescheiden;
- de man alle huishoudelijke en andere schulden worden toegescheiden;
- de door elk van partijen opgebouwde pensioenrechten aan hem/haarzelf worden toegescheiden;
- door voornoemde scheiding en deling geen der partijen is overbedeeld, maar dat voor het geval wel van overbedeling aan de zijde van de man sprake mocht zijn in verband met de waarde van de woning (er zijn taxaties van f 520.000 en f 750.000, terwijl de hypothecaire schuld f 240.000 bedraagt), de vrouw geen aanspraak op een uitkering ter zake daarvan zal maken, daar enerzijds de bewuste woning al eigendom was van de man voordat partijen in het huwelijk traden en anderzijds alle schulden aan de man zijn toegedeeld en het grootste gedeelte van de roerende zaken aan de vrouw zijn toebedeeld.

In een, in de wijvorm geschreven, brief in reactie op het toegezonden concept-convenant stelt de man alleen een aantal wijzigingen in de lijsten van de roerende zaken voor. Mr. X past het convenant dienovereenkomstig aan en nodigt partijen uit voor een bespreking op zijn kantoor waar het convenant kan worden ondertekend. In een, ongeveer een halfuur durende, bespreking op het kantoor van mr. X wordt het convenant doorgenomen en ondertekend.

Mr. X is niet nagegaan welke waarde de opgebouwde pensioenrechten vertegenwoordigen en of de aanspraken van beide partijen in evenwicht zijn, noch welke schulden er naast de hypotheekschuld bestonden noch welke waarde de wederzijdse toegescheiden roerende zaken vertegenwoordigen.

De vrouw beklaagt zich anderhalf jaar later erover dat mr. X een zaak heeft behartigd waarin sprake was van tegenstrijdige belangen en dat mr. X haar belangen onvoldoende heeft behartigd door haar een echtscheidingsconvenant te laten tekenen, waarbij zij (veel meer) rechten prijs gaf dan zij bij een adequaat optreden van mr. X zou hebben

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet

gedaan en dat zij ten gevolge daarvan schade heeft geleden.

Mr. X verweert zich onder meer met de stelling dat de vrouw welbewust haar standpunt ten aanzien van de boedelverdeling heeft bepaald.

Overwegingen van het Hof

De advocaat die de belangen van beide partijen in een echtscheiding behandelt dient grote zorgvuldigheid te betrachten en dient zich ervan te vergewissen dat beide partijen de inhoud van een regeling begrijpen. De advocaat dient de partijen dan duidelijk te wijzen op hun wederzijdse marges en mogelijkheden en dient ervoor te waken dat wanneer één van hen genoeg neemt met minder dan te verwachten zou zijn geweest indien de beslissing aan de rechter zou zijn overgelaten, deze daarmee dan uitdrukkelijk instemt en zich rekenschap geeft van de gronden waarop hij of zij dat standpunt inneemt. In het algemeen zal de advocaat partijen in dat kader schriftelijk op hun mogelijkheden en op de (eventuele) consequenties van hun voornemen toe te geven dienen te wijzen.

De gegevens op grond waarvan het convenant is geconcipeerd bevatten klemmende aanwijzingen voor een mogelijk aanzienlijke overbedeling voor de man. Mr. X had juist onder die omstandigheid de vrouw duidelijk moeten wijzen op hetgeen waarop zij bij een boedelscheiding door de rechter aanspraak zou kunnen maken en welke toegevingen van haar zijde in het convenant besloten lagen. Dat vergde schriftelijke vastlegging, terwijl mr. X zich daarover in elk geval ook met de vrouw afzonderlijk had moeten verstaan. Mr. X had zich niet mogen verlaten op de globale informatie die de man hem met betrekking tot de pensioenaanspraken had verstrekt doch hij had zich dienen te vergewissen van de omvang van die pensioenaanspraken en overigens van de huishoudelijke en andere schulden omdat hij zonder kennis dienaangaande niet in staat was de vrouw naar behoren in te lichten over haar positie. Het Hof is – met de raad – van oordeel dat mr. X door dit alles na te laten de belangen van de vrouw onvoldoende heeft behartigd.

Aan dit oordeel doet niet af dat – naar mr. X heeft aangevoerd – hij over aanwijzingen beschikte dat voor de vrouw aannemelijke gronden aanwezig waren om met een aanzienlijke overbedeling van de man genoeg te nemen. Weliswaar vergt de in acht te nemen zorgvuldigheid dat mr. X zich verdiepte in gronden waarop de vrouw kon instemmen met een onevenwichtige verdeling, maar die verplichting komt niet in de plaats van, maar naast de overige verplichtingen zoals hiervoor (in de eerste alinea) zijn geformuleerd.

Hetgeen hiervoor is overwogen houdt tevens in dat de stelling van mr. X, dat hij slecht in geval hij over aanwijzingen had beschikt dat de vrouw haar wil niet in vrijheid had kunnen bepalen meer had moeten doen dan hij heeft gedaan, getuigt van een onjuiste opvatting over hetgeen een juiste belangenbehartiging onder de gegeven omstandigheden vereiste.

Volgt

Bekrachtiging van de beslissing van de Raad, inhoudende oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing.